

Inspraak- en reactiebundel

Zienswijzen en reactie op Ontwerpbesluiten 'KAVELS BORSSELE III, IV EN V'

Inspraakpunt Bureau Energieprojecten
Postbus 248
2250 AE VOORSCHOTEN
www.bureau-energieprojecten.nl

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF.....	1
KENNISGEVING.....	2
MONDELINGE, SCHRIFTELIJKE EN DIGITALE ZIENSWIJZEN:	
OPZOEKTABEL	
REGISTRATIENUMMER VERSUS REACTIENUMMER EN ZIENSWIJZENUMMER.....	4
ALFABETISCH OVERZICHT ORGANISATIES.....	6
REACTIE NUMMER R01.....	7
ZIENSWIJZE NUMMER 1 TOT EN MET 39.....	11

WOORD VOORAF

Algemeen

Van vrijdag 18 december 2015 tot en met donderdag 28 januari 2016 lagen de ontwerpbesluiten ter inzage voor 'KAVELS BORSSELE III, IV EN V'. Een ieder kon naar aanleiding van de ontwerpbesluiten een zienswijze inbrengen. Overheden konden een reactie geven.

Het project

In het Energieakkoord voor duurzame groei dat op 6 september 2013 is gesloten tussen werkgevers, werknemers, natuur- en milieuorganisaties, energiebedrijven, decentrale overheden, het Rijk en vele andere organisaties, is afgesproken dat het Rijk via een gefaseerd tenderproces subsidie beschikbaar stelt voor in totaal 3.450 MW windenergie op zee in de periode 2015 – 2019.

De Wet windenergie op zee maakt het mogelijk dat de ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu voor elk windpark een kavelbesluit nemen. In een kavelbesluit wordt bepaald waar en onder welke voorwaarden een windpark gebouwd en geëxploiteerd mag worden. De onderhavige kavels liggen meer dan 22 kilometer uit de kust tegen de grens met België en de daar gerealiseerde en geplande windparken.

Om dit project mogelijk te maken moeten kavelbesluiten worden vastgesteld door de ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu. Het gaat om de volgende besluiten:

- ontwerpkavelbesluit III windenergiegebied Borssele;
- ontwerpkavelbesluit IV windenergiegebied Borssele;
- ontwerpkavelbesluit V windenergiegebied Borssele.

Ten slotte is voor de ontwerpkavelbesluiten een milieueffectrapport (MER) opgesteld om de gevolgen voor het milieu in beeld te brengen. U kunt nu reageren op de ontwerpkavelbesluiten en de onderliggende stukken, waaronder het MER.

Zienswijzen en reactie

Op de ontwerpbesluiten zijn binnen de inspraaktermijn in totaal 40 zienswijzen binnengekomen waarvan 39 uniek. Ook is 1 reactie ontvangen. De zienswijzen en de reactie zijn integraal opgenomen in deze bundel. U kunt deze inspraakbundel downloaden van www.bureau-energieprojecten.nl.

Registratie en verwerking

De ontvangen zienswijzen en de reactie zijn geregistreerd. Aan de indieners is een ontvangstbevestiging gezonden met daarin een registratienummer. Met de opzoektabel op pagina 4 kan bij het ontvangen registratienummer het bijbehorende reactie- of zienswijzenummer worden opgezocht.

Verdere procedure

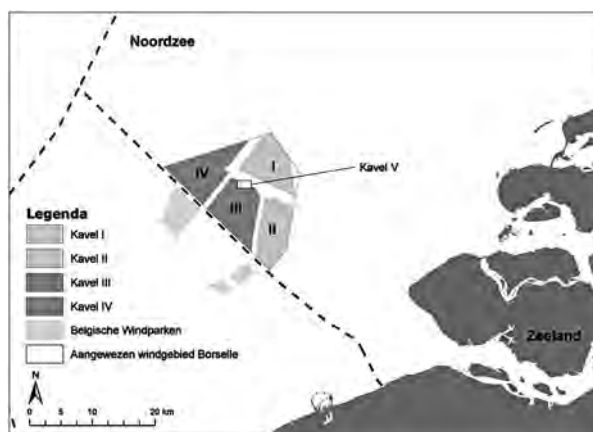
Bij de besluiten wordt aangegeven of en hoe met de reactie en zienswijzen rekening is gehouden. Het moment waarop de terinzagelegging van de besluiten plaatsvindt wordt te zijner tijd aangekondigd in onder andere lokale huis-aan-huis bladen en op www.bureau-energieprojecten.nl. Een belanghebbende die op het ontwerp van een besluit een zienswijze heeft ingebracht, kan later tegen dat besluit beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Kennisgeving kavelbesluiten Borssele III, IV en V, Ministerie van Economische Zaken

Van vrijdag 18 december 2015 tot en met donderdag 28 januari 2016 liggen de ontwerpbesluiten ter inzage voor de kavels III, IV en V (innovatiekavel) in het windenergiegebied Borssele op meer dan 22 kilometer uit de kust. Iedereen kan reageren op de ontwerpbesluiten met een zienswijze.

In het Energieakkoord voor duurzame groei dat op 6 september 2013 is gesloten tussen werkgevers, werknemers, natuur- en milieuorganisaties, energiebedrijven, decentrale overheden, het Rijk en vele andere organisaties, is afgesproken dat het Rijk via een gefaseerd tenderproces subsidie beschikbaar stelt voor in totaal 3.450 MW windenergie op zee in de periode 2015 – 2019.

De Wet windenergie op zee maakt het mogelijk dat de ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu voor elk windpark een kavelbesluit nemen. In een kavelbesluit wordt bepaald waar en onder welke voorwaarden een windpark gebouwd en geëxploiteerd mag worden. De onderhavige kavels liggen meer dan 22 kilometer uit de kust tegen de grens met België en de daar gerealiseerde en geplande windparken.

Om dit project mogelijk te maken moeten kavelbesluiten worden vastgesteld door de ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu.

Het gaat om de volgende besluiten:

- ontwerp-kavelbesluit III windenergiegebied Borssele;
- ontwerp-kavelbesluit IV windenergiegebied Borssele;
- ontwerp-kavelbesluit V windenergiegebied Borssele.

Ten slotte is voor de ontwerp-kavelbesluiten een milieueffectrapport (MER) opgesteld om de gevolgen voor het milieu in beeld te brengen. U kunt nu reageren op de ontwerp-kavelbesluiten en de onderliggende stukken, waaronder het MER.

Waar kunt u de stukken inzien?

U kunt van vrijdag 18 december 2015 tot en met donderdag 28 januari 2016 de ontwerpbesluiten, het MER of de onderliggende stukken inzien op www.bureau-energieprojecten.nl en tijdens reguliere openingstijden (op papier) op de volgende locatie:

- Rijkswaterstaat Zee en Delta, locatie Middelburg, Poelendaesingel 18, 4335 JA Middelburg, T (0118) 62 20 00.

Bij Rijks panden kunt u op vertoon van uw legitimatiebewijs de stukken inzien.

U kunt uw mening geven

In uw zienswijze kunt u ingaan op de ontwerpbesluiten, het MER en de andere onderliggende stukken. U kunt hierbij denken aan:

- Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten en het MER?
- Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
- Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

We stellen het op prijs als u aangeeft op welke delen van de ontwerp-kavelbesluiten, het MER of de onderliggende stukken u reageert en u uw zienswijze onderbouwt met argumenten.

Het is goed om te weten dat alleen een belanghebbende die op het ontwerp van een besluit een zienswijze heeft ingebracht, later tegen dat besluit beroep kan instellen bij de Afdeling bestuursrecht-spraak van de Raad van State.

Hoe kunt u reageren?

U kunt van vrijdag 18 december 2015 tot en met donderdag 28 januari 2016 reageren. Wij ontvangen uw zienswijzen bij voorkeur digitaal. Dat kan via www.bureau-energieprojecten.nl onder kavels Borssele III, IV en V. U kunt niet reageren via e-mail.

Per post kan ook: Bureau Energieprojecten, Inspraakpunt Kavels Borssele III, IV en V, Postbus 248, 2250 AE Voorschoten. Uw brief kan alleen als zienswijze in behandeling genomen worden als u ondertekent met uw naam en adres. Dit geldt ook voor eventuele medeondertekenaars.

Wilt u uw zienswijze mondeling geven? Dat kan via Bureau Energieprojecten op werkdagen van 9.00 uur tot 12.00 uur, T (070) 379 89 79.

Wat gebeurt hierna?

Bureau Energieprojecten bundelt alle zienswijzen en reacties. Zo snel mogelijk na afloop van de inspraaktermijn kunt u deze downloaden via www.bureau-energieprojecten.nl. De zienswijzen en reacties worden betrokken bij de definitieve besluiten. In een Nota van Antwoord wordt opgenomen of en op welke wijze de zienswijzen en reacties in de definitieve besluiten zijn verwerkt.

De besluiten zullen ter inzage worden gelegd. Hierop staat beroep open. Dit wordt te zijner tijd aangekondigd in onder andere de Staatscourant, huis-aan-huisbladen en op www.bureau-energieprojecten.nl.

Meer informatie

Uitgebreide informatie vindt u op www.bureau-energieprojecten.nl. Heeft u na het bezoeken van de website nog vragen? Dan kunt u bellen met Bureau Energieprojecten, T (070) 379 89 79.

Opzoektabel mondelinge, schriftelijke en digitale reactie en zienswijzen

In onderstaande tabellen kunt u met het registratienummer het nummer van de reactie of zienswijze opzoeken. De reactie vindt u vanaf pagina 7. De zienswijzen zijn vanaf pagina 11 opgenomen.

Zienswijzen en reactie op Ontwerpbesluiten 'KAVELS BORSSELE III, IV EN V'

Registratienummer	Zienswijzenummer	Reactienummer
4T-OB-0001	0001	
4T-OB-0002	0002	
4T-OB-0003	0003	
4T-OB-0004	0004	
4T-OB-0005	0005	
4T-OB-0006	0006	
4T-OB-0007	0007	
4T-OB-0008	0008	
4T-OB-0009	0009	
4T-OB-0010	0010	
4T-OB-0011	0011	
4T-OB-0012	0012	
4T-OB-0013	0013	
4T-OB-0014	0014	
4T-OB-0015	0015	
4T-OB-0016	0016	
4T-OB-0017	0017	
4T-OB-0018	0018	
4T-OB-0019	0019	
4T-OB-0020	0020	
4T-OB-0021	0021	
4T-OB-0022	0022	
4T-OB-0023	0023	
4T-OB-0024	0024	
4T-OB-0025	0025	
4T-OB-0026	0026	
4T-OB-0027	0027	
4T-OB-0028	0028	
4T-OB-0029	0029	
4T-OB-0030	0030	
4T-OB-0031	0031	

4T-OB-0032	0032	
4T-OB-0033	0033	
4T-OB-0034	0034	
4T-OB-0035	0035	
4T-OB-0036	0036	
4T-OB-0037	0037	
4T-OB-0038	0038	
4T-OB-0039	0039	
4T-OB-0040		R01

Alfabetisch overzicht organisaties en reactie / zienswijzen

Zienswijzen en reactie op Ontwerpbesluiten 'KAVELS BORSSELE III, IV EN V'

Definitief nummer	Naam Organisatie
0034	Belgian Offshore Platform, BRUSSEL, mede namens C-Power, Belwind, Northwind, Nobelwind, Northwester 2
0030	BELWIND, LEUVEN
0027	C-Power nv, OOSTENDE
0039	DELTA Energy B.V., MIDDELBURG, mede namens GWM Custers
0023	Deutsche Telekom AG, BONN
0036	DONG Energy, 'S-GRAVENHAGE
0038	GDF SUEZ Energie Nederland N.V., ZWOLLE
0028	Het Vlaamse Gewest, BRUSSEL
0031	NOBELWIND NV, LEUVEN
0033	NORTHWESTER 2 NV, FLEMALLE
0029	Northwind NV, HARELBEKE
0032	Nuon, onderdeel van Vattenfall, AMSTERDAM
0035	NWEA, UTRECHT
0026	Port of Antwerp, ANTWERPEN
0037	RWE, 'S-HERTOGENBOSCH
0024	Stichting Dorpsraad Borssele, BORSSELE
0025	Witteveen+Bos Groep Energie-ontwikkeling, DEVENTER

Definitief nummer	Naam Organisatie
R01	Gemeente Veere, College van Burgemeester en Wethouders, DOMBURG

Reactie R01

Ontvangen

28 JAN 2016

VERZONDEN 27 JAN 2016

Bureau Energieprojecten,
 Inspraakpunt Kavels Borssele III, IV
 en V
 Postbus 248
 2250 AE VOORSCHOTEN

datum : 26 januari 2016
 uw brief van :
 uw kenmerk :
 ons kenmerk : /16U.00185
 behandeld door :
 doorkiesnummer :
 afdeling : Ruimtelijke ontwikkeling

onderwerp: ontwerp-kavelbesluiten III, IV en V

Geachte heer, mevrouw,

Met deze brief dienen wij een zienswijze in tegen de ontwerp-kavelbesluiten III, IV en V windenergiegebied Borssele.

Uit het MER blijkt dat kavels III en V maximaal 12,8% van de tijd gedurende de zomermaanden (1 mei – 30 september) in de dagperiode (07.00 – 21.00 uur) vanaf het dichtstbijzijnde punt op land (Westkapelle) zichtbaar is. De zichtbaarheid wordt voornamelijk bepaald door de weersomstandigheden en vrijwel niet door de grootte van de turbine. Buiten deze periode is het zichtbaarheidspercentage lager. Bovendien vallen de turbines weg achter de turbines van kavel I en II. Door de kromming van de aarde zijn turbines met een tiphoogte van 250 meter (overeenkomstig de turbines met een maximale tiphoogte) na 61 kilometer volledig uit het zicht ontnomen. De turbines vallen dan geheel achter de horizon.

Wij hebben eerder bij het indienen van een zienswijze tegen de Notitie Reikwijdte en Detailniveau al aangegeven dat de kans op horizonvervuiling en mogelijke schade voor de recreatie en toeristische sector in onze gemeente alleszins aanwezig is. Uit de MER blijkt thans dat dit inderdaad het geval is. De zichtbaarheid is voorts tijdens het toeristenseizoen het hoogst. Deze hinder zal dus leiden tot schade voor de recreatie en toeristische sector in onze gemeente. Om die zelfde reden hebben wij ook tegen de ontwerp-kavelbesluiten I en II op 15 september 2015 een zienswijze ingediend.

Voorts achten wij het noodzakelijk dat, vanuit het aspect zichtbaarheid vanaf de kust, het innovatiekavel zover mogelijk uit de kust wordt gerealiseerd. Dus aan de westzijde van kavel IV. Dit omdat op het innovatiekavel hogere windmolens mogelijk worden gemaakt. Ook dit aspect hebben wij eerder aan de orde gesteld. Echter in het MER vinden wij daarvan niets terug.

Dat de windmolens die op het Belgisch grondgebied staan goed zichtbaar zijn vanaf de kust blijkt uit bijgevoegde foto die vanaf een strandpaviljoen te Oostkapelle is gemaakt. De windmolens in het windenergiegebied Borssele komen dicht bij de kust, met alle gevolgen vandien.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Veere,
de secretaris,

J.F.M. Steinbusch

de burgemeester,

drs. R.J. van der Zwaag

R01

Zienswijzen 0001 tot en met 0039

Verzonden: Vrijdag 25 december 2015 13:23
 Onderwerp: Zienswijzeformulier
 Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
 Aanspreektitel:
 Achternaam:
 Voorvoegsel(s):
 Voorletters:
 Straat:
 Huisnummer:
 Postcode:
 Woonplaats:
 Telefoonnummer:
 E-mailadres:
 Als: Particulier

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?
 nee

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ja,
 Verpesten van het landschap
 Aantasting van de gezondheid.
 Beperken van de landbouw in de toekomst.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja.
 Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van Zeeland: Zuid-Beveland, wintrackmasten moeten worden geplaatst.
 Deze verpesten het landschap. Zij vormen een gevaar voor de gezondheid van hen die er in de buurt van wonen of onder moeten werken. Het recreëren dmv van zwemmen en windsurfen wordt beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de producten niet meer kunnen worden gecertificeerd.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Het aanlanden van de stroom van deze windparken kan zeer wel in België geschieden. De afstand is kleiner en het gebruik is ook hoofdzakelijk daar.
 Het verpesten van het landschap in Zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politiek gemotiveerde beslissing die tekort doet aan iedere Europese gedachte om samen te werken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals recreatie, landbouw en landschapsbeleving.

Reactie

Verzonden: Vrijdag 25 december 2015 13:41
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

nee

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Toerisme

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja, ik kan zal geen vrij zicht op zee meer hebben, na de komst van windmolens.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

De wijze waarop gepland is dat de opgewekte stroom aan land zal komen, is naar mijn mening niet goed.

Reactie

Verzonden: Zaterdag 26 december 2015 10:30
 Onderwerp: Zienswijzeformulier
 Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
 Aanspreektitel:
 Achternaam:
 Voorvoegsel(s):
 Voorletters:
 Straat:
 Huisnummer:
 Postcode:
 Woonplaats:
 Telefoonnummer:
 E-mailadres:
 Als: Particulier

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van Zeeland: Zuid-Beveland, wintrackmasten moeten worden geplaatst. Deze verpesten het landschap. Zij vormen een gevaar voor de gezondheid van hen die er in de buurt van wonen of onder moeten werken. Het recreëren dmv van zwemmen en windsurfen wordt beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de producten niet meer kunnen worden gecertificeerd. Wij komen vlak onder de masten te wonen op 100 meter afstand. Het magnetische veld is enorm. Niet alleen zijn de masten landschapbedervend, maar het betekent ook dat ons woongenot ernstig aangetast wordt. Wandelen , kitesurfen ,fietsen door de polder en langs de Oosterschelde wordt verpest door gevaarlijke, omgevingsbepalende masten.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja

Het aanlanden van de stroom van deze windparken kan zeer wel in België geschieden. de afstand is kleiner en het gebruik is ook hoofdzakelijk daar.

Het verpesten van het landschap in Zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politiek gemotiveerde beslissing die tekort doet aan iedere Europese gedachte om samen te werken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals recreatie, landbouw en landschapsbeleving.

Reactie

Verzonden: Zaterdag 26 december 2015 12:06
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

Ja.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ja.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja.

Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van Zeeland:Zuid-Beveland, wintrackmasten moeten worden geplaatst. Deze verpesten het landschap. Zij vormen een gevaar voor de gezondheid van hen die er in de buurt van wonen of onder moeten werken. Het recreëren dmv van zwemmen en windsurfen wordt beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de producten niet meer kunnen worden gecertificeerd.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja.

Het aanlanden van de stroom van deze windparken kan zeer wel in België geschieden, de afstand is kleiner en het gebruik is ook hoofzakelijk daar. Het verpesten van het landschap in Zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politiek gemotiveerde beslissing die tekort doet aan iedere Europese gedachte om samen te werken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals recreatie, landbouw en landschapsbeleving.

Reactie

Verzonden: Zondag 27 december 2015 12:08
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja, immers aanleg van het windmolenpark betekent dat er wintrackmasten geplaatst worden door het mooie landschap van Zuid-Beveland. Het landschap zal hier niet fraaier op worden. Daarnaast betekenen de masten voor de mensen die hier wonen en recreëren dat ze een groter gezondheidsrisico lopen. Ook zal landbouw en fruitteelt in de toekomst niet meer mogelijk zijn in de nabijheid van deze masten.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja, er zijn namelijk andere mogelijkheden om de stroom van deze windmolenparken te verplaatsen. Denk aan ondergronds, door de Westerschelde of gelijk naar België. Waarom moet het mooie landschap, de werkgelegenheid en de volksgezondheid hier de dupe van worden.

Reactie

Verzonden: Zondag 27 december 2015 12:33
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
Mede namens:

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

Dat kan ik niet beoordelen maar hoog waarschijnlijk wel.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ja, er wordt te weinig rekening gehouden met de belangen van de in de nabijheid van het beoogde HSP traject wonende en werkende mensen. M.n. het smalste stuk in Zuid Beveland (Rilland,Krabbendijke,Kruiningen). Met de landbouw en het landschap wordt te weinig rekening gehouden.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ik, en vele anderen, vertoef veel in de nabijheid van het huidige HSP traject, dus ook in dat nieuwe beoogde traject. In een veel groter elec.magn. veld dus.
Niet gezond.Daarnaast wordt het zicht van de veel grotere masten te dominant.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Tennet zegt dat ondergronds brengen van de HSP leidingen ter hoogte van het genoemde smalste stuk niet goed mogelijk is. Dat kan niet kloppen, dat is "korte termijn denken" en in het kader van zulke projecten die vele decennia, wellicht meer dan 100 jaar mee moeten gaan, niet verstandig. Er moet meer "duurzaam" worden gedacht.

Reactie

Verzonden: Zondag 27 december 2015 14:20
 Onderwerp: Zienswijzeformulier
 Wind op zee - Kavels Borsssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
 Aanspreektitel:
 Achternaam:
 Voorvoegsel(s):
 Voorletters:
 Straat:
 Huisnummer:
 Postcode:
 Woonplaats:
 Telefoonnummer:
 E-mailadres:
 Als: Particulier
 Mede namens:

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zoals tijdens de digitale presentatie te zien was:

De nieuwe masten komen langs de huidige masten te staan, de kabels v/d nieuwe masten hangen hoger dan de huidige, hierdoor ontstaat een veel breder beeld/ band in de lucht van kabels als nu het geval is, dit is een verschrikkelijk lelijk zicht, welk ook te zien is vanuit onze woonkamer.

Dit heeft ook gevolgen voor de waarde van onze woning, en vele andere aspecten in de omgeving.

Het minderwaarde aspect kan ik niet terug vinden in uw gepubliceerde stukken.

Los van het voorgaande feit zult u hopelijk begrijpen dat dit bedorven uitzicht vele ergernis en frustratie teweeg brengt bij vele inwoners van oa Reimerswaal.

Hopende op uw begrip in deze ! wat zou u doen als de kabels voor uw raam hangen?

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van Zeeland: Zuid-Beveland, wintrackmasten moeten worden geplaatst.

Deze verpesten het landschap. Zij vormen een gevaar voor de gezondheid van hen die er in de buurt van wonen of onder moeten werken. Het recreëren d.m.v. van zwemmen en windsurfen wordt beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de producten niet meer kunnen worden gecertificeerd

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Het aanlanden van de stroom van deze windparken kan zeer wel in België geschieden. de afstand is kleiner en het gebruik is ook hoofdzakelijk daar.

Het verpesten van het landschap in Zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politiek gemotiveerde beslissing die tekort doet aan iedere Europese gedachte om samen te werken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals recreatie, landbouw en landschapsbeleving.

Reactie

Verzonden: Zondag 27 december 2015 23:24
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja.

Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van Zeeland: Zuid-Beveland, wintrackmasten moeten worden geplaatst.

Deze verpesten het landschap. Zij vormen een gevaar voor de gezondheid van hen die er in de buurt van wonen of onder moeten werken. Het recreëren dmv van zwemmen en windsurfen wordt beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de producten niet meer kunnen worden gecertificeerd.

Reactie

Verzonden: Maandag 28 december 2015 11:28
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
Mede namens:

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja.

Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van Zeeland: Zuid-Beveland, wintrackmasten moeten worden geplaatst. Deze verpesten het landschap. Zij vormen een gevaar voor de gezondheid van hen die er in de buurt van wonen of onder moeten werken. Het recreëren dmv van zwemmen en windsurfen wordt beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de producten niet meer kunnen worden gecertificeerd.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja

Het aanlanden van de stroom van deze windparken kan zeer wel in België geschieden. de afstand is kleiner en het gebruik is ook hoofdzakelijk daar.

Het verpesten van het landschap in Zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politiek gemotiveerde beslissing die tekort doet aan iedere Europese gedachte om samen te werken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals recreatie, landbouw en landschapsbeleving.

Reactie

Verzonden: Maandag 28 december 2015 15:51
 Onderwerp: Zienswijzeformulier
 Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
 Aanspreektitel:
 Achternaam:
 Voorvoegsel(s):
 Voorletters:
 Straat:
 Huisnummer:
 Postcode:
 Woonplaats:
 Telefoonnummer:
 E-mailadres:
 Als: Particulier

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Planschade van woningen in de omgeving.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja, de nieuwe 380Kv hoogspanningsverbinding komt nog eens bovenop de reeds bestaande 380-lijn. Onze woonwijk ligt direct in de nabijheid van deze verbinding! Naast het extra gevaar voor de gezondheid is er bij veel wind geluidsoverlast. De nieuwe wintrackmasten ontsieren het landschap extra, waar Zuid-Beveland op zijn smalst is tussen de Ooster-en Westerschelde. Óók de recreatie (zwemmen/kite-surfen) komt in gevaar daar in de nabijheid van het enige recreatiestrandje een buitendijkse wintrackmast is gepland.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja

Het aanlanden van de stroom van deze windparken kan zeer wel in België geschieden. de afstand is kleiner en het gebruik is ook hoofdzakelijk daar.

Het verpesten van het landschap in Zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politiek gemotiveerde beslissing die tekort doet aan iedere Europese gedachte om samen te werken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals recreatie, landbouw en landschapsbeleving.

Geen onbelangrijke optie is het ondergronds brengen van de nieuwe hoogspanningsverbinding op bepaalde stukken in het tracé!

Reactie

Verzonden: Maandag 28 december 2015 18:27

Onderwerp: Zienswijzeformulier

Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:

Aanspreektitel:

Achternaam:

Voorvoegsel(s):

Voorletters:

Straat:

Huisnummer:

Postcode:

Woonplaats:

Telefoonnummer:

E-mailadres:

Als: Particulier

Mede namens:

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

geen mening

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ja, ook voor de natuur is dit schadelijk, zo dicht bij het Nationaal park Oosterschelde. Op de route van vele vogels, die nu een enorm hoog obstakel vinden.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja.

Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van Zeeland: Zuid-Beveland, wintrackmasten moeten worden geplaatst.

Deze verpesten het landschap. Zij vormen een gevaar voor de gezondheid van hen die er in de buurt van wonen of onder moeten werken. Het recreëren dmv van zwemmen en windsurfen wordt beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de producten niet meer kunnen worden gecertificeerd.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja

Het aanlanden van de stroom van deze windparken kan zeer wel in België geschieden. de afstand is kleiner en het gebruik is ook hoofdzakelijk daar.

Het verpesten van het landschap in Zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politiek gemotiveerde beslissing die tekort doet aan iedere Europese gedachte om samen te werken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals recreatie, landbouw en landschapsbeleving.

Verzonden: Dinsdag 29 december 2015 21:58
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

Je moet dit niet willen plaatsen!!!!!!!!!!

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ja.

Voor de gezondheid kan dit noooooit goed zijn!!!
Jullie kunnen wel willen dat er windmolenpark komt maar jullie wonen hier zeker niet bij in de buurt????
En dan nog te spreken over het zicht!!!!
Nog een trekpleister die wegvalt voor kitesurfers en wandelaars op Krabbendijke!!! Straks blijft er nix meer van over van heel dit dorp!!!

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja.

Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van Zeeland: Zuid-Beveland, wintrackmasten moeten worden geplaatst.

Deze verpesten het landschap. Zij vormen een gevaar voor de gezondheid van hen die er in de buurt van wonen of onder moeten werken. Het recreëren dmv van zwemmen en windsurfen wordt beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de producten niet meer kunnen worden gecertificeerd.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja

Het aanlanden van de stroom van deze windparken kan zeer wel in België geschieden. de afstand is kleiner en het gebruik is ook hoofdzakelijk daar.

Het verpesten van het landschap in Zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politiek gemotiveerde beslissing die tekort doet aan iedere Europese gedachte om samen te werken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals recreatie, landbouw en landschapsbeleving.

Reactie

Verzonden: Dinsdag 29 december 2015 23:37
 Onderwerp: Zienswijzeformulier
 Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
 Aanspreektitel:
 Achternaam:
 Voorvoegsel(s):
 Voorletters:
 Straat:
 Huisnummer:
 Postcode:
 Woonplaats:
 Telefoonnummer:
 E-mailadres:
 Als: Particulier

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Wordt u in uw belangen geraakt?

Ja.

Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van Zeeland: Zuid-Beveland, wintrackmasten moeten worden geplaatst.

Deze verpesten het landschap. Zij vormen een gevaar voor de gezondheid van hen die er in de buurt van wonen of onder moeten werken. Het recreëren dmv van zwemmen en windsurfen wordt beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de producten niet meer kunnen worden gecertificeerd.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen ?

Ja

Het aanlanden van de stroom van deze windparken kan zeer wel in België geschieden. de afstand is kleiner en het gebruik is ook hoofdzakelijk daar.

Het verpesten van het landschap in Zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politiek gemotiveerde beslissing die tekort doet aan iedere Europese gedachte om samen te werken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals recreatie, landbouw en landschapsbeleving.

Wordt u in uw belangen geraakt?

Ja.

Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van Zeeland: Zuid-Beveland, wintrackmasten moeten worden geplaatst.

Deze verpesten het landschap. Zij vormen een gevaar voor de gezondheid van hen die er in de buurt van wonen of onder moeten werken. Het recreëren dmv van zwemmen en windsurfen wordt beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de producten niet meer kunnen worden gecertificeerd.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen ?

Ja

Het aanlanden van de stroom van deze windparken kan zeer wel in België geschieden. de afstand is kleiner en het gebruik is ook hoofdzakelijk daar.

Het verpesten van het landschap in Zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politiek gemotiveerde beslissing die tekort doet aan iedere Europese gedachte om samen te werken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals recreatie, landbouw en landschapsbeleving.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Het is slecht voor onze gezondheid en het uitzicht wordt verpest.
Huizen worden minder waard.

Het belang van de staatskas is blijkbaar belangrijker dan de burgers.

Reactie

Verzonden: Woensdag 30 december 2015 10:52
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavel Borsssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja .

Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van zeeland: zuid-bevenland ,wintrackmasten moeten worden geplaatst.

Door deze metershoge masten word het een lelijk gezicht en word het landschap verknoei, zij vormen een gevaar voor de gezondheid ,van hen die er in de buurt wonen of vlak bij werken .

Het recreëren door middel van zwemmen en windsurfen worden beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de producten niet meer kan worden gecertificeerd.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

ja ,

Het aanlanden van de stroom van deze windparken kan ook wel in België gebeuren.de afstand is kleiner en het gebruik is ook veel hoofdzakelijker daar.

Het verpesten van het landschap in zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politieke gemotiveerde beslissing die te kort doet aan iedere Europese gedachte om samen te werken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals, recreatie, landbouw, en landschapsbeleving.

Reactie

Verzonden: Woensdag 30 december 2015 19:53
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavel Borsssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

onderzoek naar alternatieven

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja.

Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat het plan ZW380Kv volgt. Dit betreft de bovengrondse hoogspannings verbinding van Borsssele naar Rilland waarvan het trace in de directe nabijheid van onze woning is gesitueerd.

Om deze verbinding te realiseren worden wintrackmasten geplaatst van ca. 65.00 meter hoog.

Dit masttype werd in de basis plannen geïntroduceerd als een magneetveld arme solo mast waarin de hoogspanningslijnen aan de binnenzijde zijn opgehangen, waarmee de breedte van de magneetveldzone wordt beperkt.

Door de komst van de windmolenparken zijn de plannen voor deze 380Kv-hoogspanningsverbinding fors opgeschaald naar een mega transportcapaciteit met 4 X 380Kv circuits, die in tegenstelling tot de solo mast wordt opgewaardeerd met extra kabelbundels aan zowel de binnen en buitenkant van de mast.

De uitdamping van het magnetisch veld wordt hiermee veel breder.

Tevens drukt deze mega opschaling van de ZW380Kv capaciteit daarbij nog eens extra op de zwaarwegende bezwaren van een bovengrondse hoogspanningsverbinding, waarmee geheel Midden Zeeland wordt doorsneden.

Verder zullen de hoogspanningslijnen extra sterfte van vogels veroorzaken, zeker met de nieuwe Wintrackmasten, waar de draden onder elkaar worden aangebracht.

Hoewel al deze bezwaren elk voor zich al ernstig genoeg zijn, is de cumulatie van al deze factoren nog zwaarwegender.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja

Laatste stand der techniek.

In de Environmental Impact Assessment Directive van de Europese Unie, wordt bepaald dat bij de bouw van een nieuwe hoogspanningslijn en schakelstation een milieueffectrapportage

(MER) verplicht is, met als doel om het meest milieuvriendelijke alternatief vast te stellen. Dit houdt in dat alternatieven onderzocht moeten worden die refereren naar de laatste stand der techniek

Een van de alternatieven is gebruik maken van de natuurlijke Oost West waterverbindingen in Zeeland. Hiermee kan de 220 Kv kabel vanaf het stopcontact op zee rechtstreeks onder de bodem van de Westerschelde gelegd worden en aanlanden nabij Bath, om vervolgens aan te sluiten op station Rilland. Hiermee wordt Borssele ontlast en daarmee geheel Midden Zeeland.

Als meedenkend burger met betrekking tot beleidsvoornemens van de overheid lijkt mij dit van wezenlijk belang voor de totstandkoming van een weloverwogen en maatschappelijk breed gedragen besluit deze ontwikkelingen kenbaar te maken ten gunste van Zeeland voor de komende 60 tot 100 jaar.

Reactie

Verzonden: Zaterdag 2 januari 2016 11:22
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
Mede namens:

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

Ja zie hieronder

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ja zie hieronder

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja. Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van Zeeland (Zuid-Beveland) windtrackmasten moeten worden geplaatst. Deze verpesten het landschap. Zij vormen een gevaar voor de gezondheid van hen die er in de buurt wonen of er onder moeten werken. Het recreëren d.m.v. zwemmen en windsurfen wordt beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de produkten niet meer gecertificeerd kunnen worden

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja. Het aanlanden van deze stroom van deze windparken kan zeer wel in België geschieden. De afstand is kleiner en het gebruik is ook hoofdzakelijk daar. Het verpesten van het landschap in Zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politiek gemotiveerde beslissing die tekort doet aan iedere Europese gedachte van samenwerken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals recreatie, landbouw en landschapsbeleving

Reactie

Verzonden: Maandag 4 januari 2016 12:18
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
Mede namens:

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja.

Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van Zeeland: Zuid-Beveland, wintrackmasten moeten worden geplaatst.

Deze verpesten het landschap. Zij vormen een gevaar voor de gezondheid van hen die er in de buurt van wonen of onder moeten werken. Het recreëren dmv van zwemmen en windsurfen wordt beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de producten niet meer kunnen worden

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja

Het aanlanden van de stroom van deze windparken kan zeer wel in België geschieden. de afstand is kleiner en het gebruik is ook hoofdzakelijk daar.

Het verpesten van het landschap in Zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politiek gemotiveerde beslissing die tekort doet aan iedere Europese gedachte om samen te werken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals recreatie, landbouw en landschapsbeleving

Reactie

Verzonden: Maandag 4 januari 2016 22:03
 Onderwerp: Zienswijzeformulier
 Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
 Aanspreektitel:
 Achternaam:
 Voorvoegsel(s):
 Voorletters:
 Straat:
 Huisnummer:
 Postcode:
 Woonplaats:
 Telefoonnummer:
 E-mailadres:
 Als: Particulier
 Mede namens:

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

Geen mededeling

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Er wordt veel over de scheepvaart, zee(zoog)dieren, vogels en vleermuizen gesproken maar erg weinig over de belangen van de menselijke bevolking in de omringende gebieden. Het is wel degelijk mogelijk dat dit bv. toeristen/recreanten afstoot. Willen we dat in een krimpregio waar veel afhankelijk is van toerisme?

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja, als inwoner van het smalste deel van Zuid-Beveland is het (weer) een flinke tegenvaller dat er nog meer horizonvervuiling (en knetterend geluid van de verliezen door vochtige lucht, en de straling) in de vorm van wintrackmasten (nog hoger) bijkomt. (Dit alles naast een spoorlijn, snelweg, diverse gevaarlijke leidingen, kassen die voor lichtvervuiling zorgen, de Antwerpse industrie op de achtergrond en overal knipperende lichten.)

De te plaatsen masten vormen bijkomend ook nog een gevaar voor de gezondheid en het recreëren (wie wil daar nu nog verblijven?)

Ook de landbouw wordt erg beperkt doordat over 5 jaar de producten niet meer gecertificeerd kunnen worden.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja, waarom niet direct aansluiten op België, daar zal ook de meeste energie gebruikt gaan worden. Via Zuid-Beveland is een omweg, geeft meer verliezen en dient hoofdzakelijk slechts als doorvoer.

De beslissing om via Zuid-Beveland te gaan blijft een merkwaardige en gaat in tegen andere belangen zoals landbouw, recreatie, landschapsbeleving etc. (doet erg tekort aan elke Europese gedachte van samenwerken).

Bij een van de eerste presentaties kwam ook naar voren dat al het budget voor ondergrondse kabels aan randstedelijk gebied vergeven was; hoezo dat?

Telt Zuid-Beveland dan helemaal niet mee of hebben mensen daar geen problemen met straling, landschapsbeleving etc.?

Verzonden: Dinsdag 5 januari 2016 13:36
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavel Borsssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
Mede namens:

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja, het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat in de gemeente Reimerswaal, het smalste stuk van Zuid Beveland, enorme horizonvervuiling optreedt door het plaatsen van windtrack masten met bedrading. Het landschap wordt daarmee in grove mate aangetast. Door magnetische straling zal de gezondheid van omwonenden en degenen die hieronder en in nabijheid moeten werken en recreëren onder ernstige druk komen te staan. De land en tuinbouw zal beperkingen opgelgd krijgen en producten zullen niet meer kunnen worden verkocht/afgezet i.v.m. voedselveiligheid certificering.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja. Daar deze windparken voor het grootste deel stroom produceren voor onze zuiderburen zou door een kortere afstand direct naar België financieel voordeel opleveren. Aanleg door de Westerschelde is aan te bevelen. Hierdoor wordt het Zeeuwse landschap niet verder vervuild, gezondheidsproblemen door magnetische straling voorkomen. Daar het om pure export stroom gaat is het een niet te verkopen politieke afweging die geen enkele rekening houdt met de inwoners van ZuidBeveland.

Reactie

Verzonden: Dinsdag 5 januari 2016 20:29
 Onderwerp: Zienswijzeformulier
 Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
 Aanspreektitel:
 Achternaam:
 Voorvoegsel(s):
 Voorletters:
 Straat:
 Huisnummer:
 Postcode:
 Woonplaats:
 Telefoonnummer:
 E-mailadres:
 Als: Particulier
 Mede namens: Leefbaar Reimerswaal

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

nee geen feitelijke onjuistheden kunnen ontdekken

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

ja de belangen van degenen die zich in de buurt van deze nieuwe masten moeten gaan bevinden, gezien de breedte van het land zal dat een ieder die door de provincie zal reizen en met name de omwonenden schaden in hun gezondheid en woongenot

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja.

Het gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat er door het smalste stuk van Zeeland: Zuid-Beveland, wintrackmasten moeten worden geplaatst. Deze verpesten het landschap. Zij vormen een gevaar voor de gezondheid van hen die er in de buurt van wonen of onder moeten werken. Het recreëren dmv van zwemmen en windsurfen wordt beperkt door de komst van deze masten. De landbouw wordt erdoor beperkt omdat over 5 jaar de producten niet meer kunnen worden gecertificeerd.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja

Het aanlanden van de stroom van deze windparken kan zeer wel in België geschieden. de afstand is kleiner en het gebruik is ook hoofdzakelijk daar.

Het verpesten van het landschap in Zeeland voor het doorvoeren van exportstroom is een puur bekrompen politiek gemotiveerde beslissing die tekort doet aan iedere Europese gedachte om samen te werken en die volledig voorbij gaat aan andere belangen zoals recreatie, landbouw en landschapsbeleving.

Reactie

Aan het college van Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Borssele
Postbus 1
4450 AA Heinkenszand

Onderwerp: Zienswijze tegen aanleg van een 380 kV schakelstation
aan de Wilhelminahofweg 1a te Borssele

Krabbendijke 5 januari 2016.

Geacht college,

Langs deze weg wens ik bezwaar te maken tegen de aanleg van het 380 kV schakelstation te Borssele. Het gevolg van aanleg hiervan zal zijn dat de verdere afvoer van de stroom via nieuw aan te leggen wintrackmasten door Zuid-Beveland aldaar het landschap zal verpesten; de kans op het krijgen van Alzheimer en leukemie voor de bevolking aldaar laat toenemen en bovendien een onomkeerbare beperking aan de landbouw zal opleggen.

Nut en noodzaak van aanlanding in Borssele is nooit aangetoond. Aanlanding kan prima geschieden aan de Belgische kust of via onderzeese verkabeling te Rilland-Bath. In dit project wordt geen enkel lokaal; zelfs geen provinciaal belang gediend. De afgevoerde stroom moet worden geëxporteerd naar België. Ik kan mij niet voorstellen dat u het Zeeuwse landschap en de gezondheid van uw bewoners hiervoor zult willen opofferen.

Separaat wens ik op te merken dat ik het niet chique vind – wellicht zelfs in strijd met enkele beginselen van behoorlijk bestuur – om een zo ingrijpend voorstel de dag voor Kerst aan uw inwoners bekend te maken. Bij terugkeer van een eventuele vakantie, is de termijn van bezwaar reeds verstreken.

Ik vertrouw erop dat uw college de belangen van de Zeeuwse bevolking zwaar zal laten meewegen in uw beslissing omtrent het verzoek om een schakelstation te bouwen.

Hoogachtend,

Van Rijkswaterstaat
Zee en Delta
Middelburg

In 1920 was vermeld de heraanleg van
havelbesluiten Borssele III ~~IV~~ en V.

Het voorstel is de plaatsing van
windmolens in de Woudzee.

Het is positief dat via het voorstel
stroom kan worden opgewekt door
de wind.

Het komt me voor dat via een wet
de voorkeuring het meest mogelijk is.

De 1^e en 2^e Kamer kunnen dan over
de voorkeuring beslissen.

Ook verzoeken dat het welk wordt
gepland aan Waterbeheerder TenneT

Het komt me voor dat ook
overleg dient te worden gepleegd
met de Staten die ook grenzen
aan de Woudzee

Door de windenergie vervalt nu
de mogelijkheid om via kolen
energie op te wekken. Kolen
zorgen voor vervuiling van lucht en

water

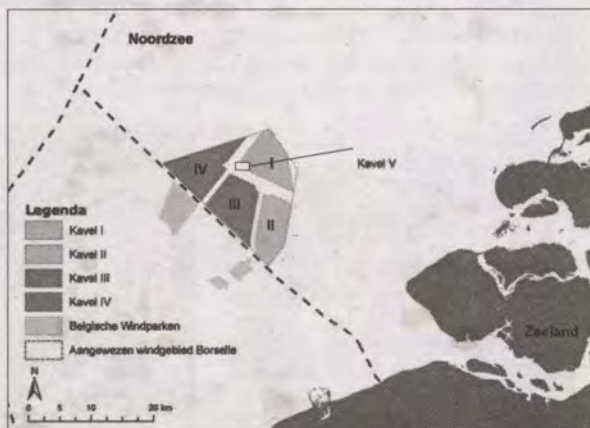

Kennisgeving kavelbesluiten Borssele III, IV en V

Van vrijdag 18 december 2015 tot en met donderdag 28 januari 2016 liggen de ontwerpbesluiten ter inzage voor de kavels III, IV en V (innovatiekavel) in het windenergiegebied Borssele op meer dan 22 kilometer uit de kust. Iedereen kan reageren op de ontwerpbesluiten met een zienswijze.

In het Energieakkoord voor duurzame groei dat op 6 september 2013 is gesloten tussen werkgevers, werknemers, natuur- en milieuorganisaties, energiebedrijven, decentrale overheden, het Rijk en vele andere organisaties, is afgesproken dat het Rijk via een gefaseerd tenderproces subsidie beschikbaar stelt voor in totaal 3.450 MW windenergie op zee in de periode 2015 – 2019.

De Wet windenergie op zee maakt het mogelijk dat de ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu voor elk windpark een kavelbesluit nemen. In een kavelbesluit wordt bepaald waar en onder welke voorwaarden een windpark gebouwd en geëxploiteerd mag worden. De onderhavige kavels liggen meer dan 22 kilometer uit de kust tegen de grens met België en de daar gerealiseerde en geplande windparken.

Om dit project mogelijk te maken moeten kavelbesluiten worden vastgesteld door de ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu.

Het gaat om de volgende besluiten:

- ontwerp-kavelbesluit III windenergiegebied Borssele;
- ontwerp-kavelbesluit IV windenergiegebied Borssele;
- ontwerp-kavelbesluit V windenergiegebied Borssele.

Ten slotte is voor de ontwerp-kavelbesluiten een milieueffectrapport (MER) opgesteld om de gevolgen voor het milieu in beeld te brengen. U kunt nu reageren op de ontwerp-kavelbesluiten en de onderliggende stukken, waaronder het MER.

Waar kunt u de stukken inzien?

U kunt van vrijdag 18 december 2015 tot en met donderdag 28 januari 2016 de ontwerpbesluiten, het MER of de onderliggende stukken inzien op www.bureau-energieprojecten.nl en tijdens reguliere openingstijden (op papier) op de volgende locatie:

- Rijkswaterstaat Zee en Delta, locatie Middelburg, Poelendael-singel 18, 4335 JA Middelburg, T (0118) 62 20 00.

Bij Rijksopdrachten kunt u op vertoon van uw legitimatiebewijs de stukken inzien.

U kunt uw mening geven

In uw zienswijze kunt u ingaan op de ontwerpbesluiten, het MER en de andere onderliggende stukken. U kunt hierbij denken aan:

- Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten en het MER?
- Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
- Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

We stellen het op prijs als u aangeeft op welke delen van de ontwerp-kavelbesluiten, het MER of de onderliggende stukken u reageert en u uw zienswijze onderbouwt met argumenten.

Het is goed om te weten dat alleen een belanghebbende die op het ontwerp van een besluit een zienswijze heeft ingebracht, later tegen dat besluit beroep kan instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Hoe kunt u reageren?

U kunt van vrijdag 18 december 2015 tot en met donderdag 28 januari 2016 reageren. Wij ontvangen uw zienswijzen bij voorkeur digitaal. Dat kan via www.bureau-energieprojecten.nl onder kavels Borssele III, IV en V. U kunt niet reageren via e-mail.

Per post kan ook: Bureau Energieprojecten, Inspraakpunt Kavels Borssele III, IV en V, Postbus 248, 2250 AE Voorschoten. Uw brief kan alleen als zienswijze in behandeling genomen worden als u ondertekent met uw naam en adres. Dit geldt ook voor eventuele medeondertekenaars.

Wilt u uw zienswijze mondeling geven? Dat kan via Bureau Energieprojecten op werkdagen van 9.00 uur tot 12.00 uur, T (070) 379 89 79.

Wat gebeurt hierna?

Bureau Energieprojecten bundelt alle zienswijzen en reacties. Zo snel mogelijk na afloop van de inspraaktermijn kunt u deze downloaden via www.bureau-energieprojecten.nl. De zienswijzen en reacties worden betrokken bij de definitieve besluiten. In een Nota van Antwoord wordt opgenomen of en op welke wijze de zienswijzen en reacties in de definitieve besluiten zijn verwerkt.

De besluiten zullen ter inzage worden gelegd. Hierop staat beroep open. Dit wordt te zijner tijd aangekondigd in onder andere de Staatscourant, huis-aan-huisbladen en op www.bureau-energieprojecten.nl.

Meer informatie

Uitgebreide informatie vindt u op www.bureau-energieprojecten.nl. Heeft u na het bezoeken van de website nog vragen? Dan kunt u bellen met Bureau Energieprojecten, T (070) 379 89 79.

Verzonden: Vrijdag 8 januari 2016 12:57
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
Mede namens:

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Het natuurschoon in Zeeland. Het onnodig plaatsen van masten in Zuid-Beveland.
Onderhoud en toezicht van de masten

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Als inwoner van Krabbendijke gaat er een stuk strand aan de Oosterschelde verloren en ook de gezondheid in het dorp.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Nu moet er een schakelstation in Borsele en Rilland komen. Deze stroom zal bijna helemaal geëxporteerd worden naar België of nog verder Europa in. Alles in de Westerschelde leggen tot Rilland.

Reactie

DEUTSCHE TELEKOM AG

P.O. Box, 53113 Bonn, Germany

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Kavels Borssele III, IV en V
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten
 The Netherlands

21 JAN 2016

YOUR REFERENCE rvo.nl, ...wind-op-zee-kavels-borssele-iii-iv-en-v
OUR CONTACT Deutsche Telekom AG, Europe&Technology, GNF,
PHONE
DATE 14.01.2016
RE Borssele Wind Farm Zone, Sites III, IV and V

Dear Sir or Madam,

Further to our comment to the Borssele Wind Farm Planning Sites I and II as of 02.09.2015, we may adequately response to the planning of the same project's sites III, IV and V where particularly by site III the international telecommunications cable Sea-Me-We-3, running from Europe to South East Asia, Japan and Australia, will be effected.

Deutsche Telekom AG together with other European Telecom Carriers is acting on behalf of the international owner consortium of the Sea-Me-We-3 submarine telecommunication cable comprising of more than 80 international Telecommunication Companies.

We are in particular responsible for operation and maintenance of the Sea-Me-We-3 in the area of the Dutch EEZ where the Borssele Wind Farm Zone is planned.

We understand from some of the documents in Dutch on the rvo.nl website and from the message we received via our conversation with [redacted] and others that the Dutch authorities (RWS, RVO or both) intend to deviate from the former view of a security zone around subsea telecommunication cables of 750m (Memo, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Author Maarten Timmerman, Subject Wind Farm Sites and investigation zone around sites, Date 2 December 2014) to only 500m.

We herewith wish to kindly express our concerns that a limited to 500m safety zone around a submarine telecommunications cable will not allow the owner and operator to maintain their asset and repair it swift and properly in case of a failure.

DEUTSCHE TELEKOM AG

Postal address: P.O. box, 14048 Berlin | Delivery: Europe & Technology, Global Network Factory, Pascalstr. 11, 10587 Berlin, Germany

Phone: +49 30 8353 0 | E-Mail: info@telekom.de | Internet: www.telekom.de

Bank account: Postbank Saarbrücken (bank code 590 100 66), Account no.: 166 095 662 | IBAN: DE0959 0100 6601 6609 5662 |

SWIFT-BIC: PBNKDEFF590

Supervisory Board:

Commercial register: Bonn, local court, HRB 6794, registered office, Bonn

DATE 14.01.2016
TO Inspraakpunt Kavels Borssele III, IV en V, Postbus 248, 2250 AE Voorschoten, The Netherlands
PAGE 2

We know from the owner consortium's supplier ACMA (being the maintenance supplier of a number of submarine cable systems in the Atlantic) that for security aspects they will refuse to operate in such small corridor.

For general reasoning we would like refer to relevant publications such as the ICPC Recommendation No. 13, "The Proximity of Offshore Renewable Wind Energy Installations and Submarine Cable Infrastructure in National Waters"; The Crown Estate, "Submarine-cables-and-offshore-renewable-energy-installations - PROXIMITY STUDY", Revision 5.0, 24.04.2012, by Red Penguin, Hampshire, England - to name a few.

Likewise of no less importance and relevance in this regard occurs the reference to the United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), Article 58 etc. referring to the specific legislation in coastal states' EEZs.

We hope that after detailed contemplation in a final decision will be reestablished the initially minimum safety zone of 750m on both sides of a cable which already represents a compromise in comparison to the widely applied and accepted safety zone of one nautical mile.

At this point we would also like to express our appreciation for the open conversation with the Dutch authorities regarding this issue. Please do not hesitate to contact us in case we can be of any help or provide support for the process.

Yours sincerely,

Verzonden: Maandag 25 januari 2016 21:30
 Onderwerp: Zienswijzeformulier
 Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
 Aanspreektitel:
 Achternaam:
 Voorvoegsel(s):
 Voorletters:
 Straat:
 Huisnummer:
 Postcode:
 Woonplaats:
 Telefoonnummer:
 E-mailadres: dorpsraadborssele@live.nl
 Als: Organisatie
 Organisatie: Stichting Dorpsraad Borssele

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja. Tennet heeft het grote omvangrijke project in deelprojecten geknipt. Een gevolg van de aanleg van deze windmolenparken is dat het plan ZW380Kv volgt. Dit betreft de bovengrondse hoogspannings verbinding van Borssele naar Rilland en uitbreiding schakelstation Borssele waarvan het trace in de directe nabijheid van het dorp Borssele is gesitueerd.

- Aanlanding:

De aanlanding komt binnen in het buffer / natuurgebied het Sloebos. Een gebied wat zich de laatste jaren heeft ontwikkeld tot een mooi gebied met een rijke flora en fauna. Een verstoring hiervan is zeer onwenselijk.

Ruimtelijke impact uitbreiding Schakelstation Borssele:

De impact betreft een enorme uitbreiding van het schakelstation, zowel in de X,Y oppervlakte als ook in de Z hoogte.

Velden met pylonen, portalen en railuitbreidingen en grote transformatoren zijn gepland in de zuidelijke richting nabij het aangrenzende natuurgebied en het dorp Borssele.

Om aan de veiligheidseisen van overstromingen te kunnen voldoen zal het niveau eerst omhoog gebracht worden, waarmee de dominantie van deze ruimtelijke inpassing extra overheersend wordt.

Ook is de invloed onbekend van het Electro magnetisch veld en fijnstof in de nabijheid van het Schakelstation. Mogelijk wordt door bundeling van meerdere circuits het Electro magnetisch veld versterkt ?

Geluid:

In 2006 zijn de geluidcontouren voor het Industriegebied Vlissingen Oost verruimd van 50 dB(A) naar 55 dB(A). Geleidelijk is de geluid belasting enorm toegenomen op het dorpje Borssele.

Momenteel zijn voor Borssele en omgeving de aanvaardbare grenzen meer dan bereikt.

Onze grote bezorgdheid gaat dan ook uit naar het versterken van het akoestisch klimaat op termijn die zal leiden tot een cumulatie in de invloedssfeer van alle geluidsbronnen samen. Iets wat met de eigenschappen van stroom bij bepaalde klimatologische omstandigheden

wordt versterkt, en geen dag, avond of nacht beperkingen kent.

Consequenties 380kv hoogspanningsverbinding op de directe omgeving Borssele.

In 2004 is een gebied ontwikkeld met compensatie gelden om een aaneengesloten buffergebied te creëren van 200 hectare en daarmee een duidelijke grens te trekken tussen Borssele en de Industrie:

Groenproject t'Sloe.

Inmiddels is hiervan ca. 110 Hectare gerealiseerd op diverse locaties waar zich een waardevolle groene bufferzone met flora en fauna ontwikkeld.

Al zijn de bomen nu nog jong, na verloop van tijd zullen de raffinage installaties en schoorsteen pijpen e.d. door hoge bomen aan het zicht onttrokken worden.

Echter: In eerste instantie de aanleg en het amoveren voor de ZW380kv, maar ook na de ingebruikname geven een definitieve wijziging aan het oorspronkelijke natuur compensatie plan omdat onder de bovengrondse kabels geen hoge beplanting mag staan. Oftewel een strook van 2 x 34.00 meter = 68.00 meter breed x de lengte moet boomvrij zijn. Eventuele verdere ontwikkeling of uitbreiding van natuur doelstellingen binnen dit gebied zijn onmogelijk, doch zeer beperkt, en in de basis planvorming van Groenproject t'Sloe is met een dergelijke impact uiteraard nooit rekening gehouden.

Als dorpsraad Borssele eisen wij dat er een passende buffer / natuur compensatie wordt geboden.

Zijn andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja

Laatste stand der techniek.

In de Environmental Impact Assessment Directive van de Europese Unie, wordt bepaalt dat bij de bouw van een nieuwe hoogspanningslijn en schakelstation een milieueffectrapportage (MER) verplicht is, met als doel om het meest milieuvriendelijke alternatief vast te stellen. Dit houdt in dat alternatieven onderzocht moeten worden die refereren naar de laatste stand der techniek

Een van de alternatieven is gebruik maken van de natuurlijke Oost West waterverbindingen in Zeeland. Hiermee kan de 220 Kv kabel vanaf het stopcontact op zee rechtstreeks onder de bodem van de Westerschelde gelegd worden en aanlanden nabij Bath, om vervolgens aan te sluiten op station Rilland. Hiermee wordt Borssele ontlast en daarmee geheel Midden Zeeland.

Geachte

Naar aanleiding van ons telefoongesprek (d.d. 21-01-2016) ontvangt u bij deze twee opmerkingen/constateringen aangaande het Ontwerpkavelbesluit IV Windenergiegebied Borssele. U kunt deze opmerkingen beschouwen als zienswijze op het Ontwerpkavelbesluit IV Windenergiegebied Borssele.

n.a.v. 4.5 Verwijdering en financiële zekerheid (p 18)

In paragraaf 4.5. van dit Kavelbesluit wordt aangegeven dat:

- *'Na een periode van 12 jaar exploitatie, 22 jaar exploitatie en 1 jaar voor de start van de verwijdering van het windpark wordt het de 120.000 euro per te realiseren MW en de indexatie opnieuw vastgesteld.'*

Dit is in tegenspraak met het gestelde in Voorschrift 7 van het betreffend Kavelbesluit, waarin het volgende wordt gesteld:

- *'Na een periode van 12 jaar exploitatie, 17 jaar exploitatie en 1 jaar voor het tijdstip van verwijdering verzoekt de vergunninghouder de Minister van Economische zaken om het bedrag genoemd onder sub a en de indexatie daarvan opnieuw vast te stellen.'*

n.a.v. Voorschrift 2, lid 7, Windpark en bandbreedten (p 55)

In Voorschrift 2, lid 7, is aangegeven dat:

- *'In het windpark worden uitsluitend turbines met, per turbine, een geïnstalleerd vermogen tussen 4 en 10 MW geplaatst'*

Dit is in tegenspraak met het gestelde in de paragrafen 5.2, 7.3 en 7.8.1 van het betreffend Kavelbesluit, waarin gesteld wordt dat:

- *'Voor de kavels III (inclusief V) en IV van windenergiegebied Borssele wordt daarom de bovengrens voor het aantal turbines vastgesteld op 63, dus turbines van minimaal 6 MW'*

Ik verzoek u het kavelbesluit op deze discrepanties aan te passen.

Met vriendelijke groet,

)

Witteveen+Bos

Groep Energie-ontwikkeling

Postbus 233

7400 AE Deventer

www.witteveenbos.com

Havenbedrijf Antwerpen Nv van publiek recht
 Havenhuis, Entrepotkaai 1, B-2000 Antwerpen
 T +32 3 205 20 11, F +32 3 205 20 28
 E info@portofantwerp.com
 www.portofantwerp.com

C00
 Entrepotkaai 1
 2000 Antwerpen, België

Bijlage(n): 1

AANGETEKEND

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Kavelbesluiten Borssele III, IV en V
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten

ONTVANGEN
 26 JAN 2016

19 januari 2016

Betreft: Publicatie ontwerp-kavelbesluiten Borssele III, IV en V

Geachte mevrouw,
 Geachte heer,

Van 18 december 2015 tem 28 januari 2016 zijn de ontwerp-kavelbesluiten Borssele III, IV en V (innovatiekavel) ter kennisgeving gepubliceerd. Een zienswijze kan ingediend worden.

Het Havenbedrijf Antwerpen wenst van deze mogelijkheid gebruik te maken.

Zoals ook vermeld in ons schrijven dd. 6 juli 2015 naar aanleiding van de publicatie van de concept-notitie reikwijdte en detailniveau, wensen we onze zienswijze i.v.m. het transmissiesysteem op zee Borssele nogmaals in herinnering te brengen. (Zie onder meer onze brief dd. 14 april 2015, als bijlage.) Hoewel voor het transmissiesysteem op zee Borssele een afzonderlijke Rijkscoördinatieprocedure, inclusief een afzonderlijk te doorlopen m.e.r., gevolgd wordt, zijn we ervan overtuigd dat beide dossiers onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Om een veilig en vlot scheepvaartverkeer van en naar de Scheldehavens nu en in de toekomst te kunnen garanderen, vragen we dan ook kennis te willen nemen van onze bemerkingen alsook van de bemerkingen die door de andere Scheldehavens en de Permanente Commissie van Toezicht op de Scheldevaart reeds zijn ingebracht. Het huidige voorgestelde traject 4B kan met name niet ondersteund worden door het Havenbedrijf Antwerpen.

Alvast bedankt voor het gevolg dat u hieraan zal geven.

Met hoogachting,

Vr. de ~~bedeeldte~~ Bestuurder mz.

Bestuurder-directeur

Bijlage: Brief GHA dd 14/04/2015: Transmissiesysteem op zee Borssele

Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen
 Havenhuis, Entrepotkaai 1, B-2000 Antwerpen
 T +32 3 205 20 11, F +32 3 205 20 28
 E info@portofantwerp.com
 www.portofantwerp.com

COO
 Entrepotkaai 1
 2000 Antwerpen, België

AANGETEKEND
 Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Transmissiesysteem op zee Borssele
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten
 NEDERLAND

14 april 2015

Betreft: Transmissiesysteem op zee Borssele

Geachte mevrouw,
 Geachte heer,

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen heeft kennis genomen van de concept notitie Reikwijdte en Detail voor de milieueffectrapportage voor het Transmissiesysteem op zee Borssele.

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen wenst een zienswijze in te dienen op deze concept notitie, waarbij zij in het bijzonder haar bezorgdheid wenst te uiten ten aanzien van de kabeltracés die het windmolenpark met het hoogspanningsstation ter hoogte van de kerncentrale van Borssele verbinden.

In de concept notitie is vermeld dat de benodigde kabels om deze verbinding tot stand te brengen (vier kabels in totaal), gebundeld worden in één tracé waarvan de breedte 1600 meter bedraagt.

In de concept notitie worden vier mogelijke tracé alternatieven voorgesteld.

In de conceptnotitie wordt expliciet vermeld (p21) dat de voornaamste zorg voor de overheid is dat de scheepvaart geen hinder ondervindt van de kabel (scheepvaartroutes, ankers, visserij, etc.). Niettegenstaande dit uitgangspunt zijn er bemerkingen te maken bij de kabelaansluiting in het algemeen en de verschillende tracés in het bijzonder. Met name zijn er verschillende aspecten die de garantie tot een veilig en vlot scheepvaartverkeer van en naar de Scheldehavens nu en in de toekomst in de weg staan:

- **Kader:**

De voorgenomen activiteit vindt plaats in het mondingsgebied van Schelde-estuarium en de Westerschelde. Dit gebied is het voorwerp van menig lopend onderzoek en van afspraken tussen Vlaanderen en Nederland over het toekomstig beleid en beheer ervan (Scheldeverdragen, Agenda voor de Toekomst, Vlake van de Raan, Vlaamse Baaien,...). Daarnaast zijn er bestaande activiteiten in de Westerschelde zoals het baggeren en storten ten behoeve van de nautische toegankelijkheid van de Scheldehavens waartoe vergunningen zijn verleend. In de concept notitie is hiervan geen melding gemaakt en kan bijgevolg niet nagegaan worden hoe hiermee zal worden omgegaan, terwijl deze randvoorwaarden essentieel zijn om de nautische toegang te vrijwaren en toekomstige ontwikkelingen niet op voorhand te hypothekeren.

- **Beloodsingszone Steenbank:**

De vier verschillende tracéalternatieven lopen in de onmiddellijke nabijheid van de beloodsingszone Steenbank.

In de nabijheid van een beloodsingszone is een verhoogde concentratie van schepen waar te nemen. Dit betekent eveneens een verhoogde kans tot noodankeren alsook het risico dat de kabeltracé beschadigd zou worden door deze vallende ankers.

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen zou daarom willen voorstellen om ook een bijkomend alternatief qua aanlandingsplaats te willen bekijken.

Op het Belgisch gedeelte van de Noordzee bevindt zich eveneens een windmolenpark. Dit is niet ver verwijderd van het betrokken (Nederlands) windmolenpark. Concreet is de vraag om te onderzoeken of een verbinding gerealiseerd kan worden met het Belgisch windmolenpark waarbij de verbinding naar landzijde die in het kader van dit (Belgisch) windmolenpark gerealiseerd wordt, eveneens aangewend kan worden om de opgewekte energie van het windmolenpark Borssele naar land te kanaliseren.

In de concept notitie is hieromtrent het volgende opgenomen: *'Een koppeling van het netwerk van de aanpalende Belgische windparken is niet wenselijk omdat hiervoor dubbele vergunningsprocedures nodig zijn, een aanpassing van de subsidieregeling nodig is en extra kosten met zich meebrengt door aanleg van een extra kabelverbinding. Dit maakt het moeilijker (zo niet onmogelijk) om de doelstellingen uit het Energieakkoord tijdig te halen.'* Rekening houdend met het voorgaande vraagt het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen evenwel om deze optie omvattender te onderzoeken.

Indien uit onderzoek zou blijken dat een verbinding met en via het Belgisch windmolenpark niet realistisch en of haalbaar is, wenst het GHA te vernemen op welke wijze (nood)ankermanoeuvres ter hoogte van het beloodsingszone Steenbank ook in de toekomst gegarandeerd kunnen worden.

- **Breedte tracé:**

De vier kabels worden gebundeld in één tracé met een totale breedte van 1600m. Deze breedte is opgebouwd uit de afstand tussen de kabels onderling (200m) en een onderhoudszone van 500m aan weerszijden van de kabelcorridor.

Bij verleende vergunningen (Ontgrondingenwet) in het kader van het onderhoud van de vaargeul in de Westerschelde wordt ter hoogte van kabels en leidingen een onderhoudszone van 200m vooropgesteld. Kan de onderhoudszone ook bij dit voorstel beperkt worden tot 200m? De breedte van het tracé heeft namelijk ook een impact op mogelijke interferenties met scheepvaartroutes en de scheepvaart in het algemeen – zie verder.

- **Geen bodem gerelateerde activiteiten:**

In de concept notitie wordt vooropgesteld dat er binnen de zone van 1600m geen bodem gerelateerde activiteiten mogen plaatsvinden. Welke impact heeft deze stelling op potentiële baggerwerkzaamheden in deze zones?

- **Tracéalternatief 4:**

Bij het voorgestelde tracéalternatief 4 wordt het windmolenpark via de Westerschelde verbonden met de landzijde waarbij er 2 alternatieven zijn: aanlanding ten oosten van Vlissingen en aanlanding nabij het hoogspanningsstation Borssele.

Het tracéalternatief 4 loopt, volgens de concept notitie, via de Geul van Rassen tussen zowel de bestaande vaargeul Oostgat als de mogelijke toekomstige vaargeul Walvischstaart. In de concept notitie is vermeld dat door deze routekeuze het gebruik van beide vaargeulen niet gehinderd wordt door de aanleg en het eventuele onderhoud van de kabels.

Gelet op de gewenste breedte van het tracé (1600m, zie hierboven) waarbinnen geen bodem beroerende activiteiten mogen plaatsvinden, lijkt dit tracé zowel het toekomstig baggeronderhoud van het Oostgat alsook de aanleg van een mogelijke geul door de Walvischstaart te hypothekeren.

Bovendien gaat deze stelling voorbij aan de natuurlijke dynamiek van de geulen in het Schelde-estuarium waarbij geulen migreren en zich in de loop van de tijd verplaatsen.

De nodige onderzoeken worden momenteel uitgevoerd omtrent de vaargeul Walvischstaart. De 'configuratie' van deze vaargeul, met name de eigenlijke vaargeul met de benodigde taluds is nog niet gefinaliseerd. Het is niet ondenkbeeldig dat de benodigde taluds uitgestrekt zullen zijn. De stelling dat het kabeltracé deze toekomstige vaargeul – met bijhorigheden - niet zal hinderen, lijkt hierdoor dan ook voorbarig.

Na de Elleboog splitsen beide alternatieven. In de concept notitie is aangehaald dat tracévariant 4A ten noorden van de vaargeul naar Antwerpen blijft en aanlandt tussen Vlissingen en Vlissingen Oost. Met een vooropgestelde breedte van 1600m is dit echter niet haalbaar. Er is ten noorden van de vaargeul immers geen 1600m beschikbaar waardoor er wel degelijk interferentie is met het scheepvaartverkeer.

In Vlissingen, ter hoogte van het De Ruyterplein (dok van waar de redebotten vertrekken) is de afstand kust-groene boelijn 1 mijl (1853m). Dit betekent dat de kabelcorridor ongeveer de hele geul zal innemen.

Ter hoogte van Vlissingen dient eveneens het noodankeren verzekerd te zijn. De vooropgestelde route en het noodankeren lijken niet compatibel.

Voor beide alternatieven van tracéalternatief 4 stelt zich ook de vraag wat de impact is van de aanleg alsook het onderhoud van deze tracés. Zal de vaarweg gesperd worden, en zo ja, gedurende welke periode?

Naast de huidige situatie zijn er voor beide alternatieven bij tracévariant 4 eveneens bemerkingen te maken voor de toekomst. In de concept notitie wordt immers voorbij gegaan aan het dynamisch karakter van het Schelde estuarium, hetgeen impliceert dat de ligging van de geulen in de loop van de tijd kan wijzigen. Ook de baggerbehoefte en baggerlocaties kunnen bijgevolg veranderen. Bijkomende interferenties van het tracé 4 met de toekomstige scheepvaartnaden is dan ook niet uit te sluiten.

Samenvattend kan dus gesteld worden dat het tracéalternatief 4, met zijn beide varianten, de vooropgestelde doelstelling dat het scheepvaartverkeer geen hinder ondervindt van het kabeltracé, niet behaalt en dit zowel in de huidige situatie alsook in de toekomst.

Een veilig en vlot scheepvaartverkeer van en naar de Scheldehavens kan bij tracéalternatief 4 immers niet gegarandeerd worden.

De verschillende overheids- en internationale instanties, waaronder de VNSC en de PC, betrachten op dagelijkse basis om het Schelde-estuarium te monitoren en de maritieme bereikbaarheid van en naar de Scheldehavens voor de toekomst te garanderen en te optimaliseren.

Om toekomstige ontwikkelingen in het Scheldegebied en het mondingsgebied niet te hypothekeren of te beperken, vraagt het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen dan ook om het alternatievenonderzoek uit te breiden met een aantakking op het netwerk met Belgische windmolenparken en alsook om tracéalternatief 4, met haar beide varianten, te willen verlaten.

Ik dank u alvast voor het gevolg dat u aan voornoemde bemerkingen en voorstellen zal geven.

Met hoogachting,

vr. Gedelegeerd Bestuurder mz.

bestuurder directeur

Verzonden: Dinsdag 26 januari 2016 17:35
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavel Borsselle III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Buskruitstraat
Huisnummer: 1 België
Postcode: 8400 BE
Woonplaats: OOSTENDE
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: C-Power nv

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

Ja, in de assumpties genomen voor de berekening van de windafvang. Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ja, er is onvoldoende/geen rekening gehouden met de negatieve impact op reeds bestaande parken in België, die hierdoor economische schade oplopen.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Als uitbater van een Belgisch windpark dreigt er jaarlijks verlies van meerdere miljoenen euro's

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Reactie

Bureau Energieprojecten

*Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten
Borssele III, IV en V
Postbus 248
2250 AE Voorschoten
NEDERLAND*

datum	onze ref.	uw ref.	cc
26/01/16	cp16-S006/ JRJ		

Betreft: Reactie C-Power nv op het ontwerp kavelbesluit Borssele kavels III, IV en V.

Geachte,

In het kader van het project "Wind op zee – kavels Borssele III, IV en V" heeft C-Power NV kennis genomen van de ontwerpbesluiten en het MER kavel III, IV en V, zoals deze momenteel ter inzage liggen.

Na analyse van de door uw diensten ter beschikking gestelde documenten, betreffende Borssele kavel III, de innovatiekavel en kavel IV, hebben in het bijzonder de passages inzake wederzijdse windafvang van de Belgische en Nederlandse parken, C-Power onaangenaam verrast. Immers het voorliggend inplantingsschema van de verschillende Borssele gebieden zal ontegensprekelijk een aanzienlijke negatieve impact hebben op de rendabiliteit voor zowel de Nederlandse parken maar zeker ook voor het C-Power windpark. Deze negatieve impact is voor het C-Power windpark niet meer te mitigeren gezien het windpark gradueel operationeel geworden is tussen 2009 en 2013, temeer omdat deze negatieve impact geenszins voorzien of gekend was tijdens de aanbestedingsfase van de verschillende bouwfasen, noch bij het vastleggen van het ondersteuningsmechanisme. Het C-Power windpark wordt bijgevolg geconfronteerd met geheel nieuwe omstandigheden en negatieve effecten op haar economisch business plan. Dit is voor C-Power NV dan ook onaanvaardbaar.

Namens C-Power NV willen dan ook via dit schrijven meer duidelijkheid geven met betrekking tot onze bezorgdheden:

1/ Daling energieopbrengst met gemiddeld 2,7% op Belgische windparken

Bij lezing van bovenvermelde documenten begrijpen wij dat ECN een studie heeft uitgevoerd naar de mogelijk windafvang. Uit de studie van februari 2015 blijkt dat "windenergiegebied Borssele, door windafvang, een negatieve invloed heeft op de energieopbrengst van de Belgische windparken van gemiddeld ongeveer 2,7%".

-----All correspondence
C-Power nv – Head Office
Buskruitstraat 1
B-8400 Oostende, België
Phone: +32 (0)59 79 79 80
Fax: +32 (0)59 79 79 88

c-power@c-power.be
www.c-power.be

IBAN: BE31 7310 1330 6755
BIC: KREDBEBB
BTW: BE 0466 525 755
RPR: Oostende

Zoals hoger aangegeven heeft C-Power op geen enkel moment rekening kunnen houden met dergelijke (omvangrijke) parkverliezen. Deze berekeningen zijn gebeurd op basis van 'best beschikbare publieke informatie', zonder betrokkenheid van de Belgische parken. "The Belgian wind farms are modelled on the basis of the limited information that is publicly available".

De gebruikte aannames en windturbineposities in boven vermelde studie, meer bepaald de gegevens over de Belgische windparken van tabel 7 in hoofdstuk 3.1, stemmen geheel niet overeen met de realiteit van de Belgische parken op vandaag. Op heden werden reeds 182 turbines geïnstalleerd in de Belgische Noordzee (meer dan het ECN rapport veronderstelt voor C-Power, Belwind en Northwind). Specifiek voor C-Power is men uitgegaan van 39 turbines van 8MW met een totaal nominaal vermogen van 315MW. In werkelijkheid omvat het C-Power windpark 54 Senvion windturbines, 6 turbines van 5MW en 48 turbines van 6,15MW met een totale capaciteit van 325 MW. Door deze foute assumpties onderschat het rapport het negatieve effect van de Borselle windparken op C-Power ons inziens aanzienlijk.

Op grond van bovenstaande elementen dringt C-Power er dan ook ten stelligste op aan dat de berekeningen, uitgevoerd door ECN inzake windafvang, worden geactualiseerd en bijgewerkt. Hierbij dient gewerkt te worden met aannames voor de Belgische parken die conform zijn aan de reële en huidige situatie van de Belgische projecten.

In ieder geval kunnen wij niet akkoord gaan met de stelling dat deze effecten als "beperkt negatief" worden geclassificeerd.

Tevens concludeert de studie dat ook voor het windenergiegebied Borssele er gemiddeld ongeveer 4% lagere elektriciteitsopbrengsten te verwachten zijn als gevolg van wake-effecten door de aanwezige Belgische windparken. Door de hoger vermelde foutieve assumpties kunnen de gevolgen ook voor de Nederlandse windparken mogelijk nog groter zijn.

2/ Vast ondersteuningsmechanisme

Bij de ontwikkeling van het C-Power windpark was het ondersteuningsmechanisme gekend overeenkomstig het Koninklijk Besluit van 16 juli 2002. Hierbij wordt een vaste vergoeding toegekend per netto geproduceerde MWh. Deze vergoeding werd vastgelegd voor een periode van 20 jaar en houdt geen rekening met nieuwe elementen die een impact hebben op de productie gedurende deze periode. Elk nieuw element dat een impact heeft op de productie van het windpark met een daling van de vollasturen (Full Load Hours – FLH) voor gevolg, heeft een directe negatieve impact op het business plan.

3/ Locatiekeuze Borssele

Voor wat betreft de precieze locatiekeuze van de toekomstige Nederlandse parken binnen het Borssele gebied, onderschrijft C-Power geheel de stelling die ook in beide MER documenten is terug te vinden, nl. dat "de mate van windafvang afhankelijk is van de exacte invulling van deze kavels". Hierbij is het eveneens van belang dat rekening wordt gehouden met het feit dat de (i) Belgische kavels reeds sinds meerdere jaren werden

toegewezen en gedeeltelijk operationeel zijn en (ii) Belgische economische zone veel kleiner is dan de beschikbare ruimte in de Nederlandse wateren.

Uitgaande van een win-win situatie voor beide landen, dringen we aan om bijkomend grondig simulatieonderzoek uit te voeren naar verschillende mogelijke inplantingsscenario's waarbij het opzet dient te zijn om enerzijds de wederzijdse wake-effecten maximaal te beperken, en anderzijds de impact op de bestaande Belgische parken tot het absolute minimum te beperken. Concreet denken wij in ieder geval aan het verhogen van de onderlinge afstand tussen de windparken door het noordoostwaarts verschuiven van de zuidwestelijke grens van de Borssele zones of in elk geval de inplanting van de turbines op veel ruimere afstand van de grens te laten starten.

Zowel in Nederland als in België zal de offshore windsector de komende jaren grote evoluties ondergaan die zowel economisch als ecologisch de maatschappij ten goede zullen komen. Deze evoluties brengen echter ook een aanzienlijke kost met zich mee. Willen we hierbij een zo ruim mogelijk maatschappelijk draagvlak blijven behouden, en het investeringsrisico van bestaande en toekomstige investeerders niet in gevaar brengen, is het van cruciaal belang dat bij het uittekenen van de keuzes, deze zo efficiënt mogelijk gebeuren.

C-Power is dan ook van oordeel dat de voorliggende ontwerpbesluiten Borssele kavel III, IV en V onaanvaardbaar zijn gezien deze onvoldoende rekening houden met het bestaande park van C-Power, gezien de Nederlandse parken suboptimaal ingepland zijn en gezien de aannames in het dossier onvolledig zijn en onjuistheden bevatten die de belangen van C-Power schaden.

C-Power dringt er dan ook op aan dat bovenstaande aandachtspunten verder worden onderzocht, grondig worden geanalyseerd en bijgestuurd. Graag voorzien wij u hiertoe van de nodige reële en correcte data met betrekking tot ons park en indien gewenst van de andere Belgische parken.

Wij danken u alvast voor het opnemen van onze reactie in het MER-onderzoek en blijven ter uwer beschikking voor verder constructief overleg.

Met hoogachting

CEO
C-Power nv

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 16:45
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Buskruitstraat
Huisnummer: 1 België
Postcode: 8400 BE
Woonplaats: OOSTENDE
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: C-Power nv

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

We hebben geen mening over formele onjuistheden in het ontwerp kavelbesluit.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Belangen van het bestaande C-Powerpark in de Belgische Noordzee is niet meegenomen

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Gezien in de toekomst de windparken aan beide zijden van de grens door derden als één eenheid worden gepercipieerd heeft een verschillende wetgeving in de twee landen aanleiding tot onduidelijkheden en vergissingen. Dit leidt tot een verhoging van het risico op aanvaring van de installaties door recreatievaartuigen, met mogelijk productieverlies en inkomstenderving tot gevolg. Dit leidt ook tot een verhoging van het risico op schade aan parkkabels, met daling van de productie-inkomsten en verhoging van de hersteluitgaven (en/of verzekeringskosten)

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

zie bijgevoegde reactie

Reactie

Bureau Energieprojecten

*Inspiraakpunt Ontwerp kavelbesluiten
Borssele III, IV en V
Postbus 248
2250 AE Voorschoten
NEDERLAND*

datum	onze ref.	uw ref.	cc
28/01/16	cp16-S007/ JRU		

Betreft: Reactie C-Power nv op het ontwerp kavelbesluit Borssele kavels III, IV en V.

Geachte,

M.b.t. de voorgestelde maatregelen in de windmolenparken in de Nederlandse zeegebieden, conform de beleidsnota Noordzee 2016 – 2021, als bijlage 2 van het <Nederlands Nationaal Waterplan 2016- 2021>, Hoofdstuk 4, 1) Windenergie, 'Doorvaart en medegebruik' wensen wij uw aandacht te trekken op onze bezorgdheden, die gebaseerd zijn op zes jaar operationele ervaring in een clustergebied voor windmolenparken (de bij Koninklijk Besluit afgebakende Belgische windmolenzone):

Er zijn, ons inziens, minstens drie argumenten die het behoud van het verbod op doorvaart en visserij in de windmolenparken rechtvaardigen:

1. Risico op aanvaring

Met betrekking tot het in ontwerp Nederlands Beleidsplan Noordzee 2016-2021 opgenomen rubriek (Blz.70) <Doorvaart en medegebruik>, waarin het volgende wordt vermeld: "Op dit moment is doorvaart en medegebruik van windparken op zee niet toegestaan. Verschillende stakeholders zoals de recreatievaart en de (beroeps)visserij willen deze gebieden openstellen vanwege de toenemende drukte op zee en de verkleining van de visgebieden. Doorvaart en medegebruik van windparken kan bijdragen aan efficiënt ruimtegebruik en biedt bovendien kansen voor versterking van het duurzaam gebruik en de biodiversiteit van de Noordzee. De intentie is daarom om operationele windparken onder voorwaarden open te stellen."

Dit staat in contrast met de wettelijk beperkt toegestane mobiliteit in de windmolenparken in de Belgische zeegebieden. Indien Nederland een uitzondering zou toestaan voor bepaalde vaartuigen en of bepaalde activiteiten (zoals visserij) zal het risico op aanvaringen toenemen met een reëel risico van ernstige schade voor zowel de visvaartuigen als voor de installaties van elektriciteitsopwekking. Het risico op aanvaring met negatieve impact op de milieu-en klimaatvriendelijke elektriciteitsproductie zal naar alle waarschijnlijkheid toenemen.

-----All correspondence
C-Power nv – Head Office
Buskruitstraat 1
B-8400 Oostende, België
Phone: +32 (0)59 79 79 80
Fax: +32 (0)59 79 79 88

c-power@c-power.be
www.c-power.be

IBAN: BE31 7310 1330 6755
BIC: KREDBEBB

BTW: BE 0466 525 755
RPR: Oostende

2. Risico op beschadiging elektriciteitskabels

Indien de visserij zou toegestaan worden, zullen incidenten aan de elektriciteitsinfrastructuur (kabels,..) op de zeebodem niet uitgesloten kunnen worden (boomkor- of andere trawlervisserijvaartuigen). De inkomstenderving (verminderde elektriciteitsproductie) tengevolge van dergelijke incidenten, de extra uitgaven voor het herstel van de beschadigde kabels, .. zullen, zowel voor de exploitanten als voor de "medegebruikers" van de windmolenzone, een kostimpact hebben (verzekeringen,...). Verder melden wij de aanwezigheid van golfconvertoren (de zogenaamde WEC's) in de windmolensites in Belgische zeegebieden met dynamische flexibele elektronische kabels die vanaf drijvende structuur neerwaarts worden opgehangen, met onderzeese verankerde boei als ondersteuning van de dynamische kabel(s) (bij intrusie bodemtrawlers groter risico op schade);

3. Mariene biodiversiteit

Het reeds vastgestelde milieuvoordeel van een herstel en toename van mariene biodiversiteit in de voor visserij afgesloten windmolenparken (effect van een refugium) zal geheel of gedeeltelijk teniet gedaan worden indien deze gebieden opnieuw opengesteld zouden worden voor de visserij.

Wij erkennen dat Nederland souverain is in haar EEZ maar wij uiten onze bezorgdheid betreffende de erg waarschijnlijke 'verwarring' die zou ontstaan bij de maritieme commerciële en/of recreatieve zeegrenstransiterende rechtsgebruiker met betrekking tot de beperkende, of volgens geval, niet-beperkende deelactiviteiten in windmolenparken gelegen aan ene of gene zijde van de gemeenschappelijke zee grens België – Nederland.

Wij baseren onze reactie op de sinds 2009 opgedane kennis van de operationele risico's in de Belgische 'cluster' windmolenzone waarbij, gezien het zeer kleine deel van de Noordzee waarover België beschikt, de windmolenparken over veel minder ruimte kunnen beschikken dan andere Noordzeestaten.

Wij wensen tevens de aandacht te trekken van de Nederlandse bevoegde overheden dat in het verleden en heden sinds de bouw van de windmolenparken in de Belgische zeegebieden herhaaldelijk intrusies vastgesteld worden door bepaalde segmenten van de officiële Nederlandse zeevisserijvloot, alsook door de recreatieve zeegebruiker, en dit in weerwil van een formeel verbod.

Wij danken u alvast voor het opnemen van onze reactie in het MER-onderzoek en blijven ter uwer beschikking voor verder constructief overleg.

Met hoogachting

CEO
C-Power nv

Verzonden: Woensdag 27 januari 2016 16:54
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavel Borsssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Koning Albert II laan
Huisnummer: 20 bus 2
Postcode: 1000 BE
Woonplaats: BRUSSEL
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: Het Vlaamse Gewest

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijgevoegd document

Reactie

Beleid

Koning Albert II-laan 20, bus 2
1000 BRUSSEL
T 02 553 78 11
mow.vlaanderen.be

Projectleider kavelbesluiten windenergie op zee
Afdeling Vergunningverlening
Rijkswaterstaat Zee & Delta
Poelendaelesingel 18 | 4335 JA Middelburg
Postbus 556 | 3000 AN Rotterdam
Nederland

uw bericht van	uw kenmerk	ons kenmerk	bijlagen
15 december 2015		«dctm:mow:refere ntienummer_doc»	3
vragen naar/e-mail		telefoonnummer	datum

Betreft: Zienswijze van het Vlaams Gewest inzake de kavelbesluiten I en II voor het windenergiegebied Borssele

Geachte heer,
Geachte mevrouw,

Op 16 december 2015 werd het Vlaams Gewest op de hoogte gebracht van de ontwerp kavelbesluiten III, IV en V voor het windenergiegebied Borssele en uitgenodigd om haar zienswijze daaromtrent kenbaar te maken.

Het Vlaams Gewest deelt u mee dat het geen specifieke opmerkingen heeft met betrekking tot de kavelbesluiten als zodanig.

Het Vlaamse Gewest wenst evenwel te verwijzen naar haar eerdere opmerkingen met betrekking tot het windenergiegebied Borssele in het kader van de consultaties rond het Nationaal Waterplan 2, het Transmissiesysteem op zee (TOZ) Borssele en de kavelbesluiten I en II (zie bijlagen). In het bijzonder wenst het Vlaamse Gewest aandacht te vragen voor de opmerkingen wat betreft de afstand tussen de scheepvaartroutes en de windmolenparken, de regels voor doorvaart en medegebruik in de zones voor windmolenparken en het kabeltracé voor de aansluiting van de windmolenparken op het landelijke elektriciteitsnet.

Vooraf wat dit laatste betreft wens ik te benadrukken dat er vanuit het Vlaamse Gewest grote bezorgdheden zijn omtrent het kabeltracé dat door Nederland als voorkeursalternatief naar voor werd geschoven. Er lopen momenteel informele gesprekken tussen Nederland en het Vlaamse Gewest teneinde deze bezwaren te bespreken en het Vlaamse Gewest zal ook de mogelijkheden benutten om formeel haar zienswijzen hieromtrent kenbaar te maken.

Met vriendelijke groeten,

Secretaris-generaal Departement Mobiliteit en Openbare Werken

departement
**Mobiliteit en
Openbare Werken**

Haven- en Waterbeleid

Koning Albert II-laan 20 bus 5

1000 Brussel

Tel. 02 553 77 56 - Fax 02 553 77 15

haven.waterbeleid@vlaanderen.be

uw bericht van**uw kenmerk****ons kenmerk****bijlagen**

2

vragen naar / e-mail**telefoonnummer****datum**

09-09-2015

Betreft: Zienswijze van het Vlaams Gewest inzake de kavelbesluiten I en II voor het windenergiegebied Borssele

Geachte mevrouw,
Geachte heer,

In augustus 2015 werd het Vlaams Gewest op de hoogte gebracht van de kavelbesluiten I en II voor het windenergiegebied Borssele en uitgenodigd om haar zienswijze daaromtrent kenbaar te maken.

Het Vlaams Gewest deelt u mee dat het geen specifieke opmerkingen heeft met betrekking tot de kavelbesluiten als zodanig.

Het Vlaamse Gewest wenst evenwel te verwijzen naar haar eerdere opmerkingen met betrekking tot het windenergiegebied Borssele in het kader van de consultaties rond het Nationaal Waterplan 2 en het Transmissiesysteem op zee (TOZ) Borssele (zie bijlagen). In het bijzonder wenst het Vlaamse Gewest aandacht te vragen voor de opmerkingen wat betreft de afstand tussen de scheepvaartroutes en de windmolenparken, de regels voor doorvaart en medegebruik in de zones voor windmolenparken en het kabeltracé voor de aansluiting van de windmolenparken op het landelijke elektriciteitsnet.

Met hoogachting,

Secretaris-generaal Departement Mobiliteit en Openbare Werken

departement
**Mobiliteit en
Openbare Werken**

Haven- en Waterbeleid

Koning Albert II-laan 20 bus 5

1000 Brussel

Tel. 02 553 77 56 - Fax 02 553 77 15

haven.waterbeleid@vlaanderen.be

uw bericht van**uw kenmerk****ons kenmerk****bijlagen****vragen naar / e-mail****telefoonnummer****datum**

23-04-2015

Betreft: Opmerkingen van het Vlaams Gewest inzake de conceptnotitie reikwijdte en detailniveau voor het project Borssele - transmissiesysteem op zee

Geachte mevrouw,
Geachte heer,

In maart 2015 werd het Vlaams Gewest formeel op de hoogte gebracht van het voornemen van Tennet om een transmissiesysteem voor windenergie op de Noordzee te realiseren in het gebied Borssele. Dit project is MER-plichtig en een conceptnotitie reikwijdte en detailniveau, waarin wordt aangegeven op welke wijze het milieu-onderzoek zal gevoerd worden, werd ter inzage gelegd voor de stakeholders.

Hierbij wenst het Vlaams Gewest haar opmerkingen inzake bovengenoemde conceptnotitie mee te delen.

Het Vlaams Gewest wijst erop dat binnen het kader van de Agenda voor de Toekomst, het onderzoeksprogramma van de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie, momenteel hydrodynamisch en morfodynamisch onderzoek wordt gevoerd. Op basis van een numeriek morfologisch modelinstrumentarium zullen verkenningen worden verricht en, in een later stadium, beslissingen worden genomen betreffende de toekomst van het Schelde-estuarium en het mondingsgebied.

Het Vlaams Gewest wenst erop te wijzen en te benadrukken dat de kabeltracés in het kader van het transmissiesysteem

Borssele geenszins tot gevolg mogen hebben dat beleidsbeslissingen die uit bovengenoemde studies en metingen zouden voortvloeien a priori worden gehypothekeerd. Hiermee dient vooral rekening te worden gehouden bij de diepteligging van de kabels. In de conceptnotitie wordt meegedeeld dat de offshore kabels op een diepte variërend van één tot circa drie meter onder de zeebodem zullen gelegd worden, afhankelijk van het gebied en de situatie. Dit is volgens het Vlaamse Gewest echter onvoldoende diep. De kabels dienen, als ze in de hoofdvaargeul liggen, minimum op -25m lat of dieper te liggen en overal een dekking van minimum 4 meter te hebben.

Verder wenst het Vlaams Gewest zich aan te sluiten bij de opmerkingen die worden aangeleverd door Vlaams/Nederlandse Permanente Commissie van Toezicht op de Scheldevaart (de Permanente Commissie) die de veiligheid en vlotheid van het scheepvaartverkeer in het Scheldegebied betreffen.

Met hoogachting,

Secretaris-generaal Departement Mobiliteit en Openbare Werken

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 10:26
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: VAARNEWIJKSTRAAT
Huisnummer: 17
Postcode: 8530 BE
Woonplaats: HARELBEKE
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: Northwind NV

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

Zie schrijven in bijlage. Parkeffecten, zoals berekend door ECN zijn niet in lijn met de (Belgische) realiteit en behoeven verder onderzoek.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie schrijven in bijlage. Effecten op de Belgische bestaande en toekomstige windparken en de daarbij horende mitigerende maatregelen. Ons standpunt werd reeds aangekaart door de federatie BOP tijdens het MER onderzoek. Er werd geen rekening gehouden met de toenmalige opmerkingen.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Zie schrijven in bijlage. Windafvang resulteert in een direct verlies voor Northwind en is niet bij machte om zelf mitigerende maatregelen te nemen gelet het park reeds operationeel en alle voorwaarden reeds vastgelegd zijn.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

De Nederlandse zone kan nog rekening houden met de Belgische zone door de grenzen van de Borssele zone aan te passen waardoor de windafvang op elkaar verminderd wordt.

Reactie

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten Borssele III, IV en V
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten
 Nederland

uw referte	onze referte	contactpersoon	dossier	datum
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V - fase 1	NW.16.0011		ALG0000	25 januari 2016

Onderwerp : Reactie indienen op het ontwerp kavelbesluit Borssele kavel III, IV en V.

Geachte,

In het kader van het project "Wind op zee – kavels Borssele III, IV en V" heeft Northwind NV kennis genomen van de ontwerpbesluiten en het MER kavel III, IV en V, zoals deze momenteel ter inzage liggen.

Na analyse van de door uw diensten ter beschikking gestelde documenten, betreffende Borssele kavel III, IV en innovatiekavel V, hebben in het bijzonder de passages inzake wederzijdse windafvang van de Belgische en Nederlandse parken, Northwind onaangenaam verrast. Immers het voorliggend inplantingsschema van de verschillende Borssele gebieden zal ontegensprekelijk een aanzienlijke negatieve impact hebben op de rendabiliteit voor zowel de Nederlandse maar zeker ook het Northwind windpark. Deze negatieve impact is voor het Northwind windpark niet meer te mitigeren gezien het windpark reeds operationeel is sinds eind 2013 en deze negatieve impact geenszins voorzien of gekend was tijdens de aanbestedingsfase van de respectieve domeinconcessies noch bij het vastleggen van het ondersteuningsmechanisme (periode 2005-2009). Het Northwind windpark wordt bijgevolg geconfronteerd met geheel nieuwe omstandigheden en negatieve effecten op hun economisch business plan. Dit is voor Northwind NV dan ook onaanvaardbaar.

Namens Northwind NV willen we dan ook via dit schrijven meer duidelijkheid te geven met betrekking tot onze bezorgdheden hieromtrent :

1/ Daling energieopbrengst met gemiddeld 2,7% op Belgische windparken

Bij lezing van bovenvermelde documenten begrijpen wij dat ECN een studie heeft uitgevoerd naar de mogelijk windafvang. Uit de uitgevoerde analyse blijkt dat "windenergiegebied Borssele, door windafvang, een negatieve invloed heeft op de energieopbrengst van de Belgische windparken van gemiddeld ongeveer 2,7%". Specifiek voor het Northwind windpark wordt een bijkomend verlies berekend van 3,59%.

Zoals hoger aangegeven heeft Northwind op geen enkel moment rekening kunnen houden met dergelijke (omvangrijke) parkverliezen. Deze berekeningen zijn gebeurd op basis van 'best beschikbare publieke informatie', zonder betrokkenheid van het BOP of de Belgische parken." The Belgian wind farms are modelled on the basis of the limited information that is publicly available"¹.

De gebruikte aannames en windturbineposities stemmen geheel niet overeen met de realiteit van de Belgische parken op vandaag. Op heden werden reeds 182 turbines geïnstalleerd in de Belgische Noordzee (meer dan het ECN rapport veronderstelt voor C-Power, Belwind en Northwind). Bijkomend onderschat het rapport, obv een inschatting van 8 MW turbines voor alle toekomstige Belgische windparken, het totaal aantal windturbines (en mogelijk ook de wake effecten) wellicht aanzienlijk. Het Northwind windpark omvat 72 windturbines, Vestas type V112 – 3 MW, en niet zoals aangegeven in het document : 24 windturbines met een totale capaciteit van 192 MW. De aangegeven windafvang stemt niet overeen met de realiteit zoals deze vandaag is gebouwd.

Op grond van bovenstaande elementen dringt Northwind er dan ook ten stelligste op aan dat de berekeningen, uitgevoerd door ECN inzake windafvang, zouden worden geactualiseerd en bijgewerkt. Hierbij dient gewerkt te worden met aannames voor de Belgische parken die conform zijn aan de reële en huidige situatie van de Belgische projecten.

In ieder geval kunnen wij niet akkoord gaan met de stelling dat deze effecten als "beperkt negatief" worden geclassificeerd.

Tevens concludeert de studie dat ook voor het windenergiegebied Borssele er gemiddeld ongeveer 4% lagere elektriciteitsopbrengsten te verwachten zijn als gevolg van wake-effecten door de aanwezige Belgische windparken, wat betekent dat de gevolgen voor de Nederlandse windparken mogelijk nog groter zijn. Deze kunnen echter nog gereduceerd worden.

¹ ECN Quick scan Bulder, point 2.1, p 11

Algemeen kan je stellen dat de opstelling van het windpark op de locatie van Borssele zoals vandaag ingeplant en berekend door ECN er een bijkomend windpark van zo'n 115 MW moet gerealiseerd worden voor het compenseren van de lagere elektriciteitsproductie door de windafvang van beide zones op elkaar :

- Belgische parken : $2.200 \text{ MW} \times 2,7\% = 59,4 \text{ MW}$
- Windpark Borssele : $1.400 \text{ MW} \times 4\% = 56,0 \text{ MW}$
- Totaal : $115,4 \text{ MW}$

2/ Vast ondersteuningsmechanisme

Bij de ontwikkeling van het Northwind windpark was het ondersteuningsmechanisme gekend overeenkomstig het Koninklijk Besluit van 16 juli 2002. Hierbij wordt een vaste vergoeding toegekend per netto geproduceerde MWh. Deze vergoeding wordt vastgelegd voor een periode 20 jaar en houdt geen rekening met nieuwe elementen die een impact hebben op de productie gedurende deze periode. Elk nieuw element die een impact heeft op de productie van ons windpark en waarbij een daling van de vollast uren (Full Load Hours – FLH) wordt vastgesteld heeft een directe negatieve impact op het business plan.

Dit tot in tegenstelling met het Nederlandse SDE-vergoedingssysteem zoals vandaag vastgelegd voor de nieuwe parken, waarbij er rekening wordt gehouden met de bestaande en toekomstige situatie.

3/ Locatiekeuze Borssele

Voor wat betreft de precieze locatiekeuze van de toekomstige Nederlandse parken binnen het Borssele gebied, onderschrijft Northwind geheel de stelling die ook in beide MER documenten is terug te vinden, nl. dat "de mate van windafvang afhankelijk is van de exacte invulling van deze kavels". Hierbij is het eveneens van belang dat rekening wordt gehouden met het feit dat de (i) Belgische kavels reeds sinds meerdere jaren werden toegewezen en gedeeltelijk operationeel zijn en (ii) Belgische economische zone veel kleiner is dan de beschikbare ruimte in de Nederlandse wateren.

Uitgaande van een win-win situatie voor beide landen, dringen we aan om bijkomend grondig simulatieonderzoek uit te voeren naar verschillende mogelijke inplantingsscenario's waarbij het opzet dient te zijn 'wederzijdse wake-effecten maximaal te beperken'. Concreet denken wij in ieder geval aan het verhogen van de onderlinge afstand tussen de windparken langs beide zijden van de grens.

Zowel in Nederland als in België zal de offshore windsector de komende jaren grote evoluties ondergaan die zowel economisch als ecologisch de maatschappij ten goede zullen komen. Deze evoluties brengen echter ook een aanzienlijke kost met zich mee. Willen we hierbij een zo ruim mogelijk maatschappelijk draagvlak blijven behouden, is het van cruciaal belang dat bij het uittekenen van de keuzes, deze zo kost-efficiënt mogelijk gebeuren. Het beperken van het wake-effect is hierin primordiaal.

Northwind is dan ook van oordeel dat de voorliggende ontwerpbesluiten Borssele kavel III, IV en V onaanvaardbaar zijn gezien deze suboptimaal ingeplant zijn en onvolledigheden/ onjuistheden bevatten.

Northwind dringt er dan ook op aan dat bovenstaande aandachtspunten verder worden onderzocht en grondig worden geanalyseerd. Graag voorzien wij u hiertoe van de nodige reële en correcte data met betrekking tot de Belgische parken.

Wij danken u alvast voor het opnemen van onze reactie in het MER-onderzoek en blijven ter uwer beschikking voor verder constructief overleg.

Met hoogachting

Northwind NV,

Voor A&P Wind Services

Algemeen directeur

Vast vertegenwoordigd door

Concept-notitie Reikwijdte en Detail Kavelbesluiten Borssele III, IV, V

Reactie namens het Belgian Offshore Platform

Datum: 16 juli 2015

Met interesse hebben wij kennis genomen van de “Concept-notitie reikwijdte en detailniveau, milieueffectenrapport kavelbesluiten Borssele III, IV, V”. Deze concept-notitie beoogt niet enkel de reikwijdte en het detailniveau van het nog op te stellen MER vast te leggen maar tevens alle betrokkenen en geïnteresseerde partijen in staat te stellen om zienswijzen in te dienen ten aanzien van hetgeen in het MER aan de orde zou moeten komen.

Gezien de nabijheid van de Belgische offshore windparken en de mogelijke wederzijdse effecten hiervan op de elektriciteitsproductie zowel bij de Belgische als de Nederlandse parken, houden de leden van het Belgian Offshore Platform, de federatie van de investeerders in windturbineparken in het Belgische deel van de Noordzee, er aan, via dit schrijven, een aantal vragen, bedenkingen en opmerkingen te formuleren ten aanzien van deze concept-notitie.

De ingeplande locatie van de kavels III, IV, V, zoals deze vandaag voorliggen, doet ernstige vragen rijzen met betrekking tot de “belemmeringen Borssele en ligging Belgische windparken”, meer in het bijzonder het wake-effect. Immers, de betrokken zone bevindt zich op slechts 500 meter van de Belgische grens en een kilometer van de Belgische offshore windparken. Deze nabijheid zal een aanzienlijk verlies van efficiëntie en rendabiliteit met zich meebrengen als gevolg van het wake-effect voor zowel de Nederlandse als de Belgische parken indien er geen rekening wordt gehouden met de Belgische operationele windparken (C-Power, Belwind en Northwind) en de op heden in ontwikkeling zijnde windparken (Norther, Seastar, Mermaid, Northwester 2 en Nobelwind).

Zoals blijkt uit de notitie is een lagere opbrengst van om en bij de 4% te verwachten voor de Nederlandse parken op het Borssele gebied. Ook langs Belgische zijde kan voor de 8 parken, 3 reeds gebouwd en 5 in ontwikkeling, een belangrijk verlies worden verwacht. Het moet een opdracht zijn voor investeerders in offshore wind om zo maximaal mogelijk te produceren teneinde de maatschappelijke kost van de noodzakelijke ondersteuningsmechanismes zo laag mogelijk te houden. Als men verschillende windparken / windparkzones te dicht op elkaar laat aansluiten, betekent dit niet een kostenreductie maar een kostenvermeerdering per geproduceerde MWh net omwille van de eerder beschreven parkeffecten die een verminderde productie zullen veroorzaken.

Wij noteren in uw analyse op p 16 dat uit een gevoerd onderzoek door ECN (2014) *“blijkt dat gemiddeld voor het windenergiegebied Borssele ongeveer 4% lagere elektriciteitsopbrengsten zijn te verwachten als gevolg van wake-effecten (windafvang en turbulentie) door de aanwezige Belgische windparken.”* Gezien deze voorgaande conclusie, lijkt het nuttig en nodig de effecten op de Belgische parken mee te nemen in deze analyse. Enkel zo kan inzicht verkregen worden over de totale (maatschappelijke) kostprijs in de relevante windparkzones.

Dit verlies zou kunnen worden vermeden of ingeperkt indien de locatie/ inplanting van de zones wordt aangepast. Het windenergiegebied Borssele biedt voldoende ruimte zodat de afstand tussen de Nederlandse en Belgische parken gemaximaliseerd kan worden en aldus alle wederzijdse wake verliezen kunnen vermeden worden. Dit in het belang van een zo laag mogelijke maatschappelijke kost vooral in Nederland maar ook in België.

De leden van het Belgian Offshore Platform dringen dan ook aan bij de Nederlandse overheid een relocatie te willen analyseren maar meer nog om, in haar verdere analyses van de betrokken zone, de mogelijke effecten van deze toekomstige parken en andere nationale en internationale parken op elkaar grondig te onderzoeken en deze te minimaliseren of zelfs te vermijden.

Ook vragen wij volgende correctie te willen aanbrengen op pagina 28 sprake waar vermeld wordt dat “Northwind in aanbouw is”, vermits dit park sinds mei 2014 volledig operationeel is. Voor Mermaid werd op 13 april 2015 de milieuvergunning toegekend (publicatie in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad op 29 april 2015). Noteer ook dat de domeinconcessie zone “Mermaid” werd opgedeeld in een separate noordelijke concessiezone “Mermaid” en een separate zuidelijke concessiezone “Northwester 2”, zoals verschenen in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad op 26 mei 2015.

Gezien het belang voor zowel de Nederlandse als de Belgische offshore windparken, vragen de leden van het Belgian Offshore Platform, dat bovenstaande aandachtspunten worden opgenomen in het kader van de milieueffectenrapportage. De leden van het BOP zijn ervan overtuigd dat een samenwerking kan leiden tot een win-win situatie voor beide partijen.

Wij zijn uiteraard graag bereid tot verder constructief overleg.

Namens het Belgian Offshore Platform

Secretaris-Generaal

Voor wat betreft de nog op te stellen MER-studie worden vanuit het BOP alvast volgende concrete aspecten als significant geïdentificeerd:

- Naar MER-onderwerpen worden nagenoeg identiek dezelfde onderwerpen geïdentificeerd als in Belgische MER's. Een expliciete toetsing naar inhoud om de interactie en afstemming eenvoudiger te maken, lijkt noodzakelijk.
- Situatie in België als dichtste buur wordt "onvolledig" beschreven op p.28: De parken Belwind, Northwind en C-power zijn operationeel. Voor Mermaid werd op 13/4/2015 de milieuvergunning toegekend (publicatie in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad op 29 april 2015). De Nederlandse overheid kan hiertoe best BMM, als centrale Belgische federale overheid, hieromtrent bevragen om de actuele status rond de Belgische windparken door te geven als directe input voor MER-studie. Er werd in de conceptstudie ook geen enkele informatie gegeven rond bestaande en geplande offshore kabelaansluitingen vanuit de parken naar land. Ook deze informatie lijkt ons alvast vrij relevant als directe input voor de betreffende MER-studie voor Borssele-park. Hier kan de meest recente informatie worden aangereikt door BMM en FOD Economie.
- De eerder aangegeven 4 % wake-effecten (windvang-turbulentie) uit de studie ENC worden vermeld op p.16 van rapport; maar beschouwen inderdaad enkel effect van Belgische winparken op windgebied Borssele – NIET omgekeerd! Dit dient absoluut te worden meegenomen in de MER-studie! Er dient zeker bijkomende studie te worden verricht naar de effecten op de Belgische windparken.
- Nabijgelegen natuurgebied is oa. Vlake van de Raan. Afstemming met lopende Belgische wetgeving, beheer en invulling is absoluut nodig.
- Op p.14 van de nota wordt aangegeven dat de MER-studie eerder globaal van karakter zal zijn en niet op detailniveau van de singuliere kavel! Er staat letterlijk 'Voor veel aspecten is het namelijk niet mogelijk om absolute uitspraken te doen over effecten omdat daarvoor gedetailleerde berekeningen aan concrete windparkopstellingen nodig zijn; dit past niet bij het globale karakter van het gebiedsonderzoek.' – Vraag hierbij is wie, wanneer en hoe deze (volgende?) MER-fase wordt ingevuld? Hoe gebeurt deze gefaseerde invulling en afstemming met België?
- Graag ontvangen wij meer informatie mbt de te hanteren veiligheidsafstanden tav bestaande kabels en aardgasleidingen aan Nederlandse zijde (NL-wetgeving terzake?). Is er voldoende afstemming tussen Belgische en Nederlandse voorschriften voorzien?
- Het lokaal verleggen van kabels wordt a priori niet uitgesloten als alternatief voor het kruisen van deze kabels!! (cfr. P. 20) – Heeft dit impact op het Belgische deel van deze kabels?

- Bij cumulatieve effecten is er wel aandacht voor Belgische parken en worden “nabije” parken van UK ook aangehaald (p. 29) –over welke UK-parken het gaat dit precies?
- Er wordt geen expliciet onderscheid gemaakt tussen cumulatieve effecten en grensoverschrijdende effecten en hoe daar expliciet mee om te gaan?
 - ✓ Het lijkt aangewezen om onderscheid te maken tussen cumulatief en grensoverschrijdend;
 - ✓ Bvb verschillende wetgeving, voorwaarden in (milieu)vergunning, monitoringprogramma, mitigerende maatregelen,...;
 - ✓ Dit aspect rond cumulatieve en grensoverschrijdende effecten speelt zeker en expliciet bij de hantering van het KEC (Kader Ecologie & Cumulatie)-tool dat men in NL één op één wil hanteren. Hier is absoluut afstemming met België en de experts van BMM nodig. Deze tool moet maximaal gezamenlijk worden opgesteld – mede op basis van monitoringsresultaten van BMM (!)
 - ✓ Inpassing van voorziene offshore transformatorplatforms (TENNET) binnen Europese offshore grid? Is dit aan de orde? Ook grensoverschrijdend?

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 11:06
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: SINT MAARTENSTRAAT
Huisnummer: 5
Postcode: 3000 BE
Woonplaats: LEUVEN
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: BELWIND

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

Zie schrijven in bijlage. Parkeffecten, zoals berekend door ECN zijn niet in lijn met de (Belgische) realiteit en behoeven verder onderzoek.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie schrijven in bijlage. Effecten op de Belgische bestaande en toekomstige windparken en de daarbij horende mitigerende maatregelen. Ons standpunt werd reeds aangekaart door de federatie BOP tijdens het MER onderzoek. Er werd geen rekening gehouden met de toenmalige opmerkingen.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Zie schrijven in bijlage. Windafvang resulteert in een direct verlies voor Belwind en is niet bij machte om zelf mitigerende maatregelen te nemen gelet het park reeds operationeel is en alle voorwaarden reeds vastgelegd werden.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

De Nederlandse zone kan nog rekening houden met de Belgische zone door de grenzen van de Borssele zone aan te passen waardoor de windafvang op elkaar verminderd wordt.

Reactie

Bureau Energieprojecten,

Inspiraakpunt Ontwerp kavelbesluiten Borssele III, IV en V
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Nederland

Belwind NV
Sint Maartenstraat 5
3000 Leuven
Belgium

Uw contact :

Aangetekend met ontvangstbewijs.

Leuven, 25 januari 2016

Uw ref.: Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V - fase 1

Onze ref.: BW_RVO_Indienen zienswijze kavels Borssele III, IV en V

Onderwerp : Reactie indienen op het ontwerp-kavelbesluit Borssele kavel III, IV en V.

Geachte,

In het kader van het project "Wind op zee – kavels Borssele III, IV en V" heeft Belwind NV kennis genomen van de ontwerpbesluiten en het MER kavel III, IV en V, zoals deze momenteel ter inzage liggen.

Na analyse van de door uw diensten ter beschikking gestelde documenten, betreffende Borssele kavel III, IV en innovatiekavel V, en zoals we ook reeds hebben te kennen gegeven in onze zienswijze ingediend via het BOP d.d. 16/7/2015, hebben in het bijzonder de passages inzake wederzijdse windafvang van de Belgische en Nederlandse parken, Belwind onaangenaam verrast. Immers het voorliggend inplantingsschema van de verschillende Borssele gebieden zal ontegensprekelijk een aanzienlijke negatieve impact hebben op de rendabiliteit voor zowel de Nederlandse maar zeker ook het Belwind windpark. Deze negatieve impact is voor het Belwind windpark niet meer te mitigeren gezien het windpark reeds operationeel is sinds eind 2010 en deze negatieve impact geenszins voorzien of gekend was tijdens de aanbestedingsfase van de respectieve domeinconcessies noch bij het vastleggen van het ondersteuningsmechanisme (periode 2005-2009). Het Belwind windpark wordt bijgevolg geconfronteerd met geheel nieuwe omstandigheden en negatieve effecten op hun economisch business plan. Dit is voor Belwind NV dan ook onaanvaardbaar.

Namens Belwind NV willen dan ook via dit schrijven meer duidelijkheid te geven met betrekking tot onze bezorgdheden hieromtrent :

1/ Daling energieopbrengst met gemiddeld 2,7% op Belgische windparken

Bij lezing van bovenvermelde documenten begrijpen wij dat ECN een studie heeft uitgevoerd naar de mogelijk windafvang. Uit de uitgevoerde analyse blijkt dat "windenergiegebied Borssele, door windafvang, een negatieve invloed heeft op de energieopbrengst van de Belgische windparken van gemiddeld ongeveer 2,7%". Specifiek voor het Belwind windpark wordt een bijkomend verlies berekend van 3,36%.

Zoals hoger aangegeven heeft Belwind op geen enkel moment rekening kunnen houden met dergelijke (omvangrijke) parkverliezen. Deze berekeningen zijn gebeurd op basis van 'best beschikbare publieke informatie', zonder betrokkenheid van het BOP of de Belgische parken." The Belgian wind farms are modelled on the basis of the limited information that is publicly available"¹.

De gebruikte aannames en windturbineposities stemmen geheel niet overeen met de realiteit van de Belgische parken op vandaag. Op heden werden reeds 182 turbines geïnstalleerd in de Belgische Noordzee (meer dan het ECN rapport veronderstelt voor C-Power, Belwind en Northwind). Bijkomend onderschat het rapport, obv een inschatting van 8 MW turbines voor alle toekomstige Belgische windparken, het totaal aantal windturbines (en mogelijk ook de wake effecten) wellicht aanzienlijk. De realisatie van het windpark op de toegekende Belwind domeinconcessie zal in 2 fasen worden gerealiseerd. Belwind heeft de eerste fase reeds gerealiseerd en Nobelwind NV zal de tweede fase op zich nemen.

Het Belwind fase 1 windpark omvat 56 windturbines :

- 55 x Vestas type V90 – 3 MW
- 1 Alstom Haliade 6M-150 – 6 MW

en niet zoals aangegeven in het document : 44 windturbines met een totale capaciteit van 384 MW. De aangegeven windafvang stemt niet overeen met de realiteit zoals deze vandaag is gebouwd.

Op grond van bovenstaande elementen dringt Belwind er dan ook ten stelligste op aan dat de berekeningen, uitgevoerd door ECN inzake windafvang, zouden worden geactualiseerd en bijgewerkt. Hierbij dient gewerkt te worden met aannames voor de Belgische parken die conform zijn aan de reële en huidige situatie van de Belgische projecten.

In ieder geval kunnen wij niet akkoord gaan met de stelling dat deze effecten als "beperkt negatief" worden geclassificeerd.

Tevens concludeert de studie dat ook voor het windenergiegebied Borssele er gemiddeld ongeveer 4% lagere elektriciteitsopbrengsten te verwachten zijn als gevolg van wake-effecten door de aanwezige Belgische windparken, wat

¹ ECN Quick scan Bulder, point 2.1, p 11

betekent dat de gevolgen voor de Nederlandse windparken mogelijk nog groter zijn. Deze kunnen echter nog gereduceerd worden.

Algemeen kan je stellen dat de opstelling van het windpark op de locatie van Borssele zoals vandaag ingepland en berekend door ECN er een bijkomend windpark van zo'n 115 MW moet gerealiseerd worden voor het compenseren van de lagere elektriciteitsproductie door de windafvang van beide zones op elkaar :

- Belgische parken :	2.200 MW x 2,7% =	59,4 MW
- Windpark Borssele :	1.400 MW x 4 % =	56,0 MW
Totaal :		115,4 MW

2/ Vast ondersteuningsmechanisme

Bij de ontwikkeling van het Belwind windpark was het ondersteuningsmechanisme gekend overeenkomstig het Koninklijk Besluit van 16 juli 2002. Hierbij wordt een vaste vergoeding toegekend per netto geproduceerde MWh. Deze vergoeding wordt vastgelegd voor een periode 20 jaar en houdt geen rekening met nieuwe elementen die een impact hebben op de productie gedurende deze periode. Elk nieuw element die een impact heeft op de productie van ons windpark en waarbij een daling van de vollast uren (Full Load Hours – FLH) wordt vastgesteld heeft een directe negatieve impact op het business plan.

Dit tot in tegenstelling met het Nederlandse SDE-vergoedingssysteem zoals vandaag vastgelegd voor de nieuwe parken, waarbij er rekening wordt gehouden met de bestaande en toekomstige situatie.

3/ Locatiekeuze Borssele

Voor wat betreft de precieze locatiekeuze van de toekomstige Nederlandse parken binnen het Borssele gebied, onderschrijft Belwind geheel de stelling die ook in beide MER documenten is terug te vinden, nl. dat “ de mate van windafvang afhankelijk is van de exacte invulling van deze kavels”. Hierbij is het eveneens van belang dat rekening wordt gehouden met het feit dat de (i) Belgische kavels reeds sinds meerdere jaren werden toegewezen en gedeeltelijk operationeel zijn en (ii) Belgische economische zone veel kleiner is dan de beschikbare ruimte in de Nederlandse wateren.

Uitgaande van een win-win situatie voor beide landen, dringen we aan om bijkomend grondig simulatieonderzoek uit te voeren naar verschillende mogelijke inplantingsscenario's waarbij het opzet dient te zijn 'wederzijdse wake-effecten maximaal te beperken'. Concreet denken wij in ieder geval aan het verhogen van de onderlinge afstand tussen de windparken langs beide zijden van de grens.

Zowel in Nederland als in België zal de offshore windsector de komende jaren grote evoluties ondergaan die zowel economisch als ecologisch de maatschappij ten goede zullen komen. Deze evoluties brengen echter ook een aanzienlijke kost met zich mee. Willen we hierbij een zo ruim mogelijk maatschappelijk draagvlak blijven behouden, is het van cruciaal belang dat bij het uittekenen van de keuzes, deze zo kostefficiënt mogelijk gebeuren. Het beperken van het wake-effect is hierin primordiaal.

Belwind is dan ook van oordeel dat de voorliggende ontwerpbesluiten Borssele kavel III, IV en V onaanvaardbaar zijn gezien deze suboptimaal ingepland zijn en onvolledigheden/ onjuistheden bevatten die de belangen van haar leden raakt.

Belwind dringt er dan ook op aan dat bovenstaande aandachtspunten verder worden onderzocht en grondig worden geanalyseerd. Graag voorzien wij u hiertoe van de nodige reële en correcte data met betrekking tot de Belgische parken.

Wij danken u alvast voor het opnemen van onze reactie in het MER-onderzoek en blijven ter uwer beschikking voor verder constructief overleg.

Voor Belwind NV,

Algemeen directeur

Parkwind NV

Vast vertegenwoordigd door

Bijlage : Concept-notitie Reikwijdte en Detail Kavelbesluiten Borssele III, IV, V Reactie namens het Belgian Offshore Platform, dd 16 juli 2015.

**Zie bijlage zienswijze 0029: Bijlage Concept-notitie Reikwijdte en Detail Kavelbesluiten
Borssele III, IV, V**

Reactie namens het Belgian Offshore Platform, d.d. 16 juli 2015

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 11:14
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: SINT MAARTENSTRAAT
Huisnummer: 5
Postcode: 3000 BE
Woonplaats: LEUVEN
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: NOBELWIND NV

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

Zie schrijven in bijlage. Parkeffecten, zoals berekend door ECN zijn niet in lijn met de (Belgische) realiteit en behoeven verder onderzoek.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie schrijven in bijlage. Effecten op de Belgische bestaande en toekomstige windparken en de daarbij horende mitigerende maatregelen. Ons standpunt werd reeds aangekaart door de federatie BOP tijdens het MER onderzoek. Er werd geen rekening gehouden met de toenmalige opmerkingen.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Zie schrijven in bijlage. Windafvang resulteert in een direct verlies voor Nobelwind en is niet bij machte om zelf mitigerende maatregelen te nemen gelet het park reeds ontwikkeld en in constructie is en alle voorwaarden reeds vastgelegd werden.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

De Nederlandse zone kan nog rekening houden met de Belgische zone door de grenzen van de Borssele zone aan te passen waardoor de windafvang op elkaar verminderd wordt.

Reactie

Bureau Energieprojecten,

Inspreekpunt Ontwerp kavelbesluiten Borssele III, IV en V
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Nederland

Leuven, 25 januari 2016

Aangetekend met ontvangstbewijs.

Uw ref.: Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V - fase 1

Onze ref.: NBW_RVO_Indienen zienswijze kavels Borssele III, IV en V

Onderwerp : Reactie indienen op het ontwerp-kavelbesluit Borssele kavel III, IV en innovatiekavel V.

Geachte,

In het kader van het project "Wind op zee – kavels Borssele III, IV en V" heeft Nobelwind NV kennis genomen van de ontwerpbesluiten en het MER kavel III, IV en V, zoals deze momenteel ter inzage liggen.

Na analyse van de door uw diensten ter beschikking gestelde documenten, betreffende Borssele kavel III, IV en innovatiekavel V, zoals we ook reeds hebben te kennen gegeven in onze zienswijze ingediend via het BOP d.d. 16/7/2015, hebben in het bijzonder de passages inzake wederzijdse windafvang van de Belgische en Nederlandse parken, Nobelwind onaangenaam verrast. Immers het voorliggend inplantingsschema van de verschillende Borssele gebieden zal ontegensprekelijk een aanzienlijke negatieve impact hebben op de rendabiliteit voor zowel de Nederlandse maar zeker ook het Nobelwind windpark. Deze negatieve impact is voor het Nobelwind windpark niet meer te mitigeren gezien het windpark op de Belwind Domeinconcessie reeds vergund was sinds eind 2008 en deze negatieve impact geenszins voorzien of gekend was tijdens de aanbestedingsfase van de respectieve domeinconcessies noch bij het vastleggen van het ondersteuningsmechanisme (periode 2005-2009). Het Nobelwind windpark wordt bijgevolg geconfronteerd met geheel nieuwe omstandigheden en negatieve effecten op hun economisch business plan. Dit is voor Nobelwind NV dan ook onaanvaardbaar.

Namens Nobelwind NV willen dan ook via dit schrijven meer duidelijkheid te geven met betrekking tot onze bezorgdheden hieromtrent :

1/ Daling energieopbrengst met gemiddeld 2,7% op Belgische windparken

Bij lezing van bovenvermelde documenten begrijpen wij dat ECN een studie heeft uitgevoerd naar de mogelijk windafvang. Uit de uitgevoerde analyse blijkt dat "windenergiegebied Borssele, door windafvang, een negatieve invloed heeft op de energieopbrengst van de Belgische windparken van gemiddeld ongeveer 2,7%". Specifiek voor het Nobelwind windpark wordt een bijkomend verlies berekend van 3,36%.

Zoals hoger aangegeven heeft Nobelwind op geen enkel moment rekening kunnen houden met dergelijke (omvangrijke) parkverliezen. Deze berekeningen zijn gebeurd op basis van 'best beschikbare publieke informatie', zonder betrokkenheid van het BOP of de Belgische parken. "The Belgian wind farms are modelled on the basis of the limited information that is publicly available"¹.

De gebruikte aannames en windturbineposities stemmen geheel niet overeen met de realiteit van de Belgische parken op vandaag. Op heden werden reeds 182 turbines geïnstalleerd in de Belgische Noordzee (meer dan het ECN rapport veronderstelt voor C-Power, Belwind en Northwind). Bijkomend onderschat het rapport, obv een inschatting van 8 MW turbines voor alle toekomstige Belgische windparken, het totaal aantal windturbines (en mogelijk ook de wake effecten) wellicht aanzienlijk. De realisatie van het windpark op de toegekende Belwind domeinconcessie zal in 2 fasen worden gerealiseerd. Belwind heeft de eerste fase reeds gerealiseerd en Nobelwind NV zal de tweede fase op zich nemen. Het Nobelwind windpark omvat 50 windturbines Vestas type V112 – 3,3 MW en niet zoals aangegeven in het document : 44 windturbines met een totale capaciteit van 384 MW. De aangegeven windafvang stemt niet overeen met de realiteit zoals deze vandaag is gebouwd.

Op grond van bovenstaande elementen dringt Nobelwind er dan ook ten stelligste op aan dat de berekeningen, uitgevoerd door ECN inzake windafvang, zouden worden geactualiseerd en bijgewerkt. Hierbij dient gewerkt te worden met aannames voor de Belgische parken die conform zijn aan de reële en huidige situatie van de Belgische projecten.

In ieder geval kunnen wij niet akkoord gaan met de stelling dat deze effecten als "beperkt negatief" worden geclassificeerd.

Tevens concludeert de studie dat ook voor het windenergiegebied Borssele er gemiddeld ongeveer 4% lagere elektriciteitsopbrengsten te verwachten zijn als gevolg van wake-effecten door de aanwezige Belgische windparken, wat betekent dat de gevolgen voor de Nederlandse windparken mogelijk nog groter zijn. Deze kunnen echter nog gereduceerd worden.

Algemeen kan je stellen dat de opstelling van het windpark op de locatie van Borssele zoals vandaag ingepland en berekend door ECN er een bijkomend windpark van zo'n 115 MW moet gerealiseerd worden voor het compenseren van de lagere elektriciteitsproductie door de windafvang van beide zones op elkaar :

- Belgische parken :	2.200 MW x 2,7% =	59,4 MW
- Windpark Borssele :	1.400 MW x 4 % =	56,0 MW
Totaal :		115,4 MW

¹ ECN Quick scan Bulder, point 2.1, p 11

2/ Vast ondersteuningsmechanisme

Bij de ontwikkeling van het Nobelwind windpark was het ondersteuningsmechanisme gekend overeenkomstig het Koninklijk Besluit van 16 juli 2002. Hierbij wordt een vaste vergoeding toegekend per netto geproduceerde MWh. Deze vergoeding wordt vastgelegd voor een periode 20 jaar en houdt geen rekening met nieuwe elementen die een impact hebben op de productie gedurende deze periode. Elk nieuw element die een impact heeft op de productie van ons windpark en waarbij een daling van de vollast uren (Full Load Hours – FLH) wordt vastgesteld heeft een directe negatieve impact op het business plan.

Dit tot in tegenstelling met het Nederlandse SDE-vergoedingssysteem zoals vandaag vastgelegd voor de nieuwe parken, waarbij er rekening wordt gehouden met de bestaande en toekomstige situatie.

3/ Locatiekeuze Borssele

Voor wat betreft de precieze locatiekeuze van de toekomstige Nederlandse parken binnen het Borssele gebied, onderschrijft Nobelwind geheel de stelling die ook in beide MER documenten is terug te vinden, nl. dat “ de mate van windafvang afhankelijk is van de exacte invulling van deze kavels”. Hierbij is het eveneens van belang dat rekening wordt gehouden met het feit dat de (i) Belgische kavels reeds sinds meerdere jaren werden toegewezen en gedeeltelijk operationeel zijn en (ii) Belgische economische zone veel kleiner is dan de beschikbare ruimte in de Nederlandse wateren.

Uitgaande van een win-win situatie voor beide landen, dringen we aan om bijkomend grondig simulatieonderzoek uit te voeren naar verschillende mogelijke inplantingsscenario's waarbij het opzet dient te zijn ‘wederzijdse wake-effecten maximaal te beperken’. Concreet denken wij in ieder geval aan het verhogen van de onderlinge afstand tussen de windparken langs beide zijden van de grens.

Zowel in Nederland als in België zal de offshore windsector de komende jaren grote evoluties ondergaan die zowel economisch als ecologisch de maatschappij ten goede zullen komen. Deze evoluties brengen echter ook een aanzienlijke kost met zich mee. Willen we hierbij een zo ruim mogelijk maatschappelijk draagvlak blijven behouden, is het van cruciaal belang dat bij het uittekenen van de keuzes, deze zo kostefficiënt mogelijk gebeuren. Het beperken van het wake-effect is hierin primordiaal.

Nobelwind is dan ook van oordeel dat de voorliggende ontwerpbesluiten Borssele kavel III, IV en V onaanvaardbaar zijn gezien deze suboptimaal ingepland zijn en onvolledigheden/ onjuistheden bevatten die de belangen van haar leden raakt.

Nobelwind dringt er dan ook op aan dat bovenstaande aandachtspunten verder worden onderzocht en grondig worden geanalyseerd. Graag voorzien wij u hiertoe van de nodige reële en correcte data met betrekking tot de Belgische parken.

Wij danken u alvast voor het opnemen van onze reactie in het MER-onderzoek en blijven ter uwer beschikking voor verder constructief overleg.

Voor Nobelwind NV,

**gezamenlijk optredend voor Parkwind NV.,
CEO**

Bijlage :

**Concept-notitie Reikwijdte en Detail Kavelbesluiten Borssele III, IV, V
Reactie namens het Belgian Offshore Platform, dd 16 juli 2015.**

**Zie bijlage zienswijze 0029: Bijlage Concept-notitie Reikwijdte en Detail Kavelbesluiten
Borssele III, IV, V**

Reactie namens het Belgian Offshore Platform, d.d. 16 juli 2015

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 14:20
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Postbus
Huisnummer: 41920
Postcode: 1009 DC
Woonplaats: AMSTERDAM
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: Nuon, onderdeel van Vattenfall

Reactie

Contact

Postbus 41920, 1009 DC Amsterdam

Bureau Energieprojecten

Inspraakpunt Ontwerpkavelbesluiten Borssele III, IV en V

Postbus 248, 2250 AE Voorschoten

(digitaal via rvo.nl)

Telefoon

Loc. code 1AA1400

Postbus 41920
1009 DC Amsterdam**Datum**

28 januari 2016

Onderwerp

Zienswijze Ontwerpkavelbesluiten windenergiegebied Borssele III, IV en V

Geachte

Hierbij maakt Nuon, onderdeel van Vattenfall graag gebruik van de mogelijkheid om haar zienswijze te geven op het Ontwerpkavelbesluit III windenergiegebied Borssele, het Ontwerpkavelbesluit IV windenergiegebied Borssele en Ontwerpkavelbesluit V windenergiegebied Borssele (hierna: Ontwerpkavelbesluit), welke tot en met 28 januari 2016 ter inzage liggen.

Nuon steunt de voor de grootschalige uitrol van wind op zee gekozen systematiek waarin subsidie en vergunning gekoppeld worden. Door een tendersysteem met competitie tussen marktpartijen wordt de uitrol van windparken op zee op een zo kostenefficiënt mogelijke wijze gerealiseerd. Daarnaast is het met het oog op kostenefficiëntie van groot belang dat er geen onnodige kostenverhogende maatregelen worden voorgeschreven. Immers, alle bijkomende kosten zullen zich vertalen naar de business case en daarmee de biedprijs in de subsidietender. Daartoe is het van belang dat enkel bewezen doelmatige en noodzakelijke voorschriften worden gesteld, waarbij de (kosten)impact van deze maatregelen proportioneel, uitvoerbaar en redelijk is. Tot slot is het van belang dat alle voorschriften – waarvan enkelen (zullen) volgen uit andere besluiten dan het Kavelbesluit - bekend zijn ten tijde van de tender.

Transparantie over voorschriften en kosten

Op dit moment is er nog onduidelijkheid ten aanzien van de bijkomende kosten als gevolg van medegebruik en doorvaart. Nuon benadrukt dat het waarborgen van de veiligheid significante kosten met zich meebrengt die -voor het deel dat voor rekening komt van de ontwikkelaar/operator-meegenomen dienen te worden in de tenderbieding. Daarnaast volgen er (mogelijk) kosten uit het gebruiken van gedeelde systemen ten behoeve van monitoring en detectie (van bijvoorbeeld vogels) op het onderstation. Tot slot zijn er ook vereisten met betrekking tot verlichting, welke niet in het Kavelbesluit vermeld staan of naar verwezen worden. Nuon verzoekt hierbij om een uitputtend overzicht te verschaffen zodat alle aan de tender deelnemende marktpartijen op basis van gelijke informatie hun bieding kunnen voorbereiden.

Veiligheidszone rondom kabels

De Ontwerpkavelbesluiten stellen (par. 4.4.4) dat de interarray kabels niet gezien worden als onderdeel van de installatie. Dit is in strijd met de definitie zoals opgenomen in de Wet Windenergie op Zee en voorschrift 1 van de Ontwerpkavelbesluiten. Om die reden verzoekt Nuon de tekst in 4.4.4 overeenkomstig aan te passen. Daarnaast is het van groot belang dat er rondom

deze kabels, als onderdeel van de technische installatie, een veiligheidszone gehanteerd wordt. De bekabeling zal gedeeltelijk buiten het windpark komen te liggen ten behoeve van de aansluiting met het onderstation. Omdat kabels relatief kwetsbaar zijn (als gevolg van bewegingen op de zeebodem zoals zandgolven), is het van groot belang dat er –ook buiten het kavel– een veiligheidszone voorzien wordt. In de veiligheidszone dient een verbod op bodemberoerende activiteiten te gelden.

Kavelgrootte

Kavel III is kleiner dan Kavel IV en biedt daarmee beperkte mogelijkheden voor parkontwerp en -optimalisatie. Mocht blijken dat het realiseren van innovatie in Kavel V om welke reden dan ook niet haalbaar of opportuun is, dan ziet Nuon graag dat deze ruimte beschikbaar wordt gesteld als aanvulling op Kavel III.

Met betrekking tot de voorschriften uit Ontwerpkavelbesluit IV heeft Nuon de volgende opmerkingen, vragen en suggesties - die tevens van toepassing zijn op de overeenkomstige voorschriften uit Ontwerpkavelbesluit III en V, voor zover van toepassing:

Windpark en bandbreedten

Coördinaten

- De coördinaten uit de tabellen wijken af van de coördinaten in de GIS-database op RVO.nl. Deze afwijking is groter dan een afrondingsverschil, oplopend tot 0.72 meter en met een gemiddelde van 0.3 meter. Daarnaast bevat de GIS-database een aantal punten die niet in het Ontwerpkavelbesluit III staan vermeld. Omwille van eenduidigheid, stelt Nuon voor om de coördinaten in de Kavelbesluiten gelijk te stellen aan de coördinaten in de GIS-database.

Aantal en grootte turbines

- Ontwerpkavelbesluit IV schrijft een maximum van 63 turbines voor, wat gegeven de minimale projectgrootte niet verenigbaar is met het voorgeschreven vermogen van minimaal 4MW (onder de aanname dat er 1 type turbine gekozen wordt). Het maximum van 63 turbines leidt immers tot een capaciteit van minimaal 6MW per turbine. Daarbij is het vreemd dat voor kavel III (wel) een minimumgrootte van 6MW wordt voorgeschreven. Immers, de (ecologische) onderbouwing van deze eis zouden voor beide kavels gelijk moeten zijn.

Telecomkabels

- Voorschrift 2.17 stelt eisen aan turbines binnen een straal van 1.000 meter rondom de reparatie- en onderhoudslocatie van telecomkabels. De onderbouwing van dit voorschrift ontbreekt en komt niet overeen met de richtlijnen van de International Cable Protection Committee (ICPC). Nuon ziet geen reden om een grotere straal te hanteren dan geadviseerd door ICPC. Bovendien voegt het voorschrift om het aantal rotaties per minuut terug te brengen tot minder dan 1 niets toe aan de veiligheid. Immers, het risico op botsingen blijft bestaan, ook bij een lage rotatiefrequentie. Om het risico weg te nemen moet de turbine helemaal stil worden gezet op een dusdanige manier dat niemand tegen een rotorblad kan opvaren. Nuon stelt voor voorschrift 2.17 te schrappen aangezien de richtlijn van ICPC op dit punt toereikend is.

Mitigerende maatregelen

Heiwerkzaamheden

- Voorschrift 4.1a beperkt sterk welke systemen er toegepast mogen worden door te spreken van 'acoustic deterrent device(s), afgesteld op de relevante frequenties'. Op dit moment is er slechts één systeem in de markt te verkrijgen dat aan deze eis voldoet, wat onwenselijk is met het oog op concurrentie in de markt en daarmee samenhangende kostenefficiëntie. Nuon is van mening dat er in de markt andere *proven technology* oplossingen zijn, waartoe het Kavelbesluit ruimte zou moeten bieden. Zo bestaan er systemen (seal scarers en pingers) die gericht zijn op het afschrikken van bruinvissen en zeehonden en bewezen effectief zijn, maar niet af te stellen zijn op verschillende frequenties. Nuon stelt voor (een deel van) het voorschrift te herformuleren naar 'acoustic deterrent device(s) voor bruinvissen', aangezien uit de ecologische rapportages die ten grondslag liggen aan het Kavelbesluit blijkt dat deze dieren het meest gevoelig zijn voor geluid. Op die manier wordt ruimte geboden om ook andere, bewezen effectieve systemen toe te passen.
- De geluidsmetingen dienen, op grond van voorschrift 4.2c, binnen 12 uur te worden verstuurd aan het Ministerie van Economische Zaken. Vanuit haar praktijkervaring geeft Nuon mee dat deze tijdsperiode te kort is. Een ruimere periode is vereist om de data te kunnen verzamelen vanaf de bouwlocatie en verzendklaar te maken naar het ministerie. Nuon stelt voor de tijdsperiode te verruimen naar 48 uur, zoals in Duitsland.

Massale vogeltrek

- De tabel met geluidsnormen onder voorschrift 4.2a bevat normen voor aantal op te richten turbines die in voorschrift 2.5 worden uitgesloten. Om verwarring te voorkomen kunnen deze geluidsnormen verwijderd worden.
- Voorschrift 4.3b schrijft voor dat het systeem dat de vogeltrek waarneemt en het controlesysteem van de windturbines aan elkaar gekoppeld worden. Echter, het is onduidelijk wat onder een dergelijke koppeling verstaan wordt. In de markt bestaat er (nog) geen systeem dat deze koppeling verzorgt dat tevens kan worden aangemerkt als *proven technology*. Automatische koppeling werkt op dit moment nog niet goed genoeg en de detectie is nog niet zo nauwkeurig dat onnodig stilzetten kan worden voorkomen. Ook zonder directe koppeling is het mogelijk om -handmatig- binnen afzienbare tijd (15 minuten) het aantal rotaties terug te brengen. Omwille de doelmatigheid en effectiviteit van voorschrift 4.3 stelt Nuon voor om 4.3b te schrappen en in 4.3c open te laten hoe de vergunninghouder ervoor zorgdraagt dat het aantal rotaties wordt teruggebracht zoals gesteld in 4.3a.

Monitorings- en evaluatieprogramma

- Met oog op het beperken van de financiële impact van het monitorings- en evaluatieprogramma, verzoekt Nuon het Ministerie van Economische Zaken tijdig in overleg te treden met de vergunninghouder over de beoogde installaties en activiteiten ten behoeve van de monitoring en evaluatie. Dit omdat dergelijke installaties en activiteiten impact kunnen hebben op de (installatie) van de turbines en/of de exploitatie. Zo verdient het de voorkeur om apparatuur te bevestigen aan de turbines vóór deze de zee op gaan, zodat de turbines niet stil hoeven te worden gezet en de bouw geen vertraging oploopt.
- Gezien de kennisleemten op het gebied van vleermuizen en vogels zijn nu voorschriften aan het Kavelbesluit verbonden op basis van een worst case situatie. Deze voorschriften zijn van invloed op de business case van het windpark. Om die reden dient de kennis die uit het

programma volgt ingezet te worden om de voorschriften in zowel bestaande als toekomstige Kavelbesluiten te optimaliseren.

Financiële zekerheid

- Op dit moment is er sprake van een overlap met de te stellen financiële zekerheid uit voorschrift 7 en de bankgaranties die gesteld dienen te worden als gevolg van de subsidiebeschikking, zoals opgenomen in de MR SDE+ en bijbehorende Uitvoeringsovereenkomst. Deze overlap volgt uit het feit dat er een periode gaat zijn waarin zowel exploitatie als bouw plaatsvinden als gevolg van gefaseerde oplevering. Deze overlap is onnodig en daarmee ongewenst vanwege de kosten die het met zich meebrengt. Nuon verzoekt daarom voorschrift 7a aan te passen naar: '...direct nadat de bouw afgerond is.'
- Voorschrift 7 stelt een indexatie van 2% tot de eerste 12 jaar van exploitatie. Gezien de huidige marktomstandigheden is dit erg hoog. Een indexatie gebaseerd op de inflatiecijfers van het CBS is marktconform en verdient, voor zowel de projecteigenaar alsook de overheid, de voorkeur.

Nuon heeft op basis van haar ruime ervaring met windenergie op zee, zowel in Nederland, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk als Denemarken en Zweden, in deze zienswijze een aantal suggesties gedaan waarvan wij overtuigd zijn dat deze zullen bijdragen aan een succesvolle en kostenefficiënte realisatie van de doelstellingen uit het Energieakkoord met betrekking tot windenergie op zee. Wij verzoeken u voor het vaststellen van de definitieve Kavelbesluiten bovenstaande zienswijze te verwerken. Uiteraard is Nuon graag bereid haar ideeën en de inhoud van deze zienswijze nader toe te lichten.

Hoofdaqachtend,

Head of Public & Regulatory Affairs and Media Relations NL

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 16:02
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: RUE DE L EXPANSION
Huisnummer: 3
Postcode: 4400 BE
Woonplaats: FLEMALLE
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: NORTHWESTER 2 NV

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

Zie schrijven in bijlage. Parkeffecten, zoals berekend door ECN zijn niet in lijn met de (Belgische) realiteit en behoeven verder onderzoek.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie schrijven in bijlage. Effecten op de Belgische bestaande en toekomstige windparken en de daarbij horende mitigerende maatregelen. Ons standpunt werd reeds aangekaart door de federatie BOP tijdens het MER onderzoek. Er werd geen rekening gehouden met de toenmalige opmerkingen.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Zie schrijven in bijlage. Windafvang resulteert in een direct verlies voor Northwester 2.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

De Nederlandse zone kan nog rekening houden met de Belgische zone door de grenzen van de Borssele zone aan te passen waardoor de windafvang op elkaar verminderd wordt.

Reactie

Post adres :
Northwester 2 SA
Sint Maartenstraat 5
3000 Leuven
Belgium

Bureau Energieprojecten,

Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten Borssele III, IV en V
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Nederland

Leuven, 27 januari 2016

Uw ref.:

Onze ref.: 20160127-NW2-COM-LTR-RVO Indienen zienswijze kabelbesluiten
Borssele III, IV en V - 033

Onderwerp : Reactie indienen op het ontwerp kavelbesluit Borssele kavel III, IV en V.

Geachte,

In het kader van het project "Wind op zee – kavels Borssele III, IV en V" heeft Northwester 2 NV kennis genomen van de ontwerpbesluiten en het MER kavel III, IV en V, zoals deze momenteel ter inzage liggen.

Na analyse van de door uw diensten ter beschikking gestelde documenten, betreffende Borssele kavel III, IV en innovatiekavel V, en zoals we ook reeds hebben te kennen gegeven in onze zienswijze ingediend via het BOP d.d. 16/7/2015, hebben in het bijzonder de passages inzake wederzijdse windafvang van de Belgische en Nederlandse parken, Northwester 2 onaangenaam verrast. Immers het voorliggend inplantingsschema van de verschillende Borssele gebieden zal ontegensprekelijk een aanzienlijke negatieve impact hebben op de rendabiliteit voor zowel de Nederlandse maar zeker ook het Northwester 2 windpark. Het Northwester 2 windpark wordt bijgevolg geconfronteerd met geheel nieuwe omstandigheden en negatieve effecten op hun economisch business plan. Dit is voor Northwester 2 NV dan ook onaanvaardbaar.

Namens Northwester 2 NV willen dan ook via dit schrijven meer duidelijkheid te geven met betrekking tot onze bezorgdheden hieromtrent :

Northwester 2 SA

Rue de l'Expansion 3 • 4400 Flémalle
VAT : BE 0834.020.549 • RPR Liège

1/ Daling energieopbrengst met gemiddeld 2,7% op Belgische windparken

Bij lezing van bovenvermelde documenten begrijpen wij dat ECN een studie heeft uitgevoerd naar de mogelijk windafvang. Uit de uitgevoerde analyse blijkt dat "windenergiegebied Borssele, door windafvang, een negatieve invloed heeft op de energieopbrengst van de Belgische windparken van gemiddeld ongeveer 2,7%". Specifiek voor het Northwester windpark wordt een bijkomend verlies berekend van 1,94%.

Deze berekeningen zijn gebeurd op basis van 'best beschikbare publieke informatie', zonder betrokkenheid van het BOP of de Belgische parken. "The Belgian wind farms are modelled on the basis of the limited information that is publicly available"¹.

De gebruikte aannames en windturbineposities stemmen geheel niet overeen met de realiteit van de Belgische parken op vandaag. Op heden werden reeds 182 turbines geïnstalleerd in de Belgische Noordzee (meer dan het ECN rapport veronderstelt voor C-Power, Belwind en Northwind). Bijkomend onderschat het rapport, obv een inschatting van 8 MW turbines voor alle toekomstige Belgische windparken, het totaal aantal windturbines (en mogelijk ook de wake effecten) wellicht aanzienlijk. De toegekende Belwind domeinconcessie heeft een minimum geïnstalleerd vermogen van 224 MW en niet zoals aangegeven in het document : 24 windturbines met een totale capaciteit van 192 MW. De aangegeven windafvang stemt niet overeen met de realiteit zoals deze vandaag is gebouwd.

Op grond van bovenstaande elementen dringt Northwester 2 er dan ook ten stelligste op aan dat de berekeningen, uitgevoerd door ECN inzake windafvang, zouden worden geactualiseerd en bijgewerkt. Hierbij dient gewerkt te worden met aannames voor de Belgische parken die conform zijn aan de reële en huidige situatie van de Belgische projecten.

In ieder geval kunnen wij niet akkoord gaan met de stelling dat deze effecten als "beperkt negatief" worden geclassificeerd.

Tevens concludeert de studie dat ook voor het windenergiegebied Borssele er gemiddeld ongeveer 4% lagere elektriciteitsopbrengsten te verwachten zijn als gevolg van wake-effecten door de aanwezige Belgische windparken, wat

¹ ECN Quick scan Bulder, point 2.1, p 11

betekent dat de gevolgen voor de Nederlandse windparken mogelijk nog groter zijn. Deze kunnen echter nog gereduceerd worden.

Algemeen kan je stellen dat de opstelling van het windpark op de locatie van Borssele zoals vandaag ingepland en berekend door ECN er een bijkomend windpark van zo'n 115 MW moet gerealiseerd worden voor het compenseren van de lagere elektriciteitsproductie door de windafvang van beide zones op elkaar :

- Belgische parken :	2.200 MW x 2,7% =	59,4 MW
- Windpark Borssele :	1.400 MW x 4 % =	56,0 MW
Totaal :		115,4 MW

2/ Vast ondersteuningsmechanisme

Bij de ontwikkeling van het Belwind windpark was het ondersteuningsmechanisme gekend overeenkomstig het Koninklijk Besluit van 16 juli 2002. Hierbij wordt een vaste vergoeding toegekend per netto geproduceerde MWh. Onze investeringen blijven dezelfde, doch zullen worden gedragen door minder productie-uren.

Dit tot in tegenstelling met het Nederlandse SDE-vergoedingssysteem zoals vandaag vastgelegd voor de nieuwe parken, waarbij er rekening wordt gehouden met de bestaande en toekomstige situatie.

3/ Locatiekeuze Borssele

Voor wat betreft de precieze locatiekeuze van de toekomstige Nederlandse parken binnen het Borssele gebied, onderschrijft Northwester 2 geheel de stelling die ook in beide MER documenten is terug te vinden, nl. dat " de mate van windafvang afhankelijk is van de exacte invulling van deze kavels". Hierbij is het eveneens van belang dat rekening wordt gehouden met het feit dat de (i) Belgische kavels reeds sinds meerdere jaren werden toegewezen en gedeeltelijk operationeel zijn en (ii) Belgische economische zone veel kleiner is dan de beschikbare ruimte in de Nederlandse wateren.

Uitgaande van een win-win situatie voor beide landen, dringen we aan om bijkomend grondig simulatieonderzoek uit te voeren naar verschillende mogelijke inplantingsscenario's waarbij het opzet dient te zijn 'wederzijdse wake-effecten maximaal te beperken'. Concreet denken wij in ieder geval aan het verhogen van de onderlinge afstand tussen de windparken langs beide zijden van de grens. Zowel in Nederland als in België zal de offshore

Northwester 2 SA

windsector de komende jaren grote evoluties ondergaan die zowel economisch als ecologisch de maatschappij ten goede zullen komen. Deze evoluties brengen echter ook een aanzienlijke kost met zich mee. Willen we hierbij een zo ruim mogelijk maatschappelijk draagvlak blijven behouden, is het van cruciaal belang dat bij het uittekenen van de keuzes, deze zo kostefficiënt mogelijk gebeuren. Het beperken van het wake-effect is hierin primordiaal.

Northwester 2 is dan ook van oordeel dat de voorliggende ontwerpbesluiten Borssele kavel III, IV en V onaanvaardbaar zijn gezien deze suboptimaal ingepland zijn en onvolledigheden/ onjuistheden bevatten die de belangen van haar leden raakt.

Northwester 2 dringt er dan ook op aan dat bovenstaande aandachtspunten verder worden onderzocht en grondig worden geanalyseerd. Graag voorzien wij u hiertoe van de nodige reële en correcte data met betrekking tot de Belgische parken.

Wij danken u alvast voor het opnemen van onze reactie in het MER-onderzoek en blijven ter uwer beschikking voor verder constructief overleg.

Voor Northwester 2

bvba

Gedelegeerd bestuurder

Vaste vertegenwoordiger

Bijlage : Concept-notitie Reikwijdte en Detail Kavelbesluiten Borssele III, IV, V Reactie namens het Belgian Offshore Platform, dd 16 juli 2015.

Northwester 2 SA

**Zie bijlage zienswijze 0029: Bijlage Concept-notitie Reikwijdte en Detail Kavelbesluiten
Borssele III, IV, V**

Reactie namens het Belgian Offshore Platform, d.d. 16 juli 2015

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 16:28
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Oude Graanmarkt
Huisnummer: 63
Postcode: 1000 BE
Woonplaats: BRUSSEL
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: Belgian Offshore Platform
Mede namens: C-Power, Belwind, Northwind, Nobelwind, Northwester 2

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

Ja. De gebruikte aannames en windturbineposities stemmen geheel niet overeen met de realiteit van de Belgische parken op vandaag. Op heden werden reeds 182 turbines geïnstalleerd in de Belgische Noordzee (meer dan het ECN rapport veronderstelt voor C-Power, Belwind en Northwind). Bijkomend onderschat het rapport, obv een inschatting van 8 MW turbines voor alle toekomstige Belgische windparken, het totaal aantal windturbines (en mogelijk ook de wake effecten) wellicht aanzienlijk.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ja

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja, zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja, zie bijlage

Reactie

Bureau Energieprojecten,
Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten Borssele III, IV en V
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Brussel, 27 januari 2016

Geachte,

Betreft: reactie BOP op het ontwerpbesluit Borssele kavel III en innovatiekavel en ontwerpbesluit kavel IV Borssele

In het kader van het project “Wind op zee – kavels Borssele III, IV en V” heeft het Belgian Offshore Platform kennis genomen van de ontwerpbesluiten en het MER kavel III, IV en V, zoals deze momenteel ter inzage liggen.

Na analyse van de door uw diensten ter beschikking gestelde documenten, betreffende Borssele kavel III en innovatiekavel en kavel IV, hebben in het bijzonder de passages inzake wederzijdse windafvang van de Belgische en Nederlandse parken, het BOP onaangenaam verrast. Immers het voorliggend inplantingsschema van de verschillende Borssele gebieden zal ontegensprekelijk een aanzienlijke negatieve impact hebben op de rendabiliteit voor zowel de Nederlandse maar zeker ook de Belgische parken. Deze negatieve impact is voor de Belgische parken niet meer te mitigeren gezien de Belgische parken reeds operationeel of in volle ontwikkeling zijn en deze negatieve impact geenszins voorzien of gekend was tijdens de aanbestedingsfase van de respectieve domeinconcessies noch bij het vastleggen van het ondersteuningsmechanisme. De Belgische parken worden bijgevolg geconfronteerd met geheel nieuwe omstandigheden en negatieve effecten op hun projectontwikkelingen. Dit is voor het Belgian Offshore Platform dan ook onaanvaardbaar.

Namens het BOP en de Belgische parkexploitanten Belwind, C-Power, Northwind, Nobelwind en Northwester2, houden wij er aan u via dit schrijven meer duidelijkheid te geven met betrekking tot onze bezorgdheden hieromtrent.

1/ Daling energieopbrengst met gemiddeld 2,7%

Bij lezing van bovenvermelde documenten begrijpen wij dat ECN een studie heeft uitgevoerd naar de mogelijk windafvang. Uit de uitgevoerde analyse blijkt dat *“windenergiegebied Borssele, door windafvang, een negatieve invloed heeft op de energieopbrengst van de Belgische windparken van gemiddeld ongeveer 2,7%”*.

Zoals hoger aangegeven hebben de Belgische parken op geen enkel moment rekening kunnen houden met dergelijke (omvangrijke) parkverliezen. Deze berekeningen zijn gebeurd op basis van 'best beschikbare publieke informatie', zonder betrokkenheid van het BOP of de Belgische parken.

*"The Belgian wind farms are modelled on the basis of the limited information that is publicly available"*¹

De gebruikte aannames en windturbineposities stemmen geheel niet overeen met de realiteit van de Belgische parken op vandaag. Op heden werden reeds 182 turbines geïnstalleerd in de Belgische Noordzee (meer dan het ECN rapport veronderstelt voor C-Power, Belwind en Northwind). Bijkomend onderschat het rapport, obv een inschatting van 8 MW turbines voor alle toekomstige Belgische windparken, het totaal aantal windturbines (en mogelijk ook de wake effecten) wellicht aanzienlijk.

Op grond van bovenstaande elementen dringen het BOP er dan ook ten stelligste op aan dat de berekeningen, uitgevoerd door ECN inzake windafvang, zouden worden geactualiseerd en bijgewerkt. Hierbij dient gewerkt te worden met aannames voor de Belgische parken die conform zijn aan de reële en huidige situatie van de Belgische projecten.

In ieder geval kunnen wij niet akkoord gaan met de stelling dat deze effecten als "beperkt negatief" worden geclassificeerd.

Tevens concludeert de studie dat ook voor het windenergiegebied Borssele er gemiddeld ongeveer 4% lagere elektriciteitsopbrengsten te verwachten zijn als gevolg van wake-effecten door de aanwezige Belgische windparken, wat betekent dat de gevolgen voor de Nederlandse windparken mogelijk nog groter zijn. Deze kunnen echter nog gereduceerd worden.

2/ Locatiekeuze Borssele

Voor wat betreft de precieze locatiekeuze van de toekomstige Nederlandse parken binnen het Borssele gebied, onderschrijft het BOP geheel de stelling die ook in beide MER documenten is terug te vinden, nl. dat "de mate van windafvang afhankelijk is van de exacte invulling van deze kavels". Hierbij is het eveneens van belang dat rekening wordt gehouden met het feit dat de (i) Belgische kavels reeds sinds meerdere jaren werden toegewezen en (ii) Belgische economische zone veel kleiner is dan de beschikbare ruimte in de Nederlandse wateren.

Uitgaande van een win-win situatie voor beide landen, dringen we aan om bijkomend grondig simulatieonderzoek uit te voeren naar verschillende mogelijke inplantingsscenario's waarbij het opzet dient te zijn 'wederzijdse wake-effecten maximaal te beperken'. Concreet denken wij in ieder geval aan het verhogen van de onderlinge afstand tussen de windparken langs beide zijden van de grens.

Zowel in Nederland als in België zal de offshore windsector de komende jaren grote evoluties ondergaan die zowel economisch als ecologisch de maatschappij ten goede zullen komen. Deze evoluties brengen echter ook een aanzienlijke kost met zich mee. Willen we hierbij een zo ruim

¹ ECN Quick scan Bulder, point 2.1, p 11

mogelijk maatschappelijk draagvlak blijven behouden, is het van cruciaal belang dat bij het uittekenen van de keuzes, deze zo kostefficiënt mogelijk gebeuren. Het beperken van het wake-effect is hierin primordiaal.

Het BOP is dan ook van oordeel dat de voorliggende ontwerpbesluiten Borssele kavel III, IV en V onaanvaardbaar zijn gezien deze suboptimaal ingepland zijn en onvolledigheden/ onjuistheden bevatten.

Het BOP dringt er dan ook op aan dat bovenstaande aandachtspunten verder worden onderzocht en grondig worden geanalyseerd. Graag voorzien wij u hiertoe van de nodige reële en correcte data met betrekking tot de Belgische parken.

Wij danken u alvast voor het opnemen van onze reactie in het MER-onderzoek en blijven ter uwer beschikking voor verder constructief overleg.

Met hoogachting

Secretaris-generaal
Belgian Offshore Platform v.z.w.

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 16:38
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Korte Elisabethstraat
Huisnummer: 6
Postcode: 3511 JG
Woonplaats: UTRECHT
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: NWEA

Reactie

Aan:

Minister van Economische Zaken
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Plaats en datum

Utrecht, 28 januari 2016

Ons kenmerk

Br-secr 447N

Uw kenmerk**Onderwerp:**

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV & V Borssele.

Geachte

Hierbij maakt NWEA graag gebruik van de mogelijkheid om haar zienswijze te geven op de *ontwerp Kavelbesluiten III, IV & V windenergiegebied Borssele*. NWEA ondersteunt de planmatige uitrol van windenergie op zee zoals door de overheid momenteel wordt uitgevoerd. In de nieuwe systematiek worden in het kavelbesluit geen specifieke technieken voorgeschreven, maar krijgt de ontwikkelaar van het windpark zoveel mogelijk ruimte in het ontwerp van het park. Dit is in onze ogen een grote verbetering ten opzichte van het oude systeem waarbij in de vergunning de techniek tot en met het typenummer van de windturbine werd vastgelegd.

Onze onderstaande reactie is voornamelijk gerelateerd aan de voorschriften, en sluit af met een aantal zaken die (momenteel) niet in het Kavelbesluit geregeld zijn maar wel aan het Kavelbesluit gerelateerd zijn.

Vs. 1 Begripsbepalingen

Uit de definitie voor *windpark* volgt duidelijk dat de bekabeling in het park, tot aan het transformatorstation van het park op het Tennet platform, behoort tot de technische installatie. Dit is niet in lijn met paragraaf 4.4.4. NWEA stelt dat kabels een onlosmakelijk onderdeel uitmaken van het park en verzoekt de betreffende teksten hierop aan te passen. Bovendien zijn er veiligheidszones rondom deze kabels nodig, mede omdat deze deels buiten het kavel gaan (tot aan het platform) en ze kwetsbaar zijn.

Vs. 2 Windpark en bandbreedten**2.5 Maximaal aantal WT's**

Het maximale aantal windturbines is niet verenigbaar met de voorgeschreven minimale turbinegrootte. Verzoek om eenduidige voorschriften en zo ruim mogelijke range met oog op concurrentie- mogelijkheden.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

2.7 Vermogen per windturbine.

Voor kavel IV is de bandbreedte van turbines 4 tot 10 MW, terwijl voor kavel III 6 tot 10 MW is. Het is ons onduidelijk wat de reden van dit verschil is.

Het vermogen per windturbine neemt nog steeds toe en is een van de belangrijkste drijfveren voor het terugdringen van de kosten van elektriciteit uit wind op zee. Aangezien het niet onwaarschijnlijk is dat turbines met een vermogen van ongeveer 12 MW beschikbaar komen voor installatie op Borssele III - V raden we aan dat de bovengrens wordt gewijzigd om aan deze ontwikkeling tegemoet te komen. We erkennen dat het MER wordt opgesteld binnen een bandbreedte van maximale afmetingen voor de totale hoogte en *rotor swept area* van de turbines en dat deze afmetingen ook moeten worden gerespecteerd voor turbines met een groter vermogen.

2.15 Versterking gezonde zee

In de tekst van paragraaf 7.8.7 (Bevordering biodiversiteit) wordt abusievelijk verwezen naar vs. 2.16 waar vs. 2.15 wordt bedoeld.

Dient in het plan van aanpak te worden onderzocht of wat is bedacht ook daadwerkelijk gebeurt?

Hoe dient omgegaan te worden met effecten van ander gebruik in het park op het plan?

Meer duidelijkheid over de vereiste inhoud is gewenst om rekening te kunnen houden met de kosten.

2.16 Versterking lokale en regionale economie

Het plan zou inzichtelijk moeten maken wat de bijdrage is van het windpark aan de lokale en regionale economie en lijkt een (diepgaande) studie te behelzen, wordt dit ook voor andere activiteiten op de Noordzee verlangd? Meer duidelijkheid over de vereiste inhoud is gewenst om rekening te kunnen houden met de kosten.

2.17 Onderhoud aan Telecomkabels

Hier wordt een straal van 1000 m vastgesteld waarbinnen tijdens onderhoud aan telecomkabels de draaisnelheid van de WT's tot 1 rpm moet worden terug gebracht. Dit komt niet overeen met de richtlijnen van de International Cable Protection Committee (ICPC). Voorstel is om het voorschrift te verwijderen en te verwijzen naar de ICPC richtlijn # 13 "*The Proximity of Offshore Renewable Wind Energy Installations and Submarine Cable Infrastructure in National Waters*". Hierin staat vermeld dat het al dan niet stilzetten van windturbines in de nabijheid (geen vaste afstand) afhankelijk is van het gebruikte onderhoudsschip en n overleg met de windparkexploitant gebeurt.

Vs. 4 Mitigerende maatregelen

NWEA erkent het belang van bescherming van de natuur door middel van mitigerende maatregelen. NWEA heeft wel de indruk dat, mede als gevolg van kennisleemtes- voorzorg op voorzorg is gestapeld. De voorschriften gaan uit van een *worst case scenario*. De verwachting is dat opbouw van kennis en ervaring zal leiden tot het inzicht dat (een aantal) mitigerende maatregelen versoepeld kunnen worden met instandhouding van hun doelstelling. NWEA pleit ervoor dat de uitkomsten van het monitorings- en evaluatieprogramma ingezet worden om – waar mogelijk – de mitigerende maatregelen voor toekomstige en (dan) bestaande kavelbesluiten aan te passen.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Geluid en zeezoogdieren

Het is niet duidelijk of er voor bruinvissen een scenario met 6 MW turbines is doorgerekend. Dat zou namelijk de hoogte van de geluidbeperkingen moeten bepalen (en niet de 3 of 4 MW scenario's). In het KEC wordt gerekend met 3 MW worst case. Op basis daarvan is de geluidsmitigatie voorgeschreven. Echter: Borssele I/II heeft een minimum van 4 MW en Borssele III/V nu een minimum 6 MW (IV min 4 MW?). Wat zijn de effecten daarvan zonder geluidsmitigatie? En welke mitigatie is nodig om effecten acceptabel te maken, uitgaande van de genoemde minimumgrenzen van 4 en 6 MW?

4.1 De huidige formulering ('*acoustic deterrent device(s)*') van het vereiste systeem is erg beperkend. Er zijn meer/andere *proven technology* alternatieven (zoals *seal scarers* en *pingers*) die niet de mogelijkheid bieden frequenties af te stellen, maar wel effectief zijn. Verruiming van het voorschrift op dit punt is wenselijk.

4.2 a Tabel max. geluidsniveau

De **geluidsnorm** zoals weergegeven in de tabel in voorschrift 4.2 is gebaseerd op berekeningen. Er is 1 dB af gehaald om een veiligheidsmarge in te bouwen, als bij de eerste palen der geluidsnorm (nog) wordt overschreden. Wij zijn van mening dat de verlaging van 1 dB van de normen niet nodig is; naar onze mening dient de norm gebruikt te worden zoals waar mee gerekend is. Er is bij zowel het bepalen van de norm van het aantal dieren dat beïnvloed mag worden (het i-PCOD model gaat bv uit dat er geen herstel optreedt; er wordt uitgegaan dat alle dieren binnen de straal even sterk worden beïnvloed etc.) als bij de geluidberekeningen (kavel waarvoor strengste normen moeten gelden maatgevend, worst case aannamen voor diverse parameters, etc.) al extreem veel voorzorgsprincipe ingebouwd.

4.2 c. Geluidsmetingen

De deadline om de geluidsmetingen te rapporteren binnen 12 uur is niet realistisch vanwege de daadwerkelijk benodigde tijd voor dataverwerking en rapportage. Bovendien kunnen onvoorziene weersomstandigheden de dataverwerking kunnen vertragen. Uit recente ervaring in Duitse projecten blijkt dat het zelfs een uitdaging is om geluidsresultaten binnen de in Duitsland vereiste 48 uur te kunnen rapporteren. De data moet worden verkregen van de hydrofoons en vervolgens naar de kust worden gebracht om geanalyseerd te worden. Gezien de grote hoeveelheid data kost het omzetten en analyseren ook enige tijd. Metingen indienen voor meerdere palen tegelijk is vanwege dezelfde redenen ook gewenst. NWEA stelt voor de deadline op 48 uur of meer te stellen.

4.3 Maatregelen beperking aanvaringsslachtoffers massale vogeltrek.

Volgens het KEC, MER en addendum bij het MER zal er géén PBR overschrijding plaatsvinden voor alle soorten migrerende vogels, ook niet in cumulatie. Toch wordt er, vanuit de zorgplicht in de Flora en Faunawet een mitigerende maatregel voorgeschreven, waarbij bij massale vogeltrek de turbines automatisch uitgeschakeld moeten worden. In het kavelbesluit staat over de zorgplicht (7.5.1) '*schade aan alle in het wild levende dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk moet worden voorkomen*'.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Onze bedenkingen bij het huidige voorschrift;

- er is **nog geen bewezen, betrouwbaar systeem** om 24/7 vogels te monitoren gekoppeld aan een automatische stilstand voorziening voor windturbines. Het is nog geen *proven technology*, zoals ook wordt aangegeven in het achtergrondrapport van bureau Waardenburg bij het MER; *‘Verder wordt tegenwoordig op land geëxperimenteerd met een stilstandvoorziening tijdens piekmomenten van vogelactiviteit..... deze techniek wordt in enkele bestaande vergunningen al voorgeschreven, echter staat nog in de kinderschoenen en wordt vooralsnog uitsluitend in testprojecten toegepast’*. Zelfs wanneer de techniek op land werkt, dient dit nog verder aangepast te worden voor een betrouwbare werking offshore.
- het gaat om **zeer hoge kosten** (voor elk kavel 1 radarsysteem voor hele levensduur (<20 jaar) zowel voor aanschaf/lease als bijkomende kosten voor onderhoud. In dit opzicht is de mogelijke vermindering van het aantal aanvaringsslachtoffers laag vergeleken met de kosten (uiteindelijk van de elektriciteit) die volgen uit de mitigerende maatregel;
- uit de achtergrondrapportage van Bureau Waardenburg over de resultaten van het radar onderzoek op het OWEZ blijkt dat in 3 jaar monitoring geen enkele *‘fall’* is opgetreden met zeer hoge concentraties op rotorhoogte. In datzelfde rapport wordt beschreven dat de grens van 500 vogels per kilometer in slechts 3% van de tijd is overschreden. Uit het andere achtergrondrapport van Bureau Waardenburg blijkt dat er lagere fluxen te verwachten zijn in Borssele, aangezien er veel minder soorten dan bij OWEZ zijn waargenomen. Bovendien liggen de Borssele kavels verder uit de kust. Voor zover wij weten, zijn er tot op heden **geen waarnemingen beschikbaar** om het bewijs van grote aantallen vogel aanvaringsslachtoffers te leveren, en bestaan er ook geen waarnemingen / ervaringen om de efficiëntie van de maatregelen voor de kust te bewijzen. In plaats daarvan worden schattingen gebaseerd op modelberekeningen. Bijgevolg lijkt het logisch om systemen voor het meten van offshore aanvaringen te ontwikkelen en testen (bijvoorbeeld in het generieke MEP) en de resultaten daarvan mee te nemen in (aanpassing van) mitigatie voorschriften in een later stadium.
- In 4.3b wordt voorgeschreven dat het systeem dat de vogeltrek waarneemt en het controlesysteem van de windturbines aan elkaar **gekoppeld** worden. Echter, het is onduidelijk wat onder een dergelijke koppeling verstaan wordt. Om het uitvoerbaar en financieel haalbaar te maken, is ook de mogelijkheid van een indirecte (handmatige) koppeling wenselijk. Omdat de techniek nog in de kinderschoenen staat, is de mogelijkheid tot handmatig afschakelen zeer gewenst. Dit voorkomt dat onnodig de turbines afgeschakeld moeten worden. Bovendien kan handmatig binnen 15 minuten afgeschakeld worden.
- Het voorschrift is **onvoldoende duidelijk**: wanneer moeten turbines nu precies stilgezet worden en wanneer kunnen ze weer worden opgestart? Moet het hele park worden afgeschakeld of gedeelten en hoe wordt dit geregeld via af- en inschakelprocedures (o.a. responsetijd, hysteresis).
- Zijn de consequenties van het stilzetten van 1 of meer parken qua elektriciteitsopbrengst en de netstabiliteit ook afgewogen, o.a. in relatie tot de programma-verantwoordelijkheid?

Gezien voorgaande feiten, vinden wij dit voorschrift in dit stadium niet redelijk. Een stevige gegevensbasis voor een solide, robuuste besluitvorming over maatregelen om vogelaanvaringen tijdens de massale migratie ontbreekt. We dringen er dan ook bij de minister van Economische Zaken op aan om de monitoring en evaluatie van het programma op dit onderwerp richten.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Wij stellen voor om te investeren in kennisopbouw van vogeltrek (waar lopen de routes?), in een *early warning system* (wanneer is er een verhoogd risico op een *fall* en waar?) en het verder ontwikkelen van goede meetsystemen. Een samenwerking tussen de toekomstige windparkeigenaars in Borssele en de overheid (MEP 2.0) is hierbij gewenst. In plaats van een voorschrift voor een meetsysteem op elk kavel, stellen wij voor om de krachten te bundelen en, i.s.m. de overheid (in het kader van generieke MEP), één systeem, bijvoorbeeld op één van de Tennet platforms in Borssele, te plaatsen.

4.4 Maatregelen voorkomen aanvaringsslachtoffers vleermuizen.

Er is slechts zeer beperkte kennis beschikbaar over vleermuizen, zowel over populaties als aanwezigheid en gedrag offshore. De technische achtergrond rapporten voor de Borssele MER laten een overall lage activiteit voor vleermuizen zien. Dit wordt ook erkend in het kavelbesluit.

In het KEC worden zeer veel aannamen gedaan: qua aantal slachtoffers, qua populaties, bij het berekenen van de PBR, etc. Bij al deze aannamen wordt uitgegaan van een *worst case*. Het MER stelt dat het niet mogelijk is om iets over het cumulatieve effect te zeggen. In het KEC wordt aangegeven dat in cumulatie (8000 turbines in de hele zuidelijke Noordzee) een populatie effect niet kan worden uitgesloten. Wat zijn de conclusies als er gerekend wordt met een meer realistisch scenario, zoals ook bij vogels is gedaan? Afgaand op de huidige, zeer beperkte, kennis zouden de Borssele windkavels III/IV en V geen effect hebben op de populatie. De huidige maatregel is gebaseerd op een *worst case* aanname.

NWEA pleit er sterk voor om eerst kennis te vergaren over aantallen en gedrag van vleermuizen boven zee voordat een dergelijke mitigerende maatregel definitief wordt vastgesteld en ingrijpt op de productie van het windpark. Vanuit de huidige monitoring zal binnen 2 jaar meer kennis beschikbaar komen en daarmee meer inzicht in de benodigde mate van mitigatie.

4.5 Maatregelen ter bescherming van archeologie en cultuurhistorie:

Het principe “de verstoorder betaalt” voor archeologie is nieuw voor ons. Kent dit een juridische grondslag en/of jurisprudentie? Wordt dit ook bij andere activiteiten in de Noordzee toegepast? Afhankelijk van de conclusies uit het voorgeschreven onderzoek worden vindplaatsen uitgesloten van ingrepen met inachtneming van een bufferzone. Exact dient te worden aangegeven wat de eisen zijn met betrekking tot deze bufferzone omdat dit ontegenzeggelijk gevolgen heeft voor het ontwerp van het windpark.

Vs. 5 Monitorings- en evaluatieprogramma

Om zeker te zijn van een goed afgewogen benadering van de bescherming van het milieu enerzijds en de hoge ambities om de kosten voor offshore windenergie te reduceren anderzijds, juicht NWEA het in paragraaf 4.4.5 gestelde toe om de monitoring en evaluatie te laten focussen op het invullen van de kennisleemtes om de daadwerkelijk benodigde en effectieve mitigerende maatregelen voor vogels, vleermuizen en zeezoogdieren goed te kunnen onderbouwen. Dit is nodig om een evenwichtige aanpak tussen de uitvoering van redelijke maatregelen en de gerichte inspanningen om de kosten van elektriciteit te verlagen van wind op zee te waarborgen. De uitvoering van de maatregelen kan dan worden gebaseerd op een onderbouwde gegevens basis en de werkelijke resultaten van gerichte monitoringsprogramma's in de komende paar jaar. Voor het onderzoek naar aanvaringen en vermijding lijkt het ons efficiënter om 1 vogelonderzoek op te zetten, waarin ook fluxen (inclusief trekvogels) worden gemonitord.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Wij zien in deze fase graag meer duidelijkheid over het monitoring en evaluatieprogramma. Hoewel dit al meer uitgewerkt is dan in de ontwerp-kavelbesluiten I/II, en een zekere mate van ruimte hierin ook kansen biedt, blijft teveel onduidelijkheid over de kosten en verplichtingen een risico voor ontwikkelaars, temeer daar geen compensatie zal plaatsvinden. Daarbij is “redelijkheid” een subjectieve term. Het is voor de vergunninghouder van belang om door de overheid tijdig op de hoogte te worden gesteld van de monitorings-apparatuur die men wil bevestigen aan de turbines en infrastructuur en wat er aan datavoorziening moet worden geboden, zeker als dit ook meer wordt dan alleen ecologische monitoring (bijvoorbeeld metingen in de windturbine of aan de fundaties). Zo kunnen kosten en onnodig oponthoud in constructie en exploitatie voorkomen/beperkt worden. Idealiter wordt apparatuur geïnstalleerd vóórdat de turbines het vasteland verlaten.

Vs. 7 Financiële zekerheid

- De financiële eisen zouden meer in lijn moeten zijn met de daadwerkelijke risico's voor de overheid, die met name aan het einde van de levensduur liggen. Een progressieve opbouw van het te garanderen bedrag in plaats van het volledig garantstellen aan het begin van de exploitatie is een betere optie en leidt bovendien tot lagere kosten en dus lagere biedingen.
- Een indexatie van 2% zoals vermeld in lid b van voorschrift 7 is erg hoog gezien de huidige marktomstandigheden. NWEA pleit ervoor om marktconforme CBS cijfers te hanteren.
- Het is niet duidelijk wat er gebeurt wanneer de parkeigenaar de Minister niet vraagt om hernieuwde vaststelling van de verwijderingsgarantie. Met andere woorden: waarom moet de parkeigenaar hier om vragen op gezette tijden, en wordt dit niet als een automatisme opgevoerd, bijvoorbeeld met een onafhankelijke deskundige?
- Voor de verwijderingsbijdrage lijkt er een discrepantie te zijn tussen de tekst in par 4.5 (*“voordat de eerste elektriciteit wordt geleverd”*) en Voorschrift 7 (*“uiterlijk op het moment van ingebruikname”*). De tweede zou gezien/ geïnterpreteerd kunnen worden als COD.
- De 2e indexatie voor kavels III en V is in jaar 17, terwijl dit voor kavel IV in jaar 22; wat is de reden van dit verschil?
- Er zit nog steeds een kleine overlap in de gevraagde bankgaranties, omdat deze bankgarantie al gaat lopen als de exploitatie start i.p.v. als de bouw afgerond is.
- Er dient duidelijk en gedetailleerd vermeld te worden hoe een beoogd exploitant aan de verwijderingsverplichting dient te voldoen. Hierbij is belangrijk dat deze eisen, een keer vastgesteld, niet meer wijzigen zodat een beoogd exploitant hiermee bij het projectontwerp rekening kan houden.

Specifiek mb.t. Kavelbesluit V

- Kavelbesluit V geeft in de voorschriften een tabel voor dynamische geluidsnormering, met aantallen turbines die niet realiseerbaar zijn voor dat kavel.
- In Kavelbesluit V zijn werkzaamheden aan de Tennet kabels en de implicaties daarvan niet opgenomen, terwijl dit wel de kavelgrens aan de noordzijde is
- Zal kavel V als apart kavel worden getenderd of als onderdeel van kavel III of IV?
- In het besluit voor kavel V zijn vrijwel dezelfde voorschriften opgenomen als voor de andere kavels, terwijl het maar om 2 turbines gaat. Is dit wel nodig? Voor kavel V worden ook mitigerende maatregelen voorgesteld. Echter, het kan bijvoorbeeld voor vogels toch niet worden verwacht dat (als kavel V apart is) daar een eigen systeem moet komen?

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

- Op kavel V komen 2 turbines. M.b.t. geluidsrestrictie kan geen leercurve optreden. Het lijkt ons redelijk om wel 2 dB speling te hanteren (zoals bij de andere kavels voor maximaal 10 palen wordt gehanteerd), vooral omdat het om innovatie gaat.
- Vs. 2a: is voor 2 turbines een max rotoroppervlak wel nodig?
- Vs. 4; moet in de tabel niet aantal turbines maar het vermogen per turbine staan?
- Vs. 4.2.d is in dit geval n.v.t.
- Vs. 4.2.e is er een heiplan nodig voor 2 turbines?
- In het MER (kavel III) staat *'Er wordt een apart kavelbesluit genomen voor de innovatiekavel (kavel V). Binnen dit kavel kunnen innovatieve technieken zoals bijvoorbeeld grote offshore turbines met grote rotoren, nieuwe funderingsconcepten (bijv. drijvende turbines) of experimentele heimethoden worden toegepast. De milieueffecten van de innovatiekavel zijn integraal onderdeel van kavel III in het MER.'* in de voorschriften wordt echter ook een min en max MW genoemd, max rotoroppervlak, geluidmitigatie etc. dit lijkt tegenstrijdig aan het bieden van meer flexibiliteit/ruimte voor innovatie.

Kader Ecologie en Cumulatie (KEC)

- In het KEC wordt uitgegaan van internationale ontwikkelingen. Die zijn echter zeer aan veranderingen onderhevig. In studies t.b.v. het MER zijn verschillende scenario's gehanteerd. Vraag is of de gehanteerde scenario's wel meest geschikt zijn of dat laatste stand van zaken moet worden doorgerekend.
- Wat betreft kennisvergaring en voortschrijdend inzicht worden wij graag op de hoogte gehouden van het (nog nader te bepalen) proces van periodieke herziening van het KEC, inclusief evaluatie wat de nieuwe informatie voor consequenties heeft voor de mitigerende maatregelen in de Kavelbesluiten.

Coördinaten

De coördinaten in de GIS database die online staat wijken sterk af van de coördinaten zoals opgenomen in het Kavelbesluit vs. 2.1. Verzoek om de database aan te passen.

Kabel kruisingen

Het reguleren van de kabel- en leidingkruisingen is een belangrijk aspect voor de windparkontwikkelaars. NWEA wijst er op dat het ontbreken van deze overeenkomsten een risicofactor is. Als kruisingsovereenkomsten niet te regelen zijn kan dit tot significante vertraging in de realisatie van de offshore windparken leiden. Daarom stellen wij voor dat de autoriteiten een actieve rol nemen in de communicatie met de kabel eigenaren om te werken aan een standaard kruisingsovereenkomst en/of een vrijwillige overeenkomst tussen de autoriteiten, NWEA en de eigenaren van de betreffende kabels en leidingen ter afstemming van de werkwijze in kabel- en leiding kruisingen. Zodoende kan vertraging in de onderhandelingen tussen partijen zoveel mogelijk worden vermeden. Tevens zou moeten worden verhelderd dat geen nabijheidsovereenkomsten noodzakelijk zijn zolang ontwikkelaars zich houden aan de in het Kavelbesluit voorgeschreven afstandscriteria (500m veiligheidszone) en duidelijkheid over de mandaathouder voor elke kabel/pijpleiding.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Medegebruik

- Efficiënt ruimtegebruik (door gecombineerd gebruik) mag in geen geval leiden tot een hoger veiligheidsrisico en hogere kosten voor de ontwikkelaar en operator. Ook dienen andere activiteiten in het windpark vroeg van te voren (ruim voor opening tender) tot in detail bekend te zijn, zodat deze meegenomen kunnen worden in het windparkontwerp. Alleen dan kan de tenderbieding gebaseerd zijn op een realistisch kostenplaatje.
- In 6.11.4 staat dat het park wordt opengesteld voor bepaalde vormen van visserij en doorvaart. In 6.12 wordt vervolgens aangegeven dat er in het kader van multifunctioneel ruimtegebruik een vergunning kan worden aangevraagd. Als er een vergunning wordt aangevraagd en toegekend, wordt daar visserij dan uitgesloten? Moet visserij ook een vergunning aanvragen?
- Wij zien een mogelijk conflict met het plan om de inheemse biodiversiteit te stimuleren en medegebruik/visserij. Ook kan visserij in het park leiden tot aantrekkende werking op bepaalde meeuwsoorten en kan dat zal leiden tot onnodig extra vogelslachtoffers. Hoe gaat de overheid hier mee om?
- Uit het Bruinvisbeschermingsplan (genoemd in paragraaf 7.2) blijkt dat bijvangst in stand want mogelijk een probleem is voor bruinvissen. Dit zou terug moeten komen in de eisen aan medegebruik in windparken: geen stand want toestaan.

Uiteraard zijn wij bereid om onze zienswijze nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
Nederlandse Wind Energie Associatie

Branchespecialist offshore windenergie

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 16:57
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Koninginnegracht
Huisnummer: 19
Postcode: 2514 AB
Woonplaats: 'S-GRAVENHAGE
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: DONG Energy

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

Graag verwijst ik u naar onze reactie in het bijgevoegde pdf-document.

Reactie

Ministerie van Economische Zaken
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

DONG Energy A/S
Nesa Allé 1
2820 Gentofte
Denmark

Tel +45 99 55 11 11
Fax +45 99 55 00 11

www.dongenergy.com
Company no. 36 21 37 28

DONG Energy response to draft site decision Borssele III, IV and V (ontwerp kavelbesluit)

28 January 2016

General

We thank the authorities for the opportunity to respond to the draft 'Site Decisions' for offshore wind farms III, IV and V in the Borssele area. We strongly support the choice to work with a consent envelope which gives developers the freedom to optimize the offshore wind farms within the given boundaries. This approach gives developers flexibility to design the offshore wind farm in the best way possible, which contributes to reduction of the costs of offshore wind energy.

Our ref. BIRHA/JASVI
Doc. responsible BIRHA

In addition to the response by NWEA, we would like to give input on a few specific points in the requirements in the draft site decisions.

Wind farm bandwidths – Requirement 2.7

For site IV turbines between 4 and 10 MW can be installed whereas for site III the bandwidth is 6 – 10 MW. We assume the minimum capacity should be the same for both sites?

Turbines with even larger power production capacity per unit is one of the main drivers for bringing down the cost of electricity from offshore wind. As it does not seem unrealistic that turbines with a capacity of around 12 MW will be available for installation at Borssele III-V, we recommend that the maximum capacity requirement is changed to accommodate wind turbines up to 12 MW. We recognise that the Environmental Impact Assessment (MER) was prepared within a bandwidth depicting maximum dimensions for the total height and rotor swept area of the turbines and that these dimensions must still be respected also for turbines with a larger power production capacity of e.g. 12 MW.

Underwater noise – Requirement 4.2, c)

("...For each pile, the noise measurements of that pile shall be forwarded to the Minister of Economic Affairs within 12 hours after completion of piling").

From experience in our recent German projects we have learned that it is a great challenge to deliver the noise results even within 48 hrs as required in Germany. The data need to be retrieved from the hydrophones, brought to shore and need to be analysed. The analysis takes quite some time given the large amount of data. Measurements should for the same reasons be allowed to be submitted for more than one pile at same the time.

At the RVO workshop 14th October 2015 it was announced that the reporting deadline – based on applied experience from abroad - would be raised to 48 hours. This change has, however, not been reflected in requirement. We urge you to change the reporting deadline to 48 hours.

Measures to reduce bird collision during mass migration–Requirement 4.3

We agree that effective mitigation measures derived from a balanced approach considering the cost while still providing appropriate environmental protection should be taken where necessary. In this respect a reduction of collision victims in the order of 10% as referred to in the Site Decisions seems to be low compared to the impact on the cost of electricity of this measure.

To our knowledge, up to date, no observational data exist to measure the evidence of considerable bird collision numbers offshore, and also no observational data exist to prove the efficiency of this mitigation measures offshore. Instead, estimates are based on model calculations. Consequently, it seems rational to develop and test systems to measure offshore collision rates and to feed these results into mitigation recommendations. Studies and results of Bureau Waardenburg (e.g. the technical background reports for the Borssele EIA's; Fijn et. 2015, Kringsveld et al. 2015) provide a good background as to how mitigation measures may be designed and formulated.

However, it appears to us that at this moment, solid data for sound decision making on mitigation measures to reduce bird collisions during mass migration are still missing. We therefore strongly urge the Minister of Economic Affairs to focus the monitoring and evaluation programme on this topic, see below.

Measures to prevent bat collision – Requirement 4.4

There is only limited knowledge regarding presence, populations and behaviour of bats offshore. The technical background reports for the Borssele Environmental Impact Assessment (MER) states an overall low bat activity. The authorities recognise this in the Site Decision. We therefore propose to fill these knowledge gaps with regard to bats before introducing mitigation measures. As a specific comment to the proposed requirement 4.4 a) it seems fair to add that bats do not fly in rain and do not fly below certain temperatures.

Monitoring programme – Requirement 5

We encourage the Minister of Economic Affairs to focus the monitoring programme on filling in the recognised knowledge gaps behind the proposed mitigation measures for birds and bats and their expected efficiency. This is needed to ensure a balanced approach between implementation of reasonable mitigation measures and the targeted efforts to reduce the cost of electricity from offshore wind. The implementation of mitigation measures can then be based on an informed background; a substantiated data basis and actual results of targeted monitoring programmes over the next couple of years.

Financial collateral - Requirement 7, sub b)

The 2nd indexation is for site III & V in year 17, whereas it is in year 22 for site IV. Is there a reason the years for the indexation are different or should they be the same?

Cable crossings/proximity

We understand that the authorities do not consider the Site Decision the right place to regulate the crossings and proximity of cables and pipelines. This is however an important aspect. If not properly arranged, this can cause significant delays in the construction of offshore wind farms. We would therefore advise the authorities to play an active a role in the communication with the cable owners in order to agree for a standard crossing and proximity agreement before the subsidy award. In our view, this should include the 500 meter safety distance and a mandate holder for each cable/pipeline (i.e. whom to address to in case of multiple owners).

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 17:17
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Willemsplein
Huisnummer: 4
Postcode: 5211 AK
Woonplaats: 'S-HERTOGENBOSCH
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: RWE

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?
zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?
zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?
zie bijlage

Reactie

Postbus 689 | 5201 AR 's-Hertogenbosch | Nederland

Minister van Economische Zaken
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
p/a internetformulier consultatie

adres Willemsplein 4
5211 AK 's-Hertogenbosch
Nederland
postadres Postbus 689
5201 AR 's-Hertogenbosch
Nederland
telefoon +31 88 851 10 00
fax +31 26 851 10 30
internet www.essent.nl

datum 28 januari 2016

ons kenmerk JP201601

onderwerp Reactie op consultatie Kavelbesluit Borssele III, IV, V

van

telefoon

e-mail

Ontwerpkavelbesluiten III, IV en V (innovatiekavel) windenergiegebied Borssele en onderliggende MER, consultatieversie 18 december 2015

RWE maakt graag gebruik van de mogelijkheid te reageren op de consultatie van de ontwerpkavelbesluiten III, IV en V van windgebied Borssele.

Opmerking vooraf

RWE vindt het belangrijk dat ontwikkelaars optimaal gebruik kunnen maken van flexibiliteit, binnen de gestelde kaders van het Kavelbesluit, waarmee bijgedragen kan worden aan innovatie en verdere kostenverlaging van wind op zee. Graag vragen wij er aandacht voor dat ook bij andere wet- en regelgeving die met deze Kavelbesluiten interacteren, zoals SDE+, deze optimale flexibiliteit wordt gewaarborgd.

Verwijzing naar zienswijze NWEA

RWE is lid van NWEA, de Nederlandse Wind Energie Associatie, die vanuit de gezamenlijke leden een reactie namens de sector heeft opgesteld op deze Kavelbesluiten. Graag verwijzen wij naar de opmerkingen in deze reactie, die daarmee als ingelast in deze brief dienen te worden beschouwd. De reactie van NWEA is als bijlage bij deze brief gevoegd.

Voor enkele van de in de NWEA genoemde onderwerpen vraagt RWE in het bijzonder aandacht:

- Plannen inzake versterking gezonde zee en versterking lokale en regionale economie: hier zou meer richting dienen te worden gegeven aan de vereiste inhoud van deze plannen (en daarmee aan de kosten waarmee rekening moet worden gehouden);

- Mitigerende maatregelen: voorzien zou moeten worden in de mogelijkheid om mitigerende maatregelen te versoepelen wanneer bij nader inzicht blijkt dat deze zijn opgesteld onder teveel worst-case aannamen.
- Geluidsnorm: graag nadere onderbouwing van de toetsingsnorm, mede gelet op de ondergrens van 6 MW. Indien blijkt dat de nieuwe ondergrens van 6 MW leidt tot soepeler geluidsnormen, zouden deze moeten worden aangepast.
- Regels omtrent stilzetten van turbines en andere mitigerende maatregelen voor vogeltrek en vleermuizen dienen verder te worden verduidelijkt. Tevens moeten monitoringeisen redelijk zijn, gelet op de nog beperkte stand der techniek. Een centrale monitoring en bekostiging door de overheid is voor dit laatste de oplossing.
- Verwijderingskosten: Deze dienen meer in lijn te worden gebracht met de daadwerkelijke risico's voor de overheid, die met name aan het einde van de levensduur liggen. Een progressieve opbouw van het te garanderen bedrag in plaats van het volledig garantstellen aan het begin van de exploitatie is een betere optie en leidt bovendien tot lagere kosten en dus lagere biedingen.
- Kabelkruisingen en nabijheid: Er is dringende behoefte aan een sturende rol van de overheid om private partijen ertoe te bewegen, bijvoorbeeld via een convenant, standaard overeenkomsten te gebruiken. Zodoende kan vertraging in de onderhandelingen tussen partijen zoveel mogelijk worden vermeden. Tevens zou moeten worden verhelderd dat geen nabijheidsovereenkomsten noodzakelijk zijn zolang ontwikkelaars zich houden aan de in het Kavelbesluit voorgeschreven afstandscriteria.
- Monitoringsprogramma: Het is onvoldoende duidelijk wat de ontwikkelaar aan zijn infrastructuur moet toelaten en wat er aan datavoorzieningen moet worden geboden. Van belang is dat de overheid hierover tijdig communiceert en voorzieningen waar mogelijk al onshore realiseert.

Wij danken u alvast voor het opnemen van onze reactie en zijn graag ter beschikking voor eventueel overleg.

Hoogachtend

Projectdirecteur Borssele RWE

Bijlage: reactie NWEA op de consultatie Kavelbesluiten Borssele III, IV, V

Aan:

Minister van Economische Zaken
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Plaats en datum

Utrecht, 28 januari 2016

Ons kenmerk

Br-secr 447N

Uw kenmerk**Onderwerp:**

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV & V Borssele.

Geachte

Hierbij maakt NWEA graag gebruik van de mogelijkheid om haar zienswijze te geven op de *ontwerp Kavelbesluiten III, IV & V windenergiegebied Borssele*. NWEA ondersteunt de planmatige uitrol van windenergie op zee zoals door de overheid momenteel wordt uitgevoerd. In de nieuwe systematiek worden in het kavelbesluit geen specifieke technieken voorgeschreven, maar krijgt de ontwikkelaar van het windpark zoveel mogelijk ruimte in het ontwerp van het park. Dit is in onze ogen een grote verbetering ten opzichte van het oude systeem waarbij in de vergunning de techniek tot en met het typenummer van de windturbine werd vastgelegd.

Onze onderstaande reactie is voornamelijk gerelateerd aan de voorschriften, en sluit af met een aantal zaken die (momenteel) niet in het Kavelbesluit geregeld zijn maar wel aan het Kavelbesluit gerelateerd zijn.

Vs. 1 Begripsbepalingen

Uit de definitie voor *windpark* volgt duidelijk dat de bekabeling in het park, tot aan het transformatorstation van het park op het Tennet platform, behoort tot de technische installatie. Dit is niet in lijn met paragraaf 4.4.4. NWEA stelt dat kabels een onlosmakelijk onderdeel uitmaken van het park en verzoekt de betreffende teksten hierop aan te passen. Bovendien zijn er veiligheidszones rondom deze kabels nodig, mede omdat deze deels buiten het kavel gaan (tot aan het platform) en ze kwetsbaar zijn.

Vs. 2 Windpark en bandbreedten**2.5 Maximaal aantal WT's**

Het maximale aantal windturbines is niet verenigbaar met de voorgeschreven minimale turbinegrootte. Verzoek om eenduidige voorschriften en zo ruim mogelijke range met oog op concurrentie- mogelijkheden.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

2.7 Vermogen per windturbine.

Voor kavel IV is de bandbreedte van turbines 4 tot 10 MW, terwijl voor kavel III 6 tot 10 MW is. Het is ons onduidelijk wat de reden van dit verschil is.

Het vermogen per windturbine neemt nog steeds toe en is een van de belangrijkste drijfveren voor het terugdringen van de kosten van elektriciteit uit wind op zee. Aangezien het niet onwaarschijnlijk is dat turbines met een vermogen van ongeveer 12 MW beschikbaar komen voor installatie op Borssele III - V raden we aan dat de bovengrens wordt gewijzigd om aan deze ontwikkeling tegemoet te komen. We erkennen dat het MER wordt opgesteld binnen een bandbreedte van maximale afmetingen voor de totale hoogte en *rotor swept area* van de turbines en dat deze afmetingen ook moeten worden gerespecteerd voor turbines met een groter vermogen.

2.15 Versterking gezonde zee

In de tekst van paragraaf 7.8.7 (Bevordering biodiversiteit) wordt abusievelijk verwezen naar vs. 2.16 waar vs. 2.15 wordt bedoeld.

Dient in het plan van aanpak te worden onderzocht of wat is bedacht ook daadwerkelijk gebeurt?

Hoe dient omgegaan te worden met effecten van ander gebruik in het park op het plan?

Meer duidelijkheid over de vereiste inhoud is gewenst om rekening te kunnen houden met de kosten.

2.16 Versterking lokale en regionale economie

Het plan zou inzichtelijk moeten maken wat de bijdrage is van het windpark aan de lokale en regionale economie en lijkt een (diepgaande) studie te behelzen, wordt dit ook voor andere activiteiten op de Noordzee verlangd? Meer duidelijkheid over de vereiste inhoud is gewenst om rekening te kunnen houden met de kosten.

2.17 Onderhoud aan Telecomkabels

Hier wordt een straal van 1000 m vastgesteld waarbinnen tijdens onderhoud aan telecomkabels de draaisnelheid van de WT's tot 1 rpm moet worden terug gebracht. Dit komt niet overeen met de richtlijnen van de International Cable Protection Committee (ICPC). Voorstel is om het voorschrift te verwijderen en te verwijzen naar de ICPC richtlijn # 13 "*The Proximity of Offshore Renewable Wind Energy Installations and Submarine Cable Infrastructure in National Waters*". Hierin staat vermeld dat het al dan niet stilzetten van windturbines in de nabijheid (geen vaste afstand) afhankelijk is van het gebruikte onderhoudsschip en n overleg met de windparkexploitant gebeurt.

Vs. 4 Mitigerende maatregelen

NWEA erkent het belang van bescherming van de natuur door middel van mitigerende maatregelen. NWEA heeft wel de indruk dat, mede als gevolg van kennisleemtes- voorzorg op voorzorg is gestapeld. De voorschriften gaan uit van een *worst case scenario*. De verwachting is dat opbouw van kennis en ervaring zal leiden tot het inzicht dat (een aantal) mitigerende maatregelen versoepeld kunnen worden met instandhouding van hun doelstelling. NWEA pleit ervoor dat de uitkomsten van het monitorings- en evaluatieprogramma ingezet worden om – waar mogelijk – de mitigerende maatregelen voor toekomstige en (dan) bestaande kavelbesluiten aan te passen.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Geluid en zeezoogdieren

Het is niet duidelijk of er voor bruinvissen een scenario met 6 MW turbines is doorgerekend. Dat zou namelijk de hoogte van de geluidbeperkingen moeten bepalen (en niet de 3 of 4 MW scenario's). In het KEC wordt gerekend met 3 MW worst case. Op basis daarvan is de geluidsmitigatie voorgeschreven. Echter: Borssele I/II heeft een minimum van 4 MW en Borssele III/V nu een minimum 6 MW (IV min 4 MW?). Wat zijn de effecten daarvan zonder geluidsmitigatie? En welke mitigatie is nodig om effecten acceptabel te maken, uitgaande van de genoemde minimumgrenzen van 4 en 6 MW?

4.1 De huidige formulering ('*acoustic deterrent device(s)*') van het vereiste systeem is erg beperkend. Er zijn meer/andere *proven technology* alternatieven (zoals *seal scarers* en *pingers*) die niet de mogelijkheid bieden frequenties af te stellen, maar wel effectief zijn. Verruiming van het voorschrift op dit punt is wenselijk.

4.2 a Tabel max. geluidsniveau

De **geluidsnorm** zoals weergegeven in de tabel in voorschrift 4.2 is gebaseerd op berekeningen. Er is 1 dB af gehaald om een veiligheidsmarge in te bouwen, als bij de eerste palen der geluidsnorm (nog) wordt overschreden. Wij zijn van mening dat de verlaging van 1 dB van de normen niet nodig is; naar onze mening dient de norm gebruikt te worden zoals waar mee gerekend is. Er is bij zowel het bepalen van de norm van het aantal dieren dat beïnvloed mag worden (het i-PCOD model gaat bv uit dat er geen herstel optreedt; er wordt uitgegaan dat alle dieren binnen de straal even sterk worden beïnvloed etc.) als bij de geluidberekeningen (kavel waarvoor strengste normen moeten gelden maatgevend, worst case aannamen voor diverse parameters, etc.) al extreem veel voorzorgsprincipe ingebouwd.

4.2 c. Geluidsmetingen

De deadline om de geluidsmetingen te rapporteren binnen 12 uur is niet realistisch vanwege de daadwerkelijk benodigde tijd voor dataverwerking en rapportage. Bovendien kunnen onvoorziene weersomstandigheden de dataverwerking kunnen vertragen. Uit recente ervaring in Duitse projecten blijkt dat het zelfs een uitdaging is om geluidsresultaten binnen de in Duitsland vereiste 48 uur te kunnen rapporteren. De data moet worden verkregen van de hydrofoons en vervolgens naar de kust worden gebracht om geanalyseerd te worden. Gezien de grote hoeveelheid data kost het omzetten en analyseren ook enige tijd. Metingen indienen voor meerdere palen tegelijk is vanwege dezelfde redenen ook gewenst. NWEA stelt voor de deadline op 48 uur of meer te stellen.

4.3 Maatregelen beperking aanvaringsslachtoffers massale vogeltrek.

Volgens het KEC, MER en addendum bij het MER zal er géén PBR overschrijding plaatsvinden voor alle soorten migrerende vogels, ook niet in cumulatie. Toch wordt er, vanuit de zorgplicht in de Flora en Faunawet een mitigerende maatregel voorgeschreven, waarbij bij massale vogeltrek de turbines automatisch uitgeschakeld moeten worden. In het kavelbesluit staat over de zorgplicht (7.5.1) '*schade aan alle in het wild levende dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk moet worden voorkomen*'.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Onze bedenkingen bij het huidige voorschrift;

- er is **nog geen bewezen, betrouwbaar systeem** om 24/7 vogels te monitoren gekoppeld aan een automatische stilstand voorziening voor windturbines. Het is nog geen *proven technology*, zoals ook wordt aangegeven in het achtergrondrapport van bureau Waardenburg bij het MER; *‘Verder wordt tegenwoordig op land geëxperimenteerd met een stilstandvoorziening tijdens piekmomenten van vogelactiviteit..... deze techniek wordt in enkele bestaande vergunningen al voorgeschreven, echter staat nog in de kinderschoenen en wordt vooralsnog uitsluitend in testprojecten toegepast’*. Zelfs wanneer de techniek op land werkt, dient dit nog verder aangepast te worden voor een betrouwbare werking offshore.
- het gaat om **zeer hoge kosten** (voor elk kavel 1 radarsysteem voor hele levensduur (<20 jaar) zowel voor aanschaf/lease als bijkomende kosten voor onderhoud. In dit opzicht is de mogelijke vermindering van het aantal aanvaringsslachtoffers laag vergeleken met de kosten (uiteindelijk van de elektriciteit) die volgen uit de mitigerende maatregel;
- uit de achtergrondrapportage van Bureau Waardenburg over de resultaten van het radar onderzoek op het OWEZ blijkt dat in 3 jaar monitoring geen enkele *‘fall’* is opgetreden met zeer hoge concentraties op rotorhoogte. In datzelfde rapport wordt beschreven dat de grens van 500 vogels per kilometer in slechts 3% van de tijd is overschreden. Uit het andere achtergrondrapport van Bureau Waardenburg blijkt dat er lagere fluxen te verwachten zijn in Borssele, aangezien er veel minder soorten dan bij OWEZ zijn waargenomen. Bovendien liggen de Borssele kavels verder uit de kust. Voor zover wij weten, zijn er tot op heden **geen waarnemingen beschikbaar** om het bewijs van grote aantallen vogel aanvaringsslachtoffers te leveren, en bestaan er ook geen waarnemingen / ervaringen om de efficiëntie van de maatregelen voor de kust te bewijzen. In plaats daarvan worden schattingen gebaseerd op modelberekeningen. Bijgevolg lijkt het logisch om systemen voor het meten van offshore aanvaringen te ontwikkelen en testen (bijvoorbeeld in het generieke MEP) en de resultaten daarvan mee te nemen in (aanpassing van) mitigatie voorschriften in een later stadium.
- In 4.3b wordt voorgeschreven dat het systeem dat de vogeltrek waarneemt en het controlesysteem van de windturbines aan elkaar **gekoppeld** worden. Echter, het is onduidelijk wat onder een dergelijke koppeling verstaan wordt. Om het uitvoerbaar en financieel haalbaar te maken, is ook de mogelijkheid van een indirecte (handmatige) koppeling wenselijk. Omdat de techniek nog in de kinderschoenen staat, is de mogelijkheid tot handmatig afschakelen zeer gewenst. Dit voorkomt dat onnodig de turbines afgeschakeld moeten worden. Bovendien kan handmatig binnen 15 minuten afgeschakeld worden.
- Het voorschrift is **onvoldoende duidelijk**: wanneer moeten turbines nu precies stilgezet worden en wanneer kunnen ze weer worden opgestart? Moet het hele park worden afgeschakeld of gedeelten en hoe wordt dit geregeld via af- en inschakelprocedures (o.a. responsetijd, hysteresis).
- Zijn de consequenties van het stilzetten van 1 of meer parken qua elektriciteitsopbrengst en de netstabiliteit ook afgewogen, o.a. in relatie tot de programma-verantwoordelijkheid?

Gezien voorgaande feiten, vinden wij dit voorschrift in dit stadium niet redelijk. Een stevige gegevensbasis voor een solide, robuuste besluitvorming over maatregelen om vogelaanvaringen tijdens de massale migratie ontbreekt. We dringen er dan ook bij de minister van Economische Zaken op aan om de monitoring en evaluatie van het programma op dit onderwerp richten.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Wij stellen voor om te investeren in kennisopbouw van vogeltrek (waar lopen de routes?), in een *early warning system* (wanneer is er een verhoogd risico op een *fall* en waar?) en het verder ontwikkelen van goede meetsystemen. Een samenwerking tussen de toekomstige windparkeigenaars in Borssele en de overheid (MEP 2.0) is hierbij gewenst. In plaats van een voorschrift voor een meetsysteem op elk kavel, stellen wij voor om de krachten te bundelen en, i.s.m. de overheid (in het kader van generieke MEP), één systeem, bijvoorbeeld op één van de Tennet platforms in Borssele, te plaatsen.

4.4 Maatregelen voorkomen aanvaringsslachtoffers vleermuizen.

Er is slechts zeer beperkte kennis beschikbaar over vleermuizen, zowel over populaties als aanwezigheid en gedrag offshore. De technische achtergrond rapporten voor de Borssele MER laten een overall lage activiteit voor vleermuizen zien. Dit wordt ook erkend in het kavelbesluit.

In het KEC worden zeer veel aannamen gedaan: qua aantal slachtoffers, qua populaties, bij het berekenen van de PBR, etc. Bij al deze aannamen wordt uitgegaan van een *worst case*. Het MER stelt dat het niet mogelijk is om iets over het cumulatieve effect te zeggen. In het KEC wordt aangegeven dat in cumulatie (8000 turbines in de hele zuidelijke Noordzee) een populatie effect niet kan worden uitgesloten. Wat zijn de conclusies als er gerekend wordt met een meer realistisch scenario, zoals ook bij vogels is gedaan? Afgaand op de huidige, zeer beperkte, kennis zouden de Borssele windkavels III/IV en V geen effect hebben op de populatie. De huidige maatregel is gebaseerd op een *worst case* aanname.

NWEA pleit er sterk voor om eerst kennis te vergaren over aantallen en gedrag van vleermuizen boven zee voordat een dergelijke mitigerende maatregel definitief wordt vastgesteld en ingrijpt op de productie van het windpark. Vanuit de huidige monitoring zal binnen 2 jaar meer kennis beschikbaar komen en daarmee meer inzicht in de benodigde mate van mitigatie.

4.5 Maatregelen ter bescherming van archeologie en cultuurhistorie:

Het principe “de verstoorder betaalt” voor archeologie is nieuw voor ons. Kent dit een juridische grondslag en/of jurisprudentie? Wordt dit ook bij andere activiteiten in de Noordzee toegepast? Afhankelijk van de conclusies uit het voorgeschreven onderzoek worden vindplaatsen uitgesloten van ingrepen met inachtneming van een bufferzone. Exact dient te worden aangegeven wat de eisen zijn met betrekking tot deze bufferzone omdat dit ontegenzeggelijk gevolgen heeft voor het ontwerp van het windpark.

Vs. 5 Monitorings- en evaluatieprogramma

Om zeker te zijn van een goed afgewogen benadering van de bescherming van het milieu enerzijds en de hoge ambities om de kosten voor offshore windenergie te reduceren anderzijds, juicht NWEA het in paragraaf 4.4.5 gestelde toe om de monitoring en evaluatie te laten focussen op het invullen van de kennisleemtes om de daadwerkelijk benodigde en effectieve mitigerende maatregelen voor vogels, vleermuizen en zeezoogdieren goed te kunnen onderbouwen. Dit is nodig om een evenwichtige aanpak tussen de uitvoering van redelijke maatregelen en de gerichte inspanningen om de kosten van elektriciteit te verlagen van wind op zee te waarborgen. De uitvoering van de maatregelen kan dan worden gebaseerd op een onderbouwde gegevens basis en de werkelijke resultaten van gerichte monitoringsprogramma's in de komende paar jaar. Voor het onderzoek naar aanvaringen en vermijding lijkt het ons efficiënter om 1 vogelonderzoek op te zetten, waarin ook fluxen (inclusief trekvogels) worden gemonitord.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Wij zien in deze fase graag meer duidelijkheid over het monitoring en evaluatieprogramma. Hoewel dit al meer uitgewerkt is dan in de ontwerp-kavelbesluiten I/II, en een zekere mate van ruimte hierin ook kansen biedt, blijft teveel onduidelijkheid over de kosten en verplichtingen een risico voor ontwikkelaars, temeer daar geen compensatie zal plaatsvinden. Daarbij is “redelijkheid” een subjectieve term. Het is voor de vergunninghouder van belang om door de overheid tijdig op de hoogte te worden gesteld van de monitorings-apparatuur die men wil bevestigen aan de turbines en infrastructuur en wat er aan datavoorziening moet worden geboden, zeker als dit ook meer wordt dan alleen ecologische monitoring (bijvoorbeeld metingen in de windturbine of aan de fundaties). Zo kunnen kosten en onnodig oponthoud in constructie en exploitatie voorkomen/beperkt worden. Idealiter wordt apparatuur geïnstalleerd vóórdat de turbines het vasteland verlaten.

Vs. 7 Financiële zekerheid

- De financiële eisen zouden meer in lijn moeten zijn met de daadwerkelijke risico's voor de overheid, die met name aan het einde van de levensduur liggen. Een progressieve opbouw van het te garanderen bedrag in plaats van het volledig garantstellen aan het begin van de exploitatie is een betere optie en leidt bovendien tot lagere kosten en dus lagere biedingen.
- Een indexatie van 2% zoals vermeld in lid b van voorschrift 7 is erg hoog gezien de huidige marktomstandigheden. NWEA pleit ervoor om marktconforme CBS cijfers te hanteren.
- Het is niet duidelijk wat er gebeurt wanneer de parkeigenaar de Minister niet vraagt om hernieuwde vaststelling van de verwijderingsgarantie. Met andere woorden: waarom moet de parkeigenaar hier om vragen op gezette tijden, en wordt dit niet als een automatisme opgevoerd, bijvoorbeeld met een onafhankelijke deskundige?
- Voor de verwijderingsbijdrage lijkt er een discrepantie te zijn tussen de tekst in par 4.5 (*“voordat de eerste elektriciteit wordt geleverd”*) en Voorschrift 7 (*“uiterlijk op het moment van ingebruikname”*). De tweede zou gezien/ geïnterpreteerd kunnen worden als COD.
- De 2e indexatie voor kavels III en V is in jaar 17, terwijl dit voor kavel IV in jaar 22; wat is de reden van dit verschil?
- Er zit nog steeds een kleine overlap in de gevraagde bankgaranties, omdat deze bankgarantie al gaat lopen als de exploitatie start i.p.v. als de bouw afgerond is.
- Er dient duidelijk en gedetailleerd vermeld te worden hoe een beoogd exploitant aan de verwijderingsverplichting dient te voldoen. Hierbij is belangrijk dat deze eisen, een keer vastgesteld, niet meer wijzigen zodat een beoogd exploitant hiermee bij het projectontwerp rekening kan houden.

Specifiek mb.t. Kavelbesluit V

- Kavelbesluit V geeft in de voorschriften een tabel voor dynamische geluidsnormering, met aantallen turbines die niet realiseerbaar zijn voor dat kavel.
- In Kavelbesluit V zijn werkzaamheden aan de Tennet kabels en de implicaties daarvan niet opgenomen, terwijl dit wel de kavelgrens aan de noordzijde is
- Zal kavel V als apart kavel worden getenderd of als onderdeel van kavel III of IV?
- In het besluit voor kavel V zijn vrijwel dezelfde voorschriften opgenomen als voor de andere kavels, terwijl het maar om 2 turbines gaat. Is dit wel nodig? Voor kavel V worden ook mitigerende maatregelen voorgesteld. Echter, het kan bijvoorbeeld voor vogels toch niet worden verwacht dat (als kavel V apart is) daar een eigen systeem moet komen?

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

- Op kavel V komen 2 turbines. M.b.t. geluidsrestrictie kan geen leercurve optreden. Het lijkt ons redelijk om wel 2 dB speling te hanteren (zoals bij de andere kavels voor maximaal 10 palen wordt gehanteerd), vooral omdat het om innovatie gaat.
- Vs. 2a: is voor 2 turbines een max rotoroppervlak wel nodig?
- Vs. 4; moet in de tabel niet aantal turbines maar het vermogen per turbine staan?
- Vs. 4.2.d is in dit geval n.v.t.
- Vs. 4.2.e is er een heiplan nodig voor 2 turbines?
- In het MER (kavel III) staat *'Er wordt een apart kavelbesluit genomen voor de innovatiekavel (kavel V). Binnen dit kavel kunnen innovatieve technieken zoals bijvoorbeeld grote offshore turbines met grote rotoren, nieuwe funderingsconcepten (bijv. drijvende turbines) of experimentele heimethoden worden toegepast. De milieueffecten van de innovatiekavel zijn integraal onderdeel van kavel III in het MER.'* in de voorschriften wordt echter ook een min en max MW genoemd, max rotoroppervlak, geluidmitigatie etc. dit lijkt tegenstrijdig aan het bieden van meer flexibiliteit/ruimte voor innovatie.

Kader Ecologie en Cumulatie (KEC)

- In het KEC wordt uitgegaan van internationale ontwikkelingen. Die zijn echter zeer aan veranderingen onderhevig. In studies t.b.v. het MER zijn verschillende scenario's gehanteerd. Vraag is of de gehanteerde scenario's wel meest geschikt zijn of dat laatste stand van zaken moet worden doorgerekend.
- Wat betreft kennisvergaring en voortschrijdend inzicht worden wij graag op de hoogte gehouden van het (nog nader te bepalen) proces van periodieke herziening van het KEC, inclusief evaluatie wat de nieuwe informatie voor consequenties heeft voor de mitigerende maatregelen in de Kavelbesluiten.

Coördinaten

De coördinaten in de GIS database die online staat wijken sterk af van de coördinaten zoals opgenomen in het Kavelbesluit vs. 2.1. Verzoek om de database aan te passen.

Kabel kruisingen

Het reguleren van de kabel- en leidingkruisingen is een belangrijk aspect voor de windparkontwikkelaars. NWEA wijst er op dat het ontbreken van deze overeenkomsten een risicofactor is. Als kruisingsovereenkomsten niet te regelen zijn kan dit tot significante vertraging in de realisatie van de offshore windparken leiden. Daarom stellen wij voor dat de autoriteiten een actieve rol nemen in de communicatie met de kabel eigenaren om te werken aan een standaard kruisingsovereenkomst en/of een vrijwillige overeenkomst tussen de autoriteiten, NWEA en de eigenaren van de betreffende kabels en leidingen ter afstemming van de werkwijze in kabel- en leiding kruisingen. Zodoende kan vertraging in de onderhandelingen tussen partijen zoveel mogelijk worden vermeden. Tevens zou moeten worden verhelderd dat geen nabijheidsovereenkomsten noodzakelijk zijn zolang ontwikkelaars zich houden aan de in het Kavelbesluit voorgeschreven afstandscriteria (500m veiligheidszone) en duidelijkheid over de mandaathouder voor elke kabel/pijpleiding.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Medegebruik

- Efficiënt ruimtegebruik (door gecombineerd gebruik) mag in geen geval leiden tot een hoger veiligheidsrisico en hogere kosten voor de ontwikkelaar en operator. Ook dienen andere activiteiten in het windpark vroeg van te voren (ruim voor opening tender) tot in detail bekend te zijn, zodat deze meegenomen kunnen worden in het windparkontwerp. Alleen dan kan de tenderbieding gebaseerd zijn op een realistisch kostenplaatje.
- In 6.11.4 staat dat het park wordt opengesteld voor bepaalde vormen van visserij en doorvaart. In 6.12 wordt vervolgens aangegeven dat er in het kader van multifunctioneel ruimtegebruik een vergunning kan worden aangevraagd. Als er een vergunning wordt aangevraagd en toegekend, wordt daar visserij dan uitgesloten? Moet visserij ook een vergunning aanvragen?
- Wij zien een mogelijk conflict met het plan om de inheemse biodiversiteit te stimuleren en medegebruik/visserij. Ook kan visserij in het park leiden tot aantrekkende werking op bepaalde meeuwsoorten en kan dat zal leiden tot onnodig extra vogelslachtoffers. Hoe gaat de overheid hier mee om?
- Uit het Bruinvisbeschermingsplan (genoemd in paragraaf 7.2) blijkt dat bijvangst in staand want mogelijk een probleem is voor bruinvissen. Dit zou terug moeten komen in de eisen aan medegebruik in windparken: geen staand want toestaan.

Uiteraard zijn wij bereid om onze zienswijze nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
Nederlandse Wind Energie Associatie

Branchespecialist offshore windenergie

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 17:41
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Grote Voort
Huisnummer: 291
Postcode: 8041 BL
Woonplaats: ZWOLLE
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: GDF SUEZ Energie Nederland N.V.

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

Ja, er staan onjuistheden in de ontwerpbesluiten. Deze lichten wij in bijgaande zienswijze toe.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ja, er zijn zaken en/of belangen over het hoofd gezien. Deze lichten wij in bijgaande zienswijze toe.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

GDF SUEZ is een vooraanstaand internationaal energiebedrijf dat door haar activiteiten en investeringen actief vormgeeft aan de energietransitie in Nederland en Europa. Ook in Nederland zet GSENL NV in op een duurzame energievoorziening. Als gevolg daarvan treft GSENL NV voorbereidingen om deel te nemen aan de aanbesteding Borssele III, IV en V. Het kavelbesluit is in grote mate bepalend voor de wijze waarop we aan de tender deel kunnen nemen.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja, deze lichten wij in bijgaande zienswijze toe.

Reactie

Ministerie van Economische Zaken
Postbus 20101
2500 EC DEN HAAG

GDF SUEZ Energie Nederland N.V.
Postbus 10087 8000 GB Zwolle
Tel. 088-7692900 Fax. 088-7692906

uw referentie	onze referentie	datum
	E-002 MK	28 januari 2016
contact	e-mail	telefoon

betreft: Zienswijze Ontwerpkavelbesluiten III, IV en V windenergiegebied Borssele

Geachte heer/mevrouw,

GDF SUEZ Energie Nederland N.V. (hierna GSENL NV) heeft met belangstelling kennis genomen van de ontwerpkavelbesluiten III, IV en V windenergiegebied Borssele die op 18 december 2015 gepubliceerd zijn.

GDF SUEZ is een vooraanstaand internationaal energiebedrijf dat door haar activiteiten en investeringen bijdraagt aan de energietransitie in Nederland en Europa. Ook in Nederland zet GSENL NV in op een duurzame energievoorziening. Als gevolg daarvan treft GSENL NV voorbereidingen om deel te nemen aan de aanbesteding Borssele III, IV en V. Het kavelbesluit is in grote mate bepalend voor de wijze waarop we aan de tender deel kunnen nemen.

GSENL NV wenst daarom van de gelegenheid gebruik te maken om haar zienswijze inzake de ontwerpkavelbesluiten III, IV en V windenergiegebied Borssele (hierna ontwerpkavelbesluiten III, IV en V) in te dienen.

De structuur van deze zienswijze volgt de opbouw van de ontwerpkavelbesluiten III, IV en V.

1. Doorvaart en medegebruik

Een offshore windpark is een gebied met industrieel maritieme activiteiten waarbij met verschillende type schepen en werktuigen wordt gewerkt voor aanleg en (toekomstig) onderhoud. Doorvaart, medegebruik en toekomstige activiteiten door derden leiden tot hogere kosten en veiligheidsrisico's voor de exploitant en leveren een beperking van de bereikbaarheid op in het licht van het voorgaande. GSENL NV stelt zich op het standpunt dat de ontwerpkavelbesluiten III, IV en V aangepast dienen te worden in de zin dat doorvaart en medegebruik door derden niet is toegestaan tenzij er een uitdrukkelijke, schriftelijke, toestemming daarvoor is verleend door de exploitant.

2. Monitoring

4.4.5. Monitoring. In de ontwerp-kavelbesluiten III, IV en V wordt een monitoringsverplichting opgenomen. GSENL NV stelt zich op het standpunt dat de ontwerp-kavelbesluiten III, IV en V dienaangaande onvolledig zijn en aangepast dienen te worden in de zin dat de ontwerp-kavelbesluiten III, IV en V dienen te vermelden wat de exacte eisen zijn aangaande de voorgeschreven monitoringsverplichting, alsmede wat de mogelijke kosten zijn van de geëiste monitoringsverplichting. Dit mede indachtig het feit dat het kunnen bevestigen van monitoringsapparatuur op of aan de windturbine slechts beperkt mogelijk zal zijn voor een beoogd exploitant als GSENL NV.

3. Verwijdering en financiële zekerheid

4.5. Verwijdering en financiële zekerheid. In de ontwerp-kavelbesluiten III, IV en V is een verwijderingsplicht en de plicht tot het stellen van een financiële zekerheid opgenomen.

GSENL NV stelt zich op het standpunt dat als de exploitant wordt verplicht tot verwijdering de eisen dienaangaande de ontwerp-kavelbesluiten III, IV, V duidelijk en gedetailleerd dienen te vermelden hoe een beoogd exploitant als GSENL NV aan deze verplichting dient te voldoen. Hierbij is belangrijk dat deze eisen, een keer vastgesteld, niet meer wijzigen zodat een beoogd exploitant als GSENL NV hiermee bij het projectontwerp rekening kan houden. GSENL NV is van mening dat de in de verplichtingen opgenomen herziening na een periode van 12 jaar exploitatie, 17 jaar exploitatie en 1 jaar voor het tijdstip van verwijdering een mogelijkheid voor de vergunninghouder moet zijn, maar geen verplichting.

GSENL NV is van mening dat bij het opstellen van de verwijderingsverplichtingen zorgvuldig afgewogen moet worden of deze ecologisch gezien niet onwenselijk zijn. Bijvoorbeeld het verwijderen van steenbestorting wordt over het algemeen als onwenselijk gezien vanwege de positieve bijdrage aan het onderwaterleven (kunstmatig rif). In ieder geval moeten de verplichtingen duidelijk zijn en niet kunnen worden gewijzigd.

GSENL NV stelt voor om de gevraagde zekerheid later in te laten gaan (bijv. na jaar 10 van de bouw). De overheid heeft immers door het laten stellen van bankgaranties voor de bouw en de eisen aan het eigen vermogen van de ontwikkelaar voldoende zekerheid voor de eerste periode.

4. Cultuurhistorie en archeologie

6.6. Cultuurhistorie en archeologie. In de ontwerp-kavelbesluiten III, IV en V is een onderzoeksplicht opgenomen naar de mogelijke aanwezigheid van archeologische monumenten. Afhankelijk van de conclusies uit het onderzoek worden vindplaatsen uitgesloten van ingrepen met inachtneming van een bufferzone.

GSENL NV stelt zich op het standpunt dat de ontwerpbesluiten III, IV en V op dit punt onvolledig zijn. Exact dient te worden aangegeven wat de eisen zijn met betrekking tot de bufferzone omdat de eisen aan de bufferzone ontegenzeggelijk gevolgen hebben voor het ontwerp van het windpark.

5. Ecologie

In de ontwerp-kavelbesluiten staan de afweging en voorschriften t.a.v. ecologie beschreven.

GSENL NV is van mening dat de afweging van kosten van het windpark en de ecologische belangen door toepassing van het voorzorgsbeginsel uit balans is. Met name de kosten voor stilstand door vogeltrek en vleermuistrek kunnen hoog zijn.

In de ontwerpkafeelbesluiten III, IV en V is opgenomen dat er grote kennisleemtes en schaarse gegevens zijn. Daarnaast worden de berekeningen in de KEC gebaseerd op aannames t.a.v. toekomstige ontwikkelingen in het Noordzeegebied, die de doestellingen van de verschillende landen aan de Noordzee overschrijden (bijvoorbeeld 8.000 windturbines in het onderzoeksgebied). GSENL NV is van mening dat het uitgangspunt voor de MER het Nederlandse Energieakkoord moet zijn en voor zover van belang voor cumulatie de bestaande windparken.

Daarnaast is onduidelijk of en in hoeverre de voorgestelde mitigerende maatregelen ecologisch gezien nuttig effect zullen hebben.

GSENL NV is van mening dat de in de ontwerpkafeelbesluiten III, IV en V opgenomen verplichting om de geluidsmetingen bij het heien binnen 12 uur na het afronden van het heien van de betreffende funderingspaal aan het ministerie van Economische Zaken veel te kort is, nu immers de betreffende meetgegevens eerst verzameld, uitgelezen en gevalideerd dienen te worden voordat ze als bruikbare gegevens opgestuurd kunnen worden. GSENL NV stelt zich op het standpunt dat hiervoor 48 uur of meer gesteld moeten worden.

Mocht u naar aanleiding van onze zienswijze nog vragen hebben, dan kunt contact opnemen met op nummer

Met vriendelijke groet,

Directeur Regulatory & Public Affairs

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 17:57
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Poelendaelesingel
Huisnummer: 10
Postcode: 4335 JA
Woonplaats: MIDDELBURG
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: DELTA Energy B.V.
Mede namens: GWM Custers

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?
zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?
zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?
In de bijgesloten zienswijze wordt verwezen naar bijlagen, welke als afzonderlijk Adobe PDF bestand zijn bijgesloten. Deze zienswijze en de bijlagen zijn heden ook in papieren versie aan u toegezonden.

Reactie

Aan de Minister van Economische Zaken
T.a.v. Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Kavels Borssele III, IV en V
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

DELTA Energy B.V.

POSTADRES
Postbus 5048
4330 KA Middelburg

HOOFDKANTOOR
Poelendaesingel 10
4335 JA Middelburg
Telefoon 0118 - 88 38 83
Telefax 0118 - 88 29 94
www.DELTA.nl/energy
deltazakelijk@DELTA.nl

BANKRELATIE
Royal Bank of Scotland Plc
IBAN NL05RBO50510460747
BIC RBOSNL2A

behandeld door Business Development
Uw kenmerk Staatscourant 17 december 2015, nr. 46134
onderwerp Zienswijze Ontwerpkavelbesluit III windenergiegebied Borssele

K.v K. Middelburg nr. 22053066
BTW nr. NL 8122.90.793.B01

Middelburg, 28 januari 2016

Excellentie,

Met ingang van 18 december 2015 zijn het "Ontwerpkavelbesluit III windenergiegebied Borssele" (het **Ontwerpbesluit**) en de bijbehorende onderliggende stukken ter inzage gelegd. U heeft een ieder tot en met 28 januari 2016 in de gelegenheid gesteld om een zienswijze naar voren te brengen. DELTA Energy B.V., gevestigd te Middelburg en kantoorhoudend op bovengenoemd adres (DELTA), maakt hierbij, tijdig, van deze mogelijkheid gebruik. Op uw verzoek zenden wij u deze zienswijze digitaal op de in de kennisgeving in de Staatscourant genoemde wijze. Een kopie van deze zienswijze zenden wij u per post na.

DELTA overweegt zelf of via een consortium met andere partners, een bieding uit te brengen op één of meerdere kavels in het windenergiegebied Borssele. Deze zienswijze wordt ingediend door DELTA, maar dient tevens te worden beschouwd als een zienswijze ingediend door het consortium i.o. dat momenteel gevormd wordt door DELTA met andere partners die nu nog niet bij naam kunnen worden genoemd.

DELTA waardeert de vele inspanningen die zijn verricht voor de totstandkoming van het Ontwerpbesluit. DELTA acht het Ontwerpbesluit een goede eerste aanzet om te komen tot een definitief kavelbesluit voor de betrokken kavel. In verband daarmee brengt DELTA het volgende onder uw aandacht.

Verwijzing naar eerdere en andere zienswijzen

Het Ontwerpbesluit volgt in tijd op de ontwerpkaavelbesluiten I en II voor het windenergiegebied Borssele. De ontwerpen van deze eerdere besluiten hebben van 7 augustus 2015 tot en met 17 september 2015 ter inzage gelegen. DELTA heeft over deze ontwerpen eerder bij brieven van 16 september 2015 zienswijzen naar voren gebracht. Deze zienswijzen zijn bijgevoegd als **Bijlage 1** en **Bijlage 2**. DELTA constateert dat hetgeen zij in bedoelde zienswijzen ten aanzien van de ontwerpkaavelbesluiten I en II heeft aangedragen, niet ten volle een weerslag heeft gevonden in het thans ter inzage liggende Ontwerpbesluit. DELTA verzoekt u daarom de inhoud van beide zienswijzen (waarin onder meer wordt ingegaan op het belang van een meer progressieve stelling van de financiële zekerheid, op het beperken van de mogelijkheid tot herziening, alsmede op de voorgeschreven mitigerende maatregelen en de daaraan ten grondslag liggende overwegingen) hier *mutatis mutandis* als herhaald en ingelast te beschouwen, een en ander uiteraard voor zover hierna niet anders wordt aangegeven.

Tevens heeft DELTA kennis genomen van de zienswijze die de Nederlandse Wind Energie Associatie NWEA heeft ingediend tegen (onder meer) het Ontwerpbesluit. DELTA onderschrijft de inhoud daarvan, behoudens voor zover deze betrekking heeft op voorschrift 2.16 van het Ontwerpbesluit. Bedoelde zienswijze is hier bijgevoegd als **Bijlage 3** en moet op deze plaats eveneens als herhaald en ingelast worden beschouwd, een en ander uiteraard opnieuw voor zover hierna niet anders wordt aangegeven.

In aanvulling vraagt DELTA uw aandacht voor de volgende punten, die zich richten op het Ontwerpbesluit als zodanig, alsmede op de onderliggende stukken, waaronder het MER.

De lokale en regionale meerwaarde

DELTA is van mening dat de realisatie van de windparken in het windenergiegebied Borssele in ieder geval deels en mede ten goede zou moeten komen aan de Zeeuwse gemeenschap. Het creëren van lokaal draagvlak en regionale borging is volgens DELTA onontbeerlijk voor de realisatie van de nationale doelen zoals uitgewerkt in het Energieakkoord. Door het creëren van concrete, zichtbare en meetbare lokale voordelen, kan draagvlak vanuit de Zeeuwse gemeenschap worden gerealiseerd. Dat draagt ook bij aan de voortgang van en de maatschappelijke beeldvorming over het Energieakkoord.

DELTA is dan ook verheugd dat voorschrift 2.16 in het Ontwerpbesluit is opgenomen. In dit voorschrift is bepaald dat de vergunninghouder zich aantoonbaar inspant om het park zodanig te ontwerpen, te bouwen en te exploiteren dat het park actief bijdraagt aan de versterking van de lokale en regionale economie. Het voorschrift verlangt daartoe dat de vergunninghouder een plan van aanpak opstelt dat uiterlijk acht weken voorafgaand aan de bouw van het park dient te worden ingediend en de werkzaamheden conform dit plan uit te voeren. DELTA kan zich vinden in de strekking van dit voorschrift.

Wel is DELTA van mening dat het in voorschrift 2.16 bedoelde plan van aanpak in een te laat stadium het belang van lokale en regionale meerwaarde borgt. DELTA meent dat met het creëren van lokaal draagvlak eerder zou moeten worden begonnen, en dat lokale en regionale meerwaarde ook een rol zou moeten spelen bij de beoordeling van de aanvragen. In dit verband is van belang dat de aanvrager om een vergunning aannemelijk zal moeten maken dat de bouw en exploitatie van het windpark aan het kavelbesluit voldoen. Voor zover voorschrift 2.16, eerste volzin, niet reeds op die manier moet worden begrepen, zou DELTA graag zien dat het kavelbesluit duidelijk maakt dat aanvragers in hun aanvragen aannemelijk moeten maken dat en hoe zij zich aantoonbaar inspannen om het park zodanig te ontwerpen, te bouwen en te exploiteren dat het windpark actief bijdraagt aan versterking van de lokale en regionale economie.

De uitvoering van het park

In voorschrift 2.15 van het Ontwerpbesluit is bepaald dat de vergunninghouder zich aantoonbaar inspant om het park zodanig te ontwerpen en te realiseren dat het park actief bijdraagt aan versterking van een gezonde zee en versterking van behoud en duurzaam gebruik van soorten en habitats die van nature in Nederland voorkomen. De vergunninghouder dient daartoe een plan van aanpak op te stellen dat uiterlijk acht weken voorafgaand aan de start van de bouw moet worden ingediend. De werkzaamheden dienen conform dit plan te worden uitgevoerd.

Alhoewel DELTA het belang van dit voorschrift onderschrijft, meent zij dat het omwille van de rechtszekerheid van belang is om nader te verduidelijken wat onder 'de versterking van een gezonde zee' en onder 'versterking van behoud en duurzaam gebruik van soorten en habitats die van nature in Nederland voorkomen' wordt verstaan. In dit verband – en ook meer algemeen – wijst DELTA erop dat het kavelbesluit zo duidelijk en rechtszeker mogelijk moet zijn. Enerzijds omdat van aanvragers om een vergunning wordt verlangd dat zij aannemelijk maken dat de bouw en exploitatie van het windpark voldoen aan het kavelbesluit. Anderzijds omdat vergunning wordt verleend aan de aanvrager waaraan subsidie wordt verleend, zijnde degene met de laagste bieding. Duidelijkheid en rechtszekerheid zijn voor aanvragers van belang om tot een zo goed mogelijke bieding te kunnen komen.

Geluid

In het Ontwerpbesluit zijn geluidsnormen opgenomen ter voorkoming van verstoring van bruinvissen, zeehonden en vissen. Deze geluidsnormen mogen niet worden overschreden tijdens het heien. In voorschrift 4.2c van het Ontwerpbesluit is bepaald dat het geluidsniveau tijdens het heien continu gemeten dient te worden en dat de geluidsmetingen per geheide funderingspaal binnen uiterlijk 12 uur na de afronding van het heien van de funderingspaal dienen te worden doorgestuurd. DELTA is van mening dat deze periode in de praktijk niet haalbaar is en dat voorschrift 4.2 daarom niet uitvoerbaar is.

Massale vogeltrek

Het Ontwerpbesluit bevat maatregelen ter beperking van aanvaringsslachtoffers onder vogels op rotorhoogte bij massale vogeltrek. Voorschrift 4.3a van het Ontwerpbesluit bepaalt daartoe dat in nachten, gedurende de periode waarin daadwerkelijk sprake is van massale vogeltrek, het aantal rotaties per minuut per windturbine tot minder dan 1 wordt gebracht. In voorschrift 4.3b van het Ontwerpbesluit is bepaald dat ter uitvoering van deze verplichting het controlesysteem van de windturbines dient te worden gekoppeld aan een systeem dat de daadwerkelijke vogeltrek waarneemt.

Uit de in voorschrift 1 van het Ontwerpbesluit gegeven omschrijving van massale vogeltrek volgt dat van massale vogeltrek sprake is bij een vogeldichtheid van 500 vogels op rotorhoogte per kilometer per uur. In paragraaf 7.8.4 van het Ontwerpbesluit staat dat hierbij de mogelijkheid wordt opengehouden om bij het berekenen van het aantal vogels samen te werken of gebruik te maken van een systeem dat een grotere reikwijdte heeft dan één windpark. Niet duidelijk is echter - onder meer - hoe deze samenwerking vorm zou moeten krijgen, en hoe kan worden gehandeld wanneer gezamenlijk vergaarde gegevens geen correct beeld zouden geven van de vogeltrek rond een specifiek windpark. DELTA verzoekt u ook hier in het definitieve besluit op in te gaan.

Tevens merkt DELTA op dat een automatisch controlesysteem zoals beschreven in het kavelbesluit, nog niet voor offshore windparken bestaat. DELTA is voorstander van het voorstel om dit te combineren met andere parken en/of met de monitoringsradar zoals door de overheid wordt voorzien, zeker vanuit het oogpunt van werkbaarheid en kostprijsreductie. DELTA zou wel graag zien dat de wijze van continue monitoring, de verplichtingen, de kosten en de procedures hieromtrent nader worden uitgewerkt in het definitieve besluit.

Effecten op vogels

In het Ontwerpbesluit is beschreven dat de effecten op de vogelsoorten zijn beoordeeld aan de hand van de PBR-waarde. Deze waarde heeft betrekking op het aantal exemplaren van een soort die jaarlijks, bovenop de jaarlijkse sterfte en emigratie, aan de populatie onttrokken kunnen worden zonder dat die populatie daardoor structureel achteruit zal gaan. In het Ontwerpbesluit staat dat de Nederlandse PBR niet wordt overschreden wanneer het Energieakkoord wordt gerealiseerd met maximaal 63 windturbines per windpark. In het Ontwerpbesluit wordt daarom een bovengrens voor het aantal turbines vastgesteld op 63. De te plaatsen windturbines moeten daardoor een vermogen hebben van minimaal 6 MW om het gewenste rendement te kunnen behalen.

In paragraaf 7.2 van het Ontwerpbesluit is beschreven dat in het Kader Ecologie en Cumulatie (KEC) is uitgegaan van een worst case scenario met windturbines met een vermogen van 3 MW. Daaraan ligt ten grondslag, zo begrijpt DELTA, dat kleinere rotors, en dus meer windturbines, schadelijker zijn voor vogels, vleermuizen en zeezoogdieren. Opdat het kavelbesluit zo robuust mogelijk is, geeft DELTA in overweging om die grondslag nader in het kavelbesluit te onderbouwen.

Archeologie

Voorschrift 4.5 van het Ontwerpbesluit bepaalt dat voorafgaand aan het leggen van de kabels en het plaatsen van de funderingen van de windturbines een nader Inventariserend Veldonderzoek (IVO; een verkennend opwateronderzoek) moet worden verricht naar de mogelijke aanwezigheid van archeologische monumenten. Dit veldonderzoek dient volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Waterbodems (versie 3.2) te worden uitgevoerd. De resultaten van dit onderzoek dienen uiterlijk drie maanden voorafgaand aan de start van de bouw van het windpark te worden voorgelegd. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek kunnen de bouwwerkzaamheden ongewijzigd doorgang vinden, is een vervolgonderzoek nodig, of dienen nadere maatregelen te worden getroffen.

DELTA begrijpt uit paragraaf 6.6 van het Ontwerpbesluit dat dit voorschrift verband houdt met het daar genoemde “verstoorder betaalt-principe”. DELTA begrijpt bovendien uit paragraaf 6.6 dat de kans dat er negatieve effecten ten aanzien van historische waarden optreden, nog onvoldoende kan worden ingeschat omdat gegevens hierover ontbreken. DELTA begrijpt zelfs dat het veldonderzoek ertoe zou kunnen leiden dat aangetroffen vindplaatsen worden uitgesloten van ingrepen met inachtneming van een bufferzone. Aldus bestaat het risico dat op een bepaalde plaats binnen de kavel geen windturbine mag worden geplaatst.

DELTA is van mening dat vorenstaande tot een rechtsonzekere situatie leidt. Omdat vergunning wordt verleend aan de aanvrager waaraan subsidie wordt verleend, zijnde degene met de laagste bieding, zijn duidelijkheid en rechtszekerheid voor aanvragers van belang om tot een zo goed mogelijke bieding te kunnen komen. DELTA verzoekt daarom in het kavelbesluit alsnog duidelijkheid te bieden omtrent de aanwezigheid van eventuele objecten met een archeologische betekenis. Tenminste zou volgens DELTA duidelijk moeten worden gemaakt wat de gevolgen zouden zijn voor het kavelbesluit en/of een verleende kavelvergunning, indien tijdens de bouw archeologische of cultuurhistorische vondsten worden aangetroffen.

De hiervoor bedoelde onduidelijkheid – met prijsopdrijvend gevolg voor het doen van een bieding van dien – betreft mede de kosten, waaronder die voor onderzoek en bijvoorbeeld voor het treffen van aanvullende maatregelen na de ontdekking van objecten. Het Ontwerpbesluit verwijst in dit verband naar het “verstoorde betaalt-principe”, dat zou meebrengen dat deze kosten voor rekening komen van de vergunninghouder. DELTA meent dat een zodanig doorschuiven van risico’s niet past binnen de gekozen systematiek van verlening van de vergunning aan de aanvrager waaraan subsidie wordt verleend, zijnde degene met de laagste bieding. Het wegnemen van de onduidelijkheid over negatieve effecten ten aanzien van historische waarden is voor aanvragers van belang om tot een zo goed mogelijke bieding te kunnen komen.

Monitorings- en evaluatieprogramma

In voorschrift 5a van het Ontwerpbesluit is bepaald dat de minister een monitorings- en evaluatieprogramma laat opstellen en dat de vergunninghouder “voor zover redelijk” en zonder financiële tegenprestatie aan dit programma meewerkt. Voorschrift 5c concretiseert dat de vergunninghouder ten behoeve van de uitvoering van dit monitorings- en evaluatieprogramma onder meer medewerking verleent ten aanzien van de toegang tot het windpark met vaartuigen ten behoeve van tellingen van natuurwaarden, het (laten) bevestigen van apparatuur zoals camera’s en batdetectors, het (laten) bevestigen van radars op of aan (onderdelen van) de windturbines, het (laten) bevestigen van meetapparaten, en het beschikbaar stellen van bandbreedte op de datakabel.

DELTA begrijpt voorschrift 5a aldus dat het daarin bedoelde monitorings- en evaluatieprogramma door de minister wordt opgesteld en uitgevoerd, en dat vergunninghouder gehouden is daaraan “voor zover redelijk” mee te werken. Omwille van de rechtszekerheid, vraagt DELTA u in het kavelbesluit te verduidelijken hoe ver deze medewerkingsverplichting reikt. Daarnaast blijkt uit paragraaf 7.8.6 van het Ontwerpbesluit dat de kennis die wordt verkregen uit het monitorings- en evaluatieprogramma, kan worden aangewend om de voorschriften die zijn verbonden aan het kavelbesluit aan te scherpen. Het is onduidelijk in hoeverre een aanscherping van de voorschriften van het kavelbesluit zou kunnen doorwerken naar de vergunning en aldus gevolgen heeft voor de vergunninghouder. DELTA vraagt u om ook dit te verduidelijken.

Veiligheidszone

In paragraaf 6.11.4 van het Ontwerpbesluit staat dat het belang van de visserij geen aanleiding geeft tot het stellen van nadere voorschriften bij het kavelbesluit. In het nog te nemen besluit tot instelling van een veiligheidszone op grond van de Waterwet kan worden bepaald of vissersschepen in het park worden toegestaan. Deze keuze zal in het besluit tot het instellen van een veiligheidszone worden gemotiveerd.

De keuze om nadere voorschriften niet reeds bij het kavelbesluit, maar bij een nader besluit vast te stellen, vormt voor ontwikkelaars dan ook een risico. Dit geldt temeer nu de criteria aan de hand waarvan deze zone zal worden ingesteld, niet uit het kavelbesluit blijken. DELTA is van mening dat dit risico in het Ontwerpbesluit onvoldoende is onderkend.

De verwijdering van het windpark

Voorschrift 3 van het Ontwerpbesluit bepaalt dat de vergunning voor 30 jaar wordt verleend. In paragraaf 4.4.1 van het Ontwerpbesluit staat in dit verband dat wordt uitgegaan van een termijn van maximaal vijf jaar voor de realisatie van het park vanaf het moment van onherroepelijk worden van de vergunning. DELTA is van mening dat voorschrift 3 niet zonder meer duidelijk maakt wanneer deze termijn van 30 jaar aanvangt. Tegen de achtergrond van paragraaf 4.4.1 begrijpt DELTA dat deze periode gaat lopen vanaf het onherroepelijk worden van de vergunning (aangezien de daar genoemde termijn van 5 jaar waarbinnen het park dient te worden gerealiseerd, ook vanaf dat moment aanvangt). Toch zou DELTA dit in het kavelbesluit graag verduidelijkt zien.

In paragraaf 4.4.1 wordt verder overwogen: "De exploitatietermijn kan starten vanaf jaar 3 en kan duren tot en met jaar 29. De verwijderingstermijn kan starten vanaf jaar 25 en kan duren tot en met jaar 30." DELTA kan deze overweging niet plaatsen en stelt dat het efficiënter is wanneer de exploitant van het windpark zelf bepaalt wanneer de exploitatietermijn start. Daarnaast is het niet duidelijk waarom pas vanaf 25 jaar zou kunnen worden gestart met de verwijdering van het park en niet eerder als de exploitant daar goede redenen voor heeft, temeer nu de subsidie voor een periode van 15 jaar wordt verleend. Ter voorkoming van verwarring hierover, verzoekt DELTA u deze passage te schrappen.

Financiële zekerheid

Voorschrift 7a van het Ontwerpbesluit verplicht de vergunninghouder om zich voor de verwijdering van het park garant te stellen door middel van een bankgarantie van EUR 120.000 per geïnstalleerde MW. Wat betreft verwijdering wordt in paragraaf 4.5 toegelicht dat in voorkomend geval het gedeeltelijk in stand houden van het windpark kan worden afgewogen, waarbij als voorbeeld het deels laten staan van de funderingen wordt genoemd. DELTA is van mening dat indien, zou worden besloten een deel van het windpark te laten staan, dit in de hoogte van het bedrag verwerkt zou moeten worden, temeer nu voorschrift 7c toch al voorziet in de mogelijkheid van nieuwe vaststelling op aangegeven momenten.

Op grond van voorschrift 7b van het Ontwerpbesluit moet het bedrag waarvoor vergunninghouder zich garant moet stellen jaarlijks met 2% worden verhoogd als gevolg van indexatie gedurende een periode van 12 jaar na afgifte van de bankgarantie. Voorschrift 7c bepaalt dat op de momenten van 12 jaar exploitatie, 17 jaar exploitatie en 1 jaar voor het tijdstip van verwijdering, de vergunninghouder de minister dient te verzoeken om het bedrag van de bankgarantie en de hoogte van de indexering daarvan opnieuw vast te stellen. DELTA vermag niet in te zien waarom, indien nieuwe vaststelling nodig zou zijn, de vergunninghouder de minister hierom zou moeten verzoeken en niet automatisch op genoemde momenten hierin wordt voorzien. Als gezegd, meent DELTA dat bij deze nieuwe vaststelling in elk geval rekening moet worden gehouden met het laten staan van een deel van het windpark. DELTA ziet dit graag in het kavelbesluit bevestigd.

Bovendien zou Delta graag zien dat de hoogte van de bankgarantie niet al na 12 jaar exploitatie (maar indien nodig alleen na 17 jaar exploitatie en 1 jaar voor het tijdstip van verwijdering) opnieuw wordt vastgesteld, gelet op de looptijd van de SDE-subsidie. Een aanpassing van de bankgarantie gedurende die looptijd kan leiden tot een extra onzekerheid.

Overige opmerkingen

Tot slot wijst DELTA nog op het volgende. Omwille van de duidelijkheid, geeft zij in overweging om indeling en opmaak van de kavelbesluiten III, IV en V zoveel mogelijk congruent te laten zijn. Verder heeft DELTA de indruk dat de visualisering van de routing van de exportkabels niet overeenkomt met de laatste informatie die door uw ministerie is verstrekt. Voorts behoeven verwijzingen naar het wetsvoorstel Elektriciteits- en gaswet mogelijk aanpassing. Daarenboven begrijpt DELTA dat de milieueffecten van Ontwerpbesluit V – het innovatiekavel – zijn betrokken in het MER van kavel III. DELTA dringt erop aan dat verrichte onderzoeken, waaronder het MER, steeds zo goed mogelijk aansluiten bij de te realiseren windparken.

DELTA Energy B.V.

Afronding

DELTA verzoekt u om de hiervoor genoemde punten en de bijgevoegde zienswijzen bij de besluitvorming te betrekken en het definitieve kavelbesluit zo vast te stellen, dat aan haar zienswijzen tegemoet wordt gekomen.

Concluderend kijkt DELTA met belangstelling uit naar het kavelbesluit. Gezien de wijze waarop een en ander tot dusver door de verschillende betrokken instanties is gerealiseerd, heeft DELTA er alle vertrouwen in dat het kavelbesluit een werkbare basis zal vormen voor de realisatie van een offshore windpark binnen het desbetreffende kavel met betrekking tot het windenergiegebied Borssele.

Vanzelfsprekend is DELTA bereid het bovenstaande, en hetgeen is opgenomen in de bijlagen, schriftelijk of mondeling nader toe te lichten.

Hoogachtend,

DELTA Energy B.V.

Directeur

BIJLAGEN

DELTA Energy B.V.

POSTADRES
Postbus 5048
4330 KA MiddelburgHOOFDKANTOOR
Poelendaesingel 10
4335 JA Middelburg
Telefoon 0800 5150
Telefax 0118 88 21 00
www.DELTA.nl
info@DELTA.nlBANKRELATIE
RBS 51 04 60 739

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten Borssele I en II
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

behandeld door Business Development
telefoon
onderwerp Zienswijze Ontwerp Kavelbesluit I Windenergiegebied Borssele

Middelburg, 16 september 2015

Geachte mevrouw, meneer

DELTA Energy B.V. ("DELTA") waardeert de mogelijkheid om deel te nemen aan de internetconsultatie over het ontwerp kavelbesluit I met betrekking tot windenergiegebied Borssele (het "Ontwerp Kavelbesluit"). In deze reactie vindt u de zienswijze van DELTA op het Ontwerp Kavelbesluit.

Inhoudelijk acht DELTA het Ontwerp Kavelbesluit een goede eerste aanzet in het proces om te komen tot een definitief Kavelbesluit voor Kavel I in het gebied Borssele (het "Kavelbesluit"). DELTA heeft echter een aantal aanvullingen en opmerkingen die DELTA graag met u wil delen. DELTA maakt in deze zienswijze eerst een drietal generieke opmerkingen, waarna op de tekst van het Ontwerp Kavelbesluit zal worden ingegaan. Deze specifieke opmerkingen zijn genummerd weergegeven na de hierna volgende generieke opmerkingen onder A, B en C.

A – Het borgen van lokale en regionale meerwaarde

Ten eerste wil DELTA graag van deze gelegenheid gebruik maken om te benadrukken dat in ieder geval een deel van de voordelen die de realisatie van windparken op zee in de kavels in het gebied Borssele met zich meebrengen, waaronder het betreffende kavel I met betrekking tot windenergiegebied Borssele, naar de mening van DELTA ten goede zouden moeten komen aan de Zeeuwse gemeenschap. DELTA zou dit graag terugzien in het Kavelbesluit. Het creëren van lokaal draagvlak en regionale borging acht DELTA onontbeerlijk voor de realisatie van de nationale doelen zoals uitgewerkt in het Energieakkoord. Door lokale spin-offs te borgen en/of 'local content' criteria te hanteren, kan het draagvlak vanuit de Zeeuwse gemeenschap geborgd worden wanneer concrete, zichtbare en meetbare lokale voordelen worden gerealiseerd. Dat is niet enkel in het belang van individuele stakeholders of partijen, maar draagt

ook bij aan de voortgang, de snelheid en de maatschappelijke beeldvorming die het Energieakkoord, bijvoorbeeld bij het evaluatiemoment in 2016, verder kunnen brengen.

B - Het stellen van financiële zekerheden

De gevraagde financiële zekerheid (in het Ontwerp Kavelbesluit behandeld in paragraaf 4.5), en de wijze waarop deze vooraf gesteld moet worden, acht DELTA niet passend noch proportioneel. Een meer progressieve stelling van de financiële zekerheid over langere termijn is in DELTA's ogen gerechtvaardigd en zou DELTA eveneens graag terugzien in het Kavelbesluit – onder meer op basis van:

- het feit dat in alinea 5 van paragraaf 4.5 van het Ontwerp Kavelbesluit "het gedeeltelijk in stand houden van het windpark (...) bijvoorbeeld (...) het deels laten staan van de funderingen" expliciet open wordt gelaten; en
- het feit dat een dussdanig voorschrift voor een omvangrijke "*up-front lump-sum*" niet bijdraagt aan het bereiken van een zo laag mogelijk maatschappelijke kostenniveau.

Daarbij lijkt het DELTA wenselijk de om in het Kavelbesluit de voorwaarden die horen bij de stelling van deze financiële zekerheid te verduidelijken, in een template weer te geven, ofwel uitputtend op te sommen. Daarbij vraagt DELTA aandacht voor de vereiste vorm van de te stellen financiële zekerheden én voor de periode waarin overlap kan ontstaan in het stellen van (meerdere) financiële garanties. DELTA hoopt dat dit ook in het Kavelbesluit kan worden meegenomen.

C - Het opnemen van mogelijkheden tot herziening

In de wet- en regelgeving, waaronder artikel 17 van de Wet windenergie op Zee, is voor uitzonderlijke situaties een herzieningsrecht voor de Minister van Economische Zaken opgenomen. Het expliciet opnemen van mogelijkheden tot herziening van het Kavelbesluit en de bijbehorende voorschriften, is naar de mening van DELTA niet enkel overbodig, maar tevens contraproductief en dient wat DELTA betreft te worden heroverwogen voor het Kavelbesluit. De mogelijkheid tot herziening creëert onzekerheden en risico's voor ontwikkelaars waarvan enkel een prijsopdrijvend effect uit zal gaan. Bovendien betreft het, bijvoorbeeld in het geval van het vullen van bestaande kennisleemtes in het Kader Ecologie en Cumulatie (de "KEC"), geen risico's die voor rekening zouden moeten komen van een ontwikkelaar, omdat deze niet in een positie is om deze risico's te adresseren. Naar de mening van DELTA moet voortschrijdend inzicht, en nadere invulling op basis daarvan, geadresseerd worden in toekomstige kavelbesluiten voor volgende gebieden en niet in herziening van bestaande kavelbesluiten, waaronder het Kavelbesluit. Zowel de cumulatieve methodiek en het karakter van het KEC, evenals de stapsgewijze uitrol van flexibele kavelbesluiten voor de aangewezen gebieden voor offshore wind bieden hiertoe naar mening van DELTA voldoende ruimte.

Voorts heeft DELTA de volgende opmerkingen bij het Ontwerp Kavelbesluit, waarbij de verwijzingen hieronder ten behoeve van de leesbaarheid refereren aan de meest voor de hand liggende paragrafen in het Ontwerp Kavelbesluit. Dit neemt echter niet weg dat indien een opmerking van DELTA op meerdere punten in het Ontwerp Kavelbesluit logischerwijs van toepassing is, DELTA wenst dat deze opmerking niet enkel wordt meegenomen ten aanzien van de paragraaf van het Ontwerp Kavelbesluit waarbij deze hieronder genoemd staat.

1. Paragraaf 1.1: De onderlinge verbinding van de platforms Borssele Alpha en Beta wordt onder "1" omschreven als "redundantiekabel". Dit kan een verkeerde indruk wekken, daar uit de informatie uit de expertsessies van Tennet blijkt dat de kabel die de platforms onderling verbindt niet voorziet in (volledige) redundantie. DELTA stelt daarom voor de hier gehanteerde term in het Kavelbesluit te verduidelijken. Daarbij is op pagina 5 onder "2." de zinsbouw niet correct. DELTA stelt daarom voor deze zin in het Kavelbesluit te herschrijven, zodat deze zin beter loopt.
2. Paragraaf 1.1, voetnoot 4: In deze voetnoot wordt gerefereerd aan de Rijksstructuurvisie Wind op Zee, echter, de formele aanwijzing van Tennet voor realisatie en exploitatie van het transmissiesysteem op zee vindt wat betreft DELTA plaats in de herziening van de Elektriciteits-en Gaswet, zoals ook is opgenomen in de hoofdtekst. DELTA stelt daarom voor in het Kavelbesluit een verwijzing naar de herziening van de Elektriciteits-en Gaswet op te nemen.
3. Paragraaf 4.1.5: DELTA zou in het Kavelbesluit in deze paragraaf graag een verduidelijking opgenomen zien over de kostentoewijzing bij de verwijdering van explosieven, omdat deze verdeling niet eenduidig uit de tekst volgt.
4. Paragraaf 4.2.3: In deze paragraaf wordt het zog-effect voor het gehele windenergiegebied Borssele van de Belgische windparken na onderzoek op ongeveer 4% gesteld. DELTA zou graag zien dat dit cijfer in het Kavelbesluit (en daarmee het onderzoek) naar de verschillende kavels wordt uitgesplitst om dit verder inzichtelijk te maken. Tevens verdient het wat DELTA betreft aanbeveling om ook in het Kavelbesluit expliciet te vermelden welke Belgische windparken in deze kwantificering meegenomen zijn.
5. Paragraaf 4.4.1: De formulering "De verwijderingstermijn kan starten vanaf jaar 25 en kan duren tot en met jaar 30." lijkt een minimale aanwezigheid na beschikking te impliceren. Het is DELTA onduidelijk waarop een dusdanige minimale aanwezigheidstermijn wordt gebaseerd. Tevens lijkt deze verwoording in tegenspraak met voorschrift 6. Daarnaast vraagt DELTA zich af of er ten tijde van verwijdering ook een veiligheidszone, gelijk aan zo een zone bij constructie, zal worden ingesteld. DELTA vraagt daarom op deze punten verduidelijking in het Kavelbesluit.

6. Paragraaf 4.4.4: Wat betreft de laatste zin op pagina 17 vraagt DELTA zich af of hier bewust is gekozen voor de woorden "ten hoogste". DELTA meent dat hier "tenminste" wordt bedoeld en stelt voor dit te herzien in het Kavelbesluit.
7. Paragraaf 6.9.2: Op pagina 25 in de eerste alinea direct onder figuur 5 is de wijze van verwoording wat betreft de "lagere aanvaar- en aandrijfkansen voor alternatief 1" strijdig met de verwoording van die kansen van de alternatieven (voorbeeld: één keer per 13 jaar is een grotere kans dan één keer per 44 jaar). DELTA zou dit graag verduidelijkt zien in het Kavelbesluit.
8. Paragraaf 6.9.2: Op pagina 25, tweede alinea onder figuur 5 zijn voor beide alternatieven gelijke percentages opgevoerd voor toe- dan wel afnames op basis van de aanpassing van bandbreedte naar 4MW en het aantal turbines. Bij afwijkende percentages, aanvaar- en aandrijfkansen voor de beide kavels, acht DELTA dat een onwaarschijnlijke kwantificering van deze aanpassingen zou daarom graag zien dat deze uitwerking in het Kavelbesluit wordt herzien.
9. Paragraaf, 6.11.4, 6.12 en 9.9.1: Het feit dat "meervoudig ruimtegebruik" het uitgangspunt is, laat wat DELTA betreft onverlet dat de relevante wetgeving, waaronder het NWP2, risicofactoren voor de gehele exploitatietermijn moeten kunnen uitsluiten voordat de tender wordt geopend. Zowel medegebruik, als doorvaart als ook relevante wetgeving met een niet voldoende definitief en directief karakter of dynamische normstelling voor de exploitatiefase zullen als additioneel risico gelden voor het windpark, met een kosten-opdrijvend effect tot gevolg, bijvoorbeeld ten gevolge van eisen met betrekking tot verzekeringen. DELTA zou daarom graag zien dat een dusdanige afweging expliciet wordt meegenomen in het Kavelbesluit.
10. Paragraaf 6.13.2 en voorschrift 2-14: Graag zou DELTA in het Kavelbesluit een nadere definitie van de term "zware metalen" opgenomen zien, evenals een definitie van de waarden en marges die hiervoor gelden.
11. Paragraaf 7.2: Op pagina 31 onder punt 1 dient in het Kavelbesluit de opmaak voor voetnoot 22te worden aangepast..
12. Paragraaf 7.2: Op pagina 32 is aanpassing van het Kavelbesluit op basis van periodieke herziening van het KEC geregeld. DELTA acht dit zeer onwenselijk, zelfs wanneer deze zeer onwaarschijnlijk worden geacht. Immers, het KEC, het Kavelbesluit, maar ook de financiering en business cases van de windparken, worden gemaakt op basis van de beschikbare kennis. Het openhouden van herzieningsmogelijkheden zal per definitie een risico, en daarmee ook een risico-opslag, inhouden die niet bijdraagt aan een zo laag mogelijke kostprijs. Aangezien zowel de Minister van Economische Zaken, als de politiek - door middel van een evaluatie van de voortgang van het Energieakkoord - hun invloed uit kunnen oefenen,

lijkt het DELTA minimaal wenselijk hier de "zeer uitzonderlijke situaties" waarin de procedures tot wijziging van het Kavelbesluit kan gaan lopen, duidelijk en uitputtend te definiëren. Het monitorings- en evaluatieprogramma, zoals benoemd op pagina 38, zal in deze expliciete definiëring wat DELTA betreft ook zeker meegenomen dienen te worden. DELTA stelt daarom voor deze paragraaf op deze punten in het Kavelbesluit te herzien.

13. Paragraaf 7.3.2: Onder de alinea "cumulatieve effecten op vleermuizen" (op pagina 35): Het is DELTA onduidelijk waar de aanname van 8000 turbines over de gehele Zuidelijke Noordzee vandaan komt. Dit aangenomen aantal windmolens schept, zeker in combinatie met de "conservatieve schatting van de populatiegroottes" in de volgende alinea, evenals de kennisleemtes die benoemd worden in de laatste alinea van deze paragraaf, een opeenstapeling van zeer conservatieve aannames met als resultaat een sterk restrictief voorschrift dat slechts aangenomen resultaten levert, maar feitelijk geen zekerheid geeft omtrent de gestelde PBR doelen ("(...)wordt verwacht dat het aantal slachtoffers onder de PBR blijft.", zie paragraaf 7.5.3 op pagina 40). DELTA stelt daarom voor deze paragraaf op deze punten in het Kavelbesluit aan te passen.
14. Paragraaf 7.3.3: In de tweede alinea wordt het slechtste scenario voor bruinvissen geschetst op basis van 3 MW turbines. Dit is inmiddels achterhaald door de ondergrens van 4MW per turbine, maar het is DELTA echter onduidelijk of aanpassing van de effecten op de bruinvis-populatie naar aanleiding van het rapport van de commissie MER hier ook daadwerkelijk is doorgevoerd. DELTA vraagt zich af of de effecten na inachtneming van de 4MW turbines en de aanbevelingen van de Commissie MER soortgelijk zijn. DELTA zou daarom graag herziening van deze paragraaf in het Kavelbesluit zien.
15. Paragraaf 7.5.4: Het lijkt DELTA wenselijk om in het Kavelbesluit (bijvoorbeeld in paragraaf 7.5.4) expliciet op te nemen dat er in de exploitatiefase van het windpark geen beperkingen of voorschriften zullen gelden op basis van geluid, daar de productie van geluid "(...) lager ligt dan de vermijdingsdrempel van de meest gevoelige soort, de bruinvis." In aanvulling op het voorgaande punt lijkt het DELTA tevens wenselijk om expliciet in het Kavelbesluit op te nemen dat de geluidsnormen voor de constructiefase van Borssele Alpha, kavel 1 en de overige kavels in het gebied Borssele ook cumulatief gelden, dus dat deze ook gelden wanneer er tegelijkertijd wordt gewerkt/geheid aan al deze delen, alsmede de overige relevante kavels en het Platform Borssele Beta binnen het gebied Borssele. DELTA verzoekt daarom dat hiermee in het Kavelbesluit rekening wordt gehouden.
16. Paragraaf 7.8: Indien het winnende bod, of de winnende biedingen, voor de Borssele kavels gebruik maken van een relatief laag aantal molens (met een groot vermogen), is een hogere drempel volgens de redenering strikt genomen niet altijd nodig. Het lijkt dan ook ongepast

om in een kavelbesluit voor een specifiek kavel uitspraken op te nemen over de voorschriften voor kavels die nog volgen. De zin "In de overige kavels(...) wordt dan 76." is naar het inzicht van DELTA daarom overbodig en DELTA verzoekt daarom verwijdering van deze zin in het Kavelbesluit.

17. Verklarende woordenlijst kavelbesluit: DELTA stelt voor in het Kavelbesluit te overwegen een aanpassing door te voeren in de opmaak van de termen "Uiterste bandbreedte" en " Vergunning".
18. Voorschrift 1: De definitie van "massale vogeltrek" dient volgens DELTA gerelateerd te worden aan de termen en maatregelen zoals opgenomen in voorschrift 4.3, alsmede aan de mogelijkheden die de overheid open wil laten voor optimalisatie van dit voorschrift, aangezien dit duur is, niet als '*proven technology*' kwalificeert en binnen het park moet worden toegepast. Tevens meent DELTA dat in voorschrift 4.3 de definitie en de toegestane werkwijze voor het transect verder ingevuld moeten worden, zeker in relatie tot de maatstaf van 500 vogels per uur op de transectkilometer over de volledige rotorhoogte, zoals die nu gehanteerd lijkt te worden. Daarbij merkt DELTA op dat een dussdanig automatisch controle systeem nog niet voor offshore windparken bestaat. DELTA is voorstander van het voorstel om dit te combineren met andere parken en/of met de monitoringsradar zoals door de overheid wordt voorzien, zeker vanuit het oogpunt van werkbaarheid en kostprijsreductie en zou graag zien dat dit, evenals de andere opmerkingen in dit kader, worden meegenomen in het Kavelbesluit.
19. Voorschrift 2.16: Naar de mening van DELTA is verduidelijking van de aantoonbare inspanningsverplichting noodzakelijk, alsmede van de zinsnede dat "(...) het park actief bijdraagt aan versterking van de gezonde zee en versterking van behoud en duurzaam gebruik van soorten en habitats die van nature in Nederland voorkomen." Zonder verdere definitie en specificatie van deze passages lijkt dit DELTA een algemene verwoording die lastig eenduidig te concretiseren en te kwantificeren valt in het gevraagde plan. DELTA stelt daarom voor dit in het Kavelbesluit te verduidelijken.
20. Voorschrift 4.2.d: Het continu meten van het geluidsniveau bij heien dient wat betreft DELTA aangevuld te worden met toegestane en niet-toegestane wijzen van meten, zodat duidelijk is op welke wijzen dit kan worden vastgesteld door de vergunninghouder. Tevens dient de vergunninghouder meer tijd te krijgen om de gegevens in te leveren, de gedachte van DELTA gaat daarbij uit naar doorsturen naar de Minister van Economische Zaken binnen één week en zou graag zien dat deze punten in het Kavelbesluit worden aangepast.
21. Voorschrift 5.b: DELTA zou graag in het Kavelbesluit opgenomen zien hoe, op welke periodieke termijn en in welke vorm deze gegevens zullen worden gepubliceerd door de Minister van Economische Zaken.

Naast bovenstaande opmerkingen verdient het naar mening van DELTA aanbeveling om de opzet van het Ontwerp Kavelbesluit en het ontwerp kavelbesluit II met betrekking tot windenergiegebied Borssele alsmede toekomstige kavelbesluiten op grond van de Wet wind op zee, te standaardiseren in opzet en nummering.

Deze zienswijze wordt ingediend door DELTA, maar dient tevens beschouwd te worden als een zienswijze ingediend door het consortium i.o. dat momenteel gevormd wordt door DELTA met andere partners die nu nog niet met name genoemd kunnen worden.

Concluderend kijkt DELTA met belangstelling uit naar het Kavelbesluit. Gezien de wijze waarop één en ander tot dusver door de verschillende betrokken instanties is gerealiseerd, heeft DELTA er alle vertrouwen in dat het Kavelbesluit een werkbaar basis zal vormen voor de realisatie van een windpark binnen het betreffende kavel I met betrekking tot windenergiegebied Borssele.

Vanzelfsprekend is DELTA bereid het bovenstaande schriftelijk of mondeling nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Directeur

DELTA Energy B.V.

POSTADRESPostbus 5048
4330 KA Middelburg**HOOFDKANTOOR**Poelendaelesingel 10
4335 JA Middelburg
Telefoon 0800 5150
Telefax 0118 88 21 00
www.DELTA.nl
info@DELTA.nl**BANKRELATIE**

RBS 51 04 60 739

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten Borssele I en II
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten.

behandeld door Business Development
 telefoon
 onderwerp Zienswijze Ontwerp Kavelbesluit II Windenergiegebied Borssele

Middelburg, 16 september 2015

Geachte mevrouw, meneer,

DELTA Energy B.V. ("DELTA") waardeert de mogelijkheid om deel te nemen aan de internetconsultatie over het ontwerp kavelbesluit II met betrekking tot windenergiegebied Borssele (het "Ontwerp Kavelbesluit"). In deze reactie vindt u de zienswijze van DELTA op het Ontwerp Kavelbesluit.

Inhoudelijk acht DELTA het Ontwerp Kavelbesluit een goede eerste aanzet in het proces om te komen tot een definitief Kavelbesluit voor Kavel III in het gebied Borssele (het "Kavelbesluit"). DELTA heeft echter een aantal aanvullingen en opmerkingen die DELTA graag met u wil delen. DELTA maakt in deze zienswijze eerst een drietal generieke opmerkingen, waarna op de tekst van het Ontwerp Kavelbesluit zal worden ingegaan. Deze specifieke opmerkingen zijn genummerd weergegeven na de hierna volgende generieke opmerkingen onder A, B en C.

A – Het borgen van lokale en regionale meerwaarde

Ten eerste wil DELTA graag van deze gelegenheid gebruik maken om te benadrukken dat in ieder geval een deel van de voordelen die de realisatie van windparken op zee in de kavels in het gebied Borssele met zich meebrengen waaronder het betreffende kavel II met betrekking tot windenergiegebied Borssele, naar de mening van DELTA ten goede zouden moeten komen aan de Zeeuwse gemeenschap. DELTA zou dit graag terugzien in het Kavelbesluit. Het creëren van lokaal draagvlak en regionale borging acht DELTA onontbeerlijk voor de realisatie van de nationale doelen zoals uitgewerkt in het Energieakkoord. Door lokale spin-offs te borgen en/of 'local content' criteria te hanteren, kan het draagvlak

vanuit de Zeeuwse gemeenschap geborgd worden wanneer concrete, zichtbare en meetbare lokale voordelen worden gerealiseerd. Dat is niet enkel in het belang van individuele stakeholders of partijen, maar draagt ook bij aan de voortgang, de snelheid en de maatschappelijke beeldvorming die het Energieakkoord, bijvoorbeeld bij het evaluatiemoment in 2016, verder kunnen brengen.

B - Het stellen van financiële zekerheden

De gevraagde financiële zekerheid (in het Ontwerp Kavelbesluit behandeld in paragraaf 4.5), en de wijze waarop deze vooraf gesteld moet worden, acht DELTA niet passend noch proportioneel. Een meer progressieve stelling van de financiële zekerheid over langere termijn is in DELTA's ogen gerechtvaardigd en zou DELTA eveneens graag terugzien in het Kavelbesluit – onder meer op basis van:

- het feit dat in alinea 5 van paragraaf 4.5 van het Ontwerp Kavelbesluit "het gedeeltelijk in stand houden van het windpark (...) bijvoorbeeld (...) het deels laten staan van de funderingen" expliciet open wordt gelaten; en
- het feit dat een dussdanig voorschrift voor een omvangrijke "*up-front lump-sum*" niet bijdraagt aan het bereiken van een zo laag mogelijk maatschappelijke kostenniveau.

Daarbij lijkt het DELTA wenselijk om in het Kavelbesluit de voorwaarden die horen bij de stelling van deze financiële zekerheid te verduidelijken, in een template weer te geven, ofwel uitputtend op te sommen. Daarbij vraagt DELTA aandacht voor de vereiste vorm van de te stellen financiële zekerheden én voor de periode waarin overlap kan ontstaan in het stellen van (meerdere) financiële garanties. DELTA hoopt dat dit ook in het Kavelbesluit kan worden meegenomen.

C - Het opnemen van mogelijkheden tot herziening

In de wet- en regelgeving, waaronder artikel 17 van de Wet windenergie op Zee, is voor uitzonderlijke situaties een herzieningsrecht voor de Minister van Economische Zaken opgenomen. Het expliciet opnemen van mogelijkheden tot herziening van het Kavelbesluit en de bijbehorende voorschriften, is naar de mening van DELTA niet enkel overbodig, maar tevens contraproductief en dient wat DELTA betreft te worden heroverogen voor het Kavelbesluit. De mogelijkheid tot herziening creëert onzekerheden en risico's voor ontwikkelaars waarvan enkel een prijsopdrijvend effect uit zal gaan. Bovendien betreft het, bijvoorbeeld in het geval van het vullen van bestaande kennisleemtes in het Kader Ecologie en Cumulatie (de "KEC"), geen risico's die voor rekening zouden moeten komen van een ontwikkelaar, omdat deze niet in een positie is om deze risico's te adresseren. Naar de mening van DELTA moet voortschrijdend inzicht, en nadere invulling op basis daarvan, geadresseerd worden in toekomstige kavelbesluiten voor volgende gebieden en niet in herziening van bestaande kavelbesluiten (waaronder het Kavelbesluit). Zowel de cumulatieve methodiek en het karakter van het KEC, evenals de stapsgewijze uitrol van flexibele kavelbesluiten voor de

aangewezen gebieden voor offshore wind bieden hiertoe naar mening van DELTA voldoende ruimte.

Voorts heeft DELTA de volgende opmerkingen bij het Ontwerp Kavelbesluit, waarbij de verwijzingen hieronder ten behoeve van de leesbaarheid refereren aan de meest voor de hand liggende paragrafen in het Ontwerp Kavelbesluit. Dit neemt echter niet weg dat indien een opmerking van DELTA op meerdere punten in het Ontwerp Kavelbesluit logischerwijs van toepassing is, DELTA wenst dat deze opmerking niet enkel wordt meegenomen ten aanzien van de paragraaf van het Ontwerp Kavelbesluit waarbij deze hieronder genoemd staat.

1. Paragraaf 1.1: De onderlinge verbinding van de platforms Borssele Alpha en Beta wordt onder "1" omschreven als "redundantiekabel". Dit kan een verkeerde indruk wekken, daar uit de informatie uit de expertsessies van Tennet blijkt dat de kabel die de platforms onderling verbindt niet voorziet in (volledige) redundantie. DELTA stelt daarom voor de hier gehanteerde term in het Kavelbesluit te verduidelijken. Daarbij is op pagina 5 onder "2." de zinsbouw niet correct. DELTA stelt daarom voor deze zin in het Kavelbesluit te herschrijven, zodat deze zin beter loopt.
2. Paragraaf 1.1, voetnoot 4: In deze voetnoot wordt gerefereerd aan de Rijksstructuurvisie Wind op Zee, echter, de formele aanwijzing van Tennet voor realisatie en exploitatie van het transmissiesysteem op zee vindt wat betreft DELTA plaats in de herziening van de Elektriciteits-en Gaswet, zoals ook is opgenomen in de hoofdtekst. DELTA stelt daarom voor in het Kavelbesluit een verwijzing naar de herziening van de Elektriciteits-en Gaswet op te nemen.
3. Paragraaf 4.1.5: DELTA zou in het Kavelbesluit deze paragraaf graag een verduidelijking opgenomen zien over de kostentoewijzing bij de verwijdering van explosieven, omdat deze verdeling niet eenduidig uit de tekst volgt.
4. Paragraaf 4.2.3: In deze paragraaf wordt het zog-effect voor het gehele windenergiegebied Borssele van de Belgische windparken na onderzoek op ongeveer 4% gesteld. DELTA zou graag zien dat dit cijfer in het kavelbesluit (en daarmee het onderzoek) naar de verschillende kavels wordt uitgesplitst om dit verder inzichtelijk te maken. Tevens verdient het wat DELTA betreft aanbeveling om ook in het Kavelbesluit expliciet te vermelden welke Belgische windparken in deze kwantificering meegenomen zijn.
5. Paragraaf 4.4.1: De formulering "De verwijderingstermijn kan starten vanaf jaar 25 en kan duren tot en met jaar 30." lijkt een minimale aanwezigheid na beschikking te impliceren. Het is DELTA onduidelijk waarop een dusdanige minimale aanwezigheidstermijn wordt gebaseerd. Tevens lijkt deze verwoording in tegenspraak met voorschrift 6. Daarnaast vraagt DELTA zich af of er ten tijde van

verwijdering ook een veiligheidszone, gelijk aan zo een zone bij constructie, zal worden ingesteld. DELTA vraagt daarom op deze punten verduidelijking in het Kavelbesluit.

6. Paragraaf 4.4.4: DELTA vraagt zich af of hier in de laatste zin van de eerste alinea bewust is gekozen voor de woorden "ten hoogste". DELTA meent dat hier "ten minste" wordt bedoeld en stelt voor dit te herzien in het Kavelbesluit.
7. Paragraaf 6.9.2: de wijze van verwoording wat betreft de "lagere aanvaar- en aandrijfkansen voor alternatief 1" strijdig met de verwoording van die kansen van de alternatieven (voorbeeld: één keer per 14 jaar is een grotere kans dan één keer per 50 jaar). DELTA zou dit graag verduidelijkt zien in het Kavelbesluit.
8. Paragraaf 6.9.2: Op pagina 27, in de derde alinea onder "Aanvaringen- en aandrijfkansen" worden voor beide alternatieven in het Ontwerp Kavelbesluit gelijke percentages opgevoerd voor toe- dan wel afnames op basis van de aanpassing van bandbreedte naar 4MW en het aantal turbines. Bij afwijkende percentages, aanvaar- en aandrijfkansen voor de beide kavels, acht DELTA dat een onwaarschijnlijke kwantificering van deze aanpassingen zou daarom graag zien dat deze uitwerking in het Kavelbesluit wordt herzien.
9. Paragraaf 6.11: Het is DELTA onduidelijk of de verwijzing naar "het besluit tot instellen van een veiligheidszone op grond van de Waterwet", het toestaan tot doorvaart voor "vissersschepen tot 24 meter" een uitputtende categorisering betreft, die opgaat voor zowel de realisatie- alsook de operationele fase. Tevens is het DELTA onduidelijk of de "aanvullende voorwaarden" die genoemd worden, uitgesplitst zullen zijn naar voorwaarden voor de realisatie-, voorwaarden voor de operationele fase en de fase waarin het windpark verwijderd zal worden. DELTA zou hieromtrent dan ook graag nadere duiding willen zien in het Kavelbesluit.
10. Paragraaf, 6.11.4, 6.12 en 9.9.1: Het feit dat "meervoudig ruimtegebruik" het uitgangspunt is, laat wat DELTA betreft onverlet dat de relevante wetgeving, waaronder het NWP2, risicofactoren voor de gehele exploitatietermijn moeten kunnen uitsluiten voordat de tender wordt geopend. Zowel medegebruik, als doorvaart als ook relevante wetgeving met een niet voldoende sluitend, definitief en directief karakter of dynamische normstelling voor de exploitatiefase zullen als additioneel risico gelden voor het windpark, met een kosten-opdrijvend effect tot gevolg, bijvoorbeeld ten gevolge van eisen met betrekking tot verzekeringen. DELTA zou daarom graag zien dat een dussdanige afweging expliciet wordt meegenomen in het Kavelbesluit.
11. Paragraaf 6.13.2 en voorschrift 2-14: Graag zou DELTA in het Kavelbesluit een nadere definitie van de term "zware metalen"

opgenomen zien, evenals een definitie van de waarden en marges die hiervoor gelden.

12. Paragraaf 7.2: Op pagina 31 onder punt 1 dient in het Kavelbesluit de opmaak voor voetnoot 22 te worden aangepast.
13. Paragraaf 7.2: Op pagina 34 is aanpassing van het Kavelbesluit op basis van periodieke herziening van het KEC geregeld. DELTA acht dit zeer onwenselijk, zelfs wanneer deze zeer onwaarschijnlijk worden geacht. Immers, het KEC, het Kavelbesluit, maar ook de financiering en business cases van de windparken, worden gemaakt op basis van de beschikbare kennis. Het openhouden van herzieningsmogelijkheden zal per definitie een risico, en daarmee ook een risico-opslag, inhouden die niet bijdraagt aan een zo laag mogelijke kostprijs. Aangezien zowel de Minister van Economische Zaken, als de politiek - door middel van een evaluatie van de voortgang van het Energieakkoord - hun invloed uit kunnen oefenen, lijkt het DELTA minimaal wenselijk hier de "zeer uitzonderlijke situaties" waarin de procedures tot wijziging van het Kavelbesluit kan gaan lopen, duidelijk en uitputtend te definiëren. Het monitorings- en evaluatieprogramma, zoals benoemd in het Conceptkavelbesluit, zal in deze expliciete definitie wat DELTA betreft ook zeker meegenomen dienen te worden. DELTA stelt daarom voor deze paragraaf op deze punten in het Kavelbesluit te herzien.
14. Paragraaf 7.3.2: Onder de alinea "cumulatieve effecten op vleermuizen": Het is DELTA onduidelijk waar de aanname van 8000 turbines over de gehele Zuidelijke Noordzee vandaan komt. Dit aangenomen aantal windmolens schept, zeker in combinatie met de "conservatieve schatting van de populatiegroottes" in de volgende alinea, evenals de kennisleemtes die benoemd worden in de laatste alinea van deze paragraaf, een opeenstapeling van zeer conservatieve aannames met als resultaat een sterk restrictief voorschrift dat slechts aangenomen resultaten levert, maar feitelijk geen zekerheid geeft omtrent de gestelde PBR doelen ("(...)wordt verwacht dat het aantal slachtoffers onder de PBR blijft.", zie paragraaf 7.5.3 op pagina 43). DELTA stelt daarom voor deze paragraaf op deze punten in het Kavelbesluit aan te passen.
15. Paragraaf 7.3.3: In de tweede alinea wordt het slechtste scenario voor bruinvissen geschetst op basis van 3 MW turbines. Dit is inmiddels achterhaald door de ondergrens van 4MW per turbine, maar het is DELTA echter onduidelijk of aanpassing van de effecten op de bruinvis-populatie naar aanleiding van het rapport van de commissie MER hier ook daadwerkelijk is doorgevoerd. DELTA vraagt zich af of de effecten na inachtneming van de 4MW turbines en de aanbevelingen van de Commissie MER soortgelijk zijn. DELTA zou daarom graag herziening van deze paragraaf in het Kavelbesluit zien.

16. Paragraaf 7.5.4: Het lijkt DELTA wenselijk om in het Kavelbesluit (bijvoorbeeld in paragraaf 7.5.4) expliciet op te nemen dat er in de exploitatiefase van het windpark geen beperkingen (of voorschriften) zullen gelden op basis van geluid, daar de productie van geluid "(...) lager ligt dan de vermijdingsdrempel van de meest gevoelige soort, de bruinvis." In aanvulling op het voorgaande punt lijkt het DELTA tevens wenselijk om expliciet in het Kavelbesluit op te nemen dat de geluidsnormen voor de constructiefase van Borssele Alpha, kavel II en de overige kavels in het gebied Borssele ook cumulatief gelden, dus dat deze ook gelden wanneer er tegelijkertijd wordt gewerkt/geheid aan al deze delen, alsmede de overige relevante kavels en het Platform Borssele Beta binnen het gebied Borssele. DELTA verzoekt daarom dat hiermee in het Kavelbesluit rekening wordt gehouden.
17. Paragraaf 7.6.3: DELTA ziet onregelmatigheden in de tekst en opmaak en zou graag zien dat deze tekst/opmaak in het Kavelbesluit worden strak getrokken. i.
18. Paragraaf 7.8: Indien het winnende bod, of de winnende biedingen, voor de Borssele kavels gebruik maken van een relatief laag aantal molens (met een groot vermogen), is een hogere drempel volgens de redenering strikt genomen niet altijd nodig. Het lijkt dan ook ongepast om in een kavelbesluit voor een specifiek kavel uitspraken op te nemen over de voorschriften voor kavels die nog volgen. De zin "In de overige kavels(...) wordt dan 76." is naar het inzicht van DELTA daarom overbodig en DELTA verzoekt daarom verwijdering van deze zin in het Kavelbesluit.
19. Verklarende woordenlijst kavelbesluit: DELTA stelt voor in het Kavelbesluit te overwegen een aanpassing door te voeren in de opmaak van de termen "Uiterste bandbreedte" en " Vergunning".
20. Voorschrift 1: De definitie van "massale vogeltrek" dient volgens DELTA gerelateerd te worden aan de termen en maatregelen zoals opgenomen in voorschrift 4.3, alsmede aan de mogelijkheden die de overheid open wil laten voor optimalisatie van dit voorschrift, aangezien dit duur is, niet als '*proven technology*' kwalificeert en binnen het park moet worden toegepast. Tevens meent DELTA dat in voorschrift 4.3 de definitie en de toegestane werkwijze voor het transect verder ingevuld moeten worden, zeker in relatie tot de maatstaf van 500 vogels per uur op de transectkilometer over de volledige rotorhoogte, zoals die nu gehanteerd lijkt te worden. Daarbij merkt DELTA op dat een dussdanig automatisch controle systeem nog niet voor offshore windparken bestaat. DELTA is voorstander van het voorstel om dit te combineren met andere parken en/of met de monitoringsradar zoals door de overheid wordt voorzien, zeker vanuit het oogpunt van werkbaarheid en kostprijsreductie en zou graag zien dat dit, evenals de andere opmerkingen in dit kader, worden meegenomen in het Kavelbesluit.

21. Voorschrift 2.15: Naar de mening van DELTA is verduidelijking van de aantoonbare inspanningsverplichting noodzakelijk, alsmede van de zinsnede dat "(...) het park actief bijdraagt aan versterking van de gezonde zee en versterking van behoud en duurzaam gebruik van soorten en habitats die van nature in Nederland voorkomen." Zonder verdere definitie en specificatie van deze passages lijkt dit DELTA een algemene verwoording die lastig eenduidig te concretiseren en te kwantificeren valt in het gevraagde plan. DELTA stelt daarom voor dit in het Kavelbesluit te verduidelijken.
22. Voorschrift 4.2.c: Het continu meten van het geluidsniveau bij heien dient wat betreft DELTA aangevuld te worden met toegestane en niet-toegestane wijzen van meten, zodat duidelijk is op welke wijzen dit kan worden vastgesteld door de vergunninghouder. Tevens dient de vergunninghouder meer tijd te krijgen om de gegevens in te leveren, de gedachte van DELTA gaat daarbij uit naar doorsturen naar de Minister van Economische Zaken binnen één week en zou graag zien dat deze punten in het Kavelbesluit worden aangepast.
23. Voorschrift 5.b: DELTA zou graag in het Kavelbesluit opgenomen zien hoe, op welke periodieke termijn en in welke vorm deze gegevens zullen worden gepubliceerd door de Minister van Economische Zaken.

Naast bovenstaande opmerkingen verdient het naar mening van DELTA aanbeveling om de opzet van het Ontwerp Kavelbesluit en het ontwerp kavelbesluit II met betrekking tot windenergiegebied Borssele, alsmede toekomstige kavelbesluiten op grond van de Wet wind op zee, te standaardiseren in opzet en nummering.

Deze zienswijze wordt ingediend door DELTA, maar dient tevens beschouwd te worden als een zienswijze ingediend door het consortium i.o. dat momenteel gevormd wordt door DELTA met andere partners die nu nog niet met name genoemd kunnen worden.

Concluderend kijkt DELTA met belangstelling uit naar het Kavelbesluit. Gezien de wijze waarop één en ander tot dusver door de verschillende betrokken instanties is gerealiseerd, heeft DELTA er alle vertrouwen in dat het Kavelbesluit een werkbare basis zal vormen voor de realisatie van een offshore windpark binnen het betreffende kavel II met betrekking tot windenergiegebied Borssele.

Vanzelfsprekend is DELTA bereid het bovenstaande schriftelijk of mondeling nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Directeur

Aan:

Minister van Economische Zaken
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Plaats en datum
Utrecht, 28 januari 2016

Ons kenmerk
Br-secr 447N

Uw kenmerk

Onderwerp:
Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV & V Borssele.

Geachte

Hierbij maakt NWEA graag gebruik van de mogelijkheid om haar zienswijze te geven op de *ontwerp Kavelbesluiten III, IV & V windenergiegebied Borssele*. NWEA ondersteunt de planmatige uitrol van windenergie op zee zoals door de overheid momenteel wordt uitgevoerd. In de nieuwe systematiek worden in het kavelbesluit geen specifieke technieken voorgeschreven, maar krijgt de ontwikkelaar van het windpark zoveel mogelijk ruimte in het ontwerp van het park. Dit is in onze ogen een grote verbetering ten opzichte van het oude systeem waarbij in de vergunning de techniek tot en met het typenummer van de windturbine werd vastgelegd.

Onze onderstaande reactie is voornamelijk gerelateerd aan de voorschriften, en sluit af met een aantal zaken die (momenteel) niet in het Kavelbesluit geregeld zijn maar wel aan het Kavelbesluit gerelateerd zijn.

Vs. 1 Begripsbepalingen

Uit de definitie voor *windpark* volgt duidelijk dat de bekabeling in het park, tot aan het transformatorstation van het park op het Tennet platform, behoort tot de technische installatie. Dit is niet in lijn met paragraaf 4.4.4. NWEA stelt dat kabels een onlosmakelijk onderdeel uitmaken van het park en verzoekt de betreffende teksten hierop aan te passen. Bovendien zijn er veiligheidszones rondom deze kabels nodig, mede omdat deze deels buiten het kavel gaan (tot aan het platform) en ze kwetsbaar zijn.

Vs. 2 Windpark en bandbreedten

2.5 Maximaal aantal WT's

Het maximale aantal windturbines is niet verenigbaar met de voorgeschreven minimale turbinegrootte. Verzoek om eenduidige voorschriften en zo ruim mogelijke range met oog op concurrentie- mogelijkheden.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

2.7 Vermogen per windturbine.

Voor kavel IV is de bandbreedte van turbines 4 tot 10 MW, terwijl voor kavel III 6 tot 10 MW is. Het is ons onduidelijk wat de reden van dit verschil is.

Het vermogen per windturbine neemt nog steeds toe en is een van de belangrijkste drijfveren voor het terugdringen van de kosten van elektriciteit uit wind op zee. Aangezien het niet onwaarschijnlijk is dat turbines met een vermogen van ongeveer 12 MW beschikbaar komen voor installatie op Borssele III - V raden we aan dat de bovengrens wordt gewijzigd om aan deze ontwikkeling tegemoet te komen. We erkennen dat het MER wordt opgesteld binnen een bandbreedte van maximale afmetingen voor de totale hoogte en *rotor swept area* van de turbines en dat deze afmetingen ook moeten worden gerespecteerd voor turbines met een groter vermogen.

2.15 Versterking gezonde zee

In de tekst van paragraaf 7.8.7 (Bevordering biodiversiteit) wordt abusievelijk verwezen naar vs. 2.16 waar vs. 2.15 wordt bedoeld.

Dient in het plan van aanpak te worden onderzocht of wat is bedacht ook daadwerkelijk gebeurd?

Hoe dient omgegaan te worden met effecten van ander gebruik in het park op het plan?

Meer duidelijkheid over de vereiste inhoud is gewenst om rekening te kunnen houden met de kosten.

2.16 Versterking lokale en regionale economie

Het plan zou inzichtelijk moeten maken wat de bijdrage is van het windpark aan de lokale en regionale economie en lijkt een (diepgaande) studie te behelzen, wordt dit ook voor andere activiteiten op de Noordzee verlangd? Meer duidelijkheid over de vereiste inhoud is gewenst om rekening te kunnen houden met de kosten.

2.17 Onderhoud aan Telecomkabels

Hier wordt een straal van 1000 m vastgesteld waarbinnen tijdens onderhoud aan telecomkabels de draaisnelheid van de WT's tot 1 rpm moet worden terug gebracht. Dit komt niet overeen met de richtlijnen van de International Cable Protection Committee (ICPC). Voorstel is om het voorschrift te verwijderen en te verwijzen naar de ICPC richtlijn # 13 "*The Proximity of Offshore Renewable Wind Energy Installations and Submarine Cable Infrastructure in National Waters*". Hierin staat vermeld dat het al dan niet stilzetten van windturbines in de nabijheid (geen vaste afstand) afhankelijk is van het gebruikte onderhoudsschip en n overleg met de windparkexploitant gebeurt.

Vs. 4 Mitigerende maatregelen

NWEA erkent het belang van bescherming van de natuur door middel van mitigerende maatregelen. NWEA heeft wel de indruk dat, mede als gevolg van kennisleemtes- voorzorg op voorzorg is gestapeld. De voorschriften gaan uit van een *worst case scenario*. De verwachting is dat opbouw van kennis en ervaring zal leiden tot het inzicht dat (een aantal) mitigerende maatregelen versoepeld kunnen worden met instandhouding van hun doelstelling. NWEA pleit ervoor dat de uitkomsten van het monitorings- en evaluatieprogramma ingezet worden om – waar mogelijk – de mitigerende maatregelen voor toekomstige en (dan) bestaande kavelbesluiten aan te passen.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Geluid en zeezoogdieren

Het is niet duidelijk of er voor bruinvissen een scenario met 6 MW turbines is doorgerekend. Dat zou namelijk de hoogte van de geluidbeperkingen moeten bepalen (en niet de 3 of 4 MW scenario's). In het KEC wordt gerekend met 3 MW worst case. Op basis daarvan is de geluidsmitigatie voorgeschreven. Echter: Borssele I/II heeft een minimum van 4 MW en Borssele III/V nu een minimum 6 MW (IV min 4 MW?). Wat zijn de effecten daarvan zonder geluidsmitigatie? En welke mitigatie is nodig om effecten acceptabel te maken, uitgaande van de genoemde minimumgrenzen van 4 en 6 MW?

4.1 De huidige formulering ('*acoustic deterrent device(s)*') van het vereiste systeem is erg beperkend. Er zijn meer/andere *proven technology* alternatieven (zoals *seal scarers* en *pingers*) die niet de mogelijkheid bieden frequenties af te stellen, maar wel effectief zijn. Verruiming van het voorschrift op dit punt is wenselijk.

4.2 a Tabel max. geluidsniveau

De geluidsnorm zoals weergegeven in de tabel in voorschrift 4.2 is gebaseerd op berekeningen. Er is 1 dB af gehaald om een veiligheidsmarge in te bouwen, als bij de eerste palen der geluidsnorm (nog) wordt overschreden. Wij zijn van mening dat de verlaging van 1 dB van de normen niet nodig is; naar onze mening dient de norm gebruikt te worden zoals waar mee gerekend is. Er is bij zowel het bepalen van de norm van het aantal dieren dat beïnvloed mag worden (het i-PCOD model gaat bv uit dat er geen herstel optreedt; er wordt uitgegaan dat alle dieren binnen de straal even sterk worden beïnvloed etc.) als bij de geluidberekeningen (kavel waarvoor strengste normen moeten gelden maatgevend, worst case aannamen voor diverse parameters, etc.) al extreem veel voorzorgsprincipe ingebouwd.

4.2 c. Geluidsmetingen

De deadline om de geluidsmetingen te rapporteren binnen 12 uur is niet realistisch vanwege de daadwerkelijk benodigde tijd voor dataverwerking en rapportage. Bovendien kunnen onvoorziene weersomstandigheden de dataverwerking kunnen vertragen. Uit recente ervaring in Duitse projecten blijkt dat het zelfs een uitdaging is om geluidsresultaten binnen de in Duitsland vereiste 48 uur te kunnen rapporteren. De data moet worden verkregen van de hydrofoons en vervolgens naar de kust worden gebracht om geanalyseerd te worden. Gezien de grote hoeveelheid data kost het omzetten en analyseren ook enige tijd. Metingen indienen voor meerdere palen tegelijk is vanwege dezelfde redenen ook gewenst. NWEA stelt voor de deadline op 48 uur of meer te stellen.

4.3 Maatregelen beperking aanvaringsslachtoffers massale vogeltrek.

Volgens het KEC, MER en addendum bij het MER zal er géén PBR overschrijding plaatsvinden voor alle soorten migrerende vogels, ook niet in cumulatie. Toch wordt er, vanuit de zorgplicht in de Flora en Faunawet een mitigerende maatregel voorgeschreven, waarbij bij massale vogeltrek de turbines automatisch uitgeschakeld moeten worden. In het kavelbesluit staat over de zorgplicht (7.5.1) '*schade aan alle in het wild levende dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk moet worden voorkomen*'.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Onze bedenkingen bij het huidige voorschrift;

- er is **nog geen bewezen, betrouwbaar systeem** om 24/7 vogels te monitoren gekoppeld aan een automatische stilstand voorziening voor windturbines. Het is nog geen *proven technology*, zoals ook wordt aangegeven in het achtergrondrapport van bureau Waardenburg bij het MER; *'Verder wordt tegenwoordig op land geëxperimenteerd met een stilstandvoorziening tijdens piekmomenten van vogelactiviteit..... deze techniek wordt in enkele bestaande vergunningen al voorgeschreven, echter staat nog in de kinderschoenen en wordt vooralsnog uitsluitend in testprojecten toegepast'*. Zelfs wanneer de techniek op land werkt, dient dit nog verder aangepast te worden voor een betrouwbare werking offshore.
- het gaat om **zeer hoge kosten** (voor elk kavel 1 radarsysteem voor hele levensduur (<20 jaar) zowel voor aanschaf/lease als bijkomende kosten voor onderhoud. In dit opzicht is de mogelijke vermindering van het aantal aanvaringsslachtoffers laag vergeleken met de kosten (uiteindelijk van de elektriciteit) die volgen uit de mitigerende maatregel;
- uit de achtergrondrapportage van Bureau Waardenburg over de resultaten van het radar onderzoek op het OWEZ blijkt dat in 3 jaar monitoring geen enkele *'fall'* is opgetreden met zeer hoge concentraties op rotorhoogte. In datzelfde rapport wordt beschreven dat de grens van 500 vogels per kilometer in slechts 3% van de tijd is overschreden. Uit het andere achtergrondrapport van Bureau Waardenburg blijkt dat er lagere fluxen te verwachten zijn in Borssele, aangezien er veel minder soorten dan bij OWEZ zijn waargenomen. Bovendien liggen de Borssele kavels verder uit de kust. Voor zover wij weten, zijn er tot op heden **geen waarnemingen beschikbaar** om het bewijs van grote aantallen vogel aanvaringsslachtoffers te leveren, en bestaan er ook geen waarnemingen / ervaringen om de efficiëntie van de maatregelen voor de kust te bewijzen. In plaats daarvan worden schattingen gebaseerd op modelberekeningen. Bijgevolg lijkt het logisch om systemen voor het meten van offshore aanvaringen te ontwikkelen en testen (bijvoorbeeld in het generieke MEP) en de resultaten daarvan mee te nemen in (aanpassing van) mitigatie voorschriften in een later stadium.
- In 4.3b wordt voorgeschreven dat het systeem dat de vogeltrek waarneemt en het controlesysteem van de windturbines aan elkaar **gekoppeld** worden. Echter, het is onduidelijk wat onder een dergelijke koppeling verstaan wordt. Om het uitvoerbaar en financieel haalbaar te maken, is ook de mogelijkheid van een indirecte (handmatige) koppeling wenselijk. Omdat de techniek nog in de kinderschoenen staat, is de mogelijkheid tot handmatig afschakelen zeer gewenst. Dit voorkomt dat onnodig de turbines afgeschakeld moeten worden. Bovendien kan handmatig binnen 15 minuten afgeschakeld worden.
- Het voorschrift is **onvoldoende duidelijk**: wanneer moeten turbines nu precies stilgezet worden en wanneer kunnen ze weer worden opgestart? Moet het hele park worden afgeschakeld of gedeelten en hoe wordt dit geregeld via af- en inschakelprocedures (o.a. responsetijd, hysteresis).
- Zijn de consequenties van het stilzetten van 1 of meer parken qua elektriciteitsopbrengst en de netstabiliteit ook afgewogen, o.a. in relatie tot de programma-verantwoordelijkheid?

Gezien voorgaande feiten, vinden wij dit voorschrift in dit stadium niet redelijk. Een stevige gegevensbasis voor een solide, robuuste besluitvorming over maatregelen om vogelaanvaringen tijdens de massale migratie ontbreekt. We dringen er dan ook bij de minister van Economische Zaken op aan om de monitoring en evaluatie van het programma op dit onderwerp richten.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Wij stellen voor om te investeren in kennisopbouw van vogeltrek (waar lopen de routes?), in een *early warning system* (wanneer is er een verhoogd risico op een *fall* en waar?) en het verder ontwikkelen van goede meetsystemen. Een samenwerking tussen de toekomstige windparkeigenaars in Borssele en de overheid (MEP 2.0) is hierbij gewenst. In plaats van een voorschrift voor een meetsysteem op elk kavel, stellen wij voor om de krachten te bundelen en, i.s.m. de overheid (in het kader van generieke MEP), één systeem, bijvoorbeeld op één van de Tennet platforms in Borssele, te plaatsen.

4.4 Maatregelen voorkomen aanvaringsslachtoffers vleermuizen.

Er is slechts zeer beperkte kennis beschikbaar over vleermuizen, zowel over populaties als aanwezigheid en gedrag offshore. De technische achtergrond rapporten voor de Borssele MER laten een overall lage activiteit voor vleermuizen zien. Dit wordt ook erkend in het kavelbesluit.

In het KEC worden zeer veel aannamen gedaan: qua aantal slachtoffers, qua populaties, bij het berekenen van de PBR, etc. Bij al deze aannamen wordt uitgegaan van een *worst case*. Het MER stelt dat het niet mogelijk is om iets over het cumulatieve effect te zeggen. In het KEC wordt aangegeven dat in cumulatie (8000 turbines in de hele zuidelijke Noordzee) een populatie effect niet kan worden uitgesloten. Wat zijn de conclusies als er gerekend wordt met een meer realistisch scenario, zoals ook bij vogels is gedaan? Afgaand op de huidige, zeer beperkte, kennis zouden de Borssele windkavels III/IV en V geen effect hebben op de populatie. De huidige maatregel is gebaseerd op een *worst case* aanname.

NWEA pleit er sterk voor om eerst kennis te vergaren over aantallen en gedrag van vleermuizen boven zee voordat een dergelijke mitigerende maatregel definitief wordt vastgesteld en ingrijpt op de productie van het windpark. Vanuit de huidige monitoring zal binnen 2 jaar meer kennis beschikbaar komen en daarmee meer inzicht in de benodigde mate van mitigatie.

4.5 Maatregelen ter bescherming van archeologie en cultuurhistorie:

Het principe "de verstoorder betaalt" voor archeologie is nieuw voor ons. Kent dit een juridische grondslag en/of jurisprudentie? Wordt dit ook bij andere activiteiten in de Noordzee toegepast? Afhankelijk van de conclusies uit het voorgeschreven onderzoek worden vindplaatsen uitgesloten van ingrepen met inachtneming van een bufferzone. Exact dient te worden aangegeven wat de eisen zijn met betrekking tot deze bufferzone omdat dit ontegenzeggelijk gevolgen heeft voor het ontwerp van het windpark.

Vs. 5 Monitorings- en evaluatieprogramma

Om zeker te zijn van een goed afgewogen benadering van de bescherming van het milieu enerzijds en de hoge ambities om de kosten voor offshore windenergie te reduceren anderzijds, juicht NWEA het in paragraaf 4.4.5 gestelde toe om de monitoring en evaluatie te laten focussen op het invullen van de kennisleemtes om de daadwerkelijk benodigde en effectieve mitigerende maatregelen voor vogels, vleermuizen en zeezoogdieren goed te kunnen onderbouwen. Dit is nodig om een evenwichtige aanpak tussen de uitvoering van redelijke maatregelen en de gerichte inspanningen om de kosten van elektriciteit te verlagen van wind op zee te waarborgen. De uitvoering van de maatregelen kan dan worden gebaseerd op een onderbouwde gegevens basis en de werkelijke resultaten van gerichte monitoringsprogramma's in de komende paar jaar. Voor het onderzoek naar aanvaringen en vermijding lijkt het ons efficiënter om 1 vogelonderzoek op te zetten, waarin ook fluxen (inclusief trekvogels) worden gemonitord.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Wij zien in deze fase graag meer duidelijkheid over het monitoring en evaluatieprogramma. Hoewel dit al meer uitgewerkt is dan in de ontwerp-kavelbesluiten I/II, en een zekere mate van ruimte hierin ook kansen biedt, blijft teveel onduidelijkheid over de kosten en verplichtingen een risico voor ontwikkelaars, temeer daar geen compensatie zal plaatsvinden. Daarbij is "redelijkheid" een subjectieve term. Het is voor de vergunninghouder van belang om door de overheid tijdig op de hoogte te worden gesteld van de monitorings-apparatuur die men wil bevestigen aan de turbines en infrastructuur en wat er aan datavoorziening moet worden geboden, zeker als dit ook meer wordt dan alleen ecologische monitoring (bijvoorbeeld metingen in de windturbine of aan de fundaties). Zo kunnen kosten en onnodig oponthoud in constructie en exploitatie voorkomen/beperkt worden. Idealiter wordt apparatuur geïnstalleerd vóórdat de turbines het vasteland verlaten.

Vs. 7 Financiële zekerheid

- De financiële eisen zouden meer in lijn moeten zijn met de daadwerkelijke risico's voor de overheid, die met name aan het einde van de levensduur liggen. Een progressieve opbouw van het te garanderen bedrag in plaats van het volledig garantstellen aan het begin van de exploitatie is een betere optie en leidt bovendien tot lagere kosten en dus lagere biedingen.
- Een indexatie van 2% zoals vermeld in lid b van voorschrift 7 is erg hoog gezien de huidige marktomstandigheden. NWEA pleit ervoor om marktconforme CBS cijfers te hanteren.
- Het is niet duidelijk wat er gebeurt wanneer de parkeigenaar de Minister niet vraagt om hernieuwde vaststelling van de verwijderingsgarantie. Met andere woorden: waarom moet de parkeigenaar hier om vragen op gezette tijden, en wordt dit niet als een automatisme opgevoerd, bijvoorbeeld met een onafhankelijke deskundige?
- Voor de verwijderingsbijdrage lijkt er een discrepantie te zijn tussen de tekst in par 4.5 ("*voordat de eerste elektriciteit wordt geleverd*") en Voorschrift 7 ("*uiterlijk op het moment van ingebruikname*"). De tweede zou gezien/ geïnterpreteerd kunnen worden als COD.
- De 2e indexatie voor kavels III en V is in jaar 17, terwijl dit voor kavel IV in jaar 22; wat is de reden van dit verschil?
- Er zit nog steeds een kleine overlap in de gevraagde bankgaranties, omdat deze bankgarantie al gaat lopen als de exploitatie start i.p.v. als de bouw afgerond is.
- Er dient duidelijk en gedetailleerd vermeld te worden hoe een beoogd exploitant aan de verwijderingsverplichting dient te voldoen. Hierbij is belangrijk dat deze eisen, een keer vastgesteld, niet meer wijzigen zodat een beoogd exploitant hiermee bij het projectontwerp rekening kan houden.

Specifiek mb.t. Kavelbesluit V

- Kavelbesluit V geeft in de voorschriften een tabel voor dynamische geluidsnormering, met aantallen turbines die niet realiseerbaar zijn voor dat kavel.
- In Kavelbesluit V zijn werkzaamheden aan de Tennet kabels en de implicaties daarvan niet opgenomen, terwijl dit wel de kavelgrens aan de noordzijde is
- Zal kavel V als apart kavel worden getenderd of als onderdeel van kavel III of IV?
- In het besluit voor kavel V zijn vrijwel dezelfde voorschriften opgenomen als voor de andere kavels, terwijl het maar om 2 turbines gaat. Is dit wel nodig? Voor kavel V worden ook mitigerende maatregelen voorgesteld. Echter, het kan bijvoorbeeld voor vogels toch niet worden verwacht dat (als kavel V apart is) daar een eigen systeem moet komen?

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

- Op kavel V komen 2 turbines. M.b.t. geluidsrestrictie kan geen leercurve optreden. Het lijkt ons redelijk om wel 2 dB speling te hanteren (zoals bij de andere kavels voor maximaal 10 palen wordt gehanteerd), vooral omdat het om innovatie gaat.
- Vs. 2a: is voor 2 turbines een max rotoroppervlak wel nodig?
- Vs. 4; moet in de tabel niet aantal turbines maar het vermogen per turbine staan?
- Vs. 4.2.d is in dit geval n.v.t.
- Vs. 4.2.e is er een heiplan nodig voor 2 turbines?
- In het MER (kavel III) staat *'Er wordt een apart kavelbesluit genomen voor de innovatiekavel (kavel V). Binnen dit kavel kunnen innovatieve technieken zoals bijvoorbeeld grote offshore turbines met grote rotoren, nieuwe funderingsconcepten (bijv. drijvende turbines) of experimentele heimethoden worden toegepast. De milieueffecten van de innovatiekavel zijn integraal onderdeel van kavel III in het MER.'* in de voorschriften wordt echter ook een min en max MW genoemd, max rotoroppervlak, geluidmitigatie etc. dit lijkt tegenstrijdig aan het bieden van meer flexibiliteit/ruimte voor innovatie.

Kader Ecologie en Cumulatie (KEC)

- In het KEC wordt uitgegaan van internationale ontwikkelingen. Die zijn echter zeer aan veranderingen onderhevig. In studies t.b.v. het MER zijn verschillende scenario's gehanteerd. Vraag is of de gehanteerde scenario's wel meest geschikt zijn of dat laatste stand van zaken moet worden doorgerekend.
- Wat betreft kennisvergaring en voortschrijdend inzicht worden wij graag op de hoogte gehouden van het (nog nader te bepalen) proces van periodieke herziening van het KEC, inclusief evaluatie wat de nieuwe informatie voor consequenties heeft voor de mitigerende maatregelen in de Kavelbesluiten.

Coördinaten

De coördinaten in de GIS database die online staat wijken sterk af van de coördinaten zoals opgenomen in het Kavelbesluit vs. 2.1. Verzoek om de database aan te passen.

Kabel kruisingen

Het reguleren van de kabel- en leidingkruisingen is een belangrijk aspect voor de windparkontwikkelaars. NWEA wijst er op dat het ontbreken van deze overeenkomsten een risicofactor is. Als kruisingsovereenkomsten niet te regelen zijn kan dit tot significante vertraging in de realisatie van de offshore windparken leiden. Daarom stellen wij voor dat de autoriteiten een actieve rol nemen in de communicatie met de kabel eigenaren om te werken aan een standaard kruisingsovereenkomst en/of een vrijwillige overeenkomst tussen de autoriteiten, NWEA en de eigenaren van de betreffende kabels en leidingen ter afstemming van de werkwijze in kabel- en leiding kruisingen. Zodoende kan vertraging in de onderhandelingen tussen partijen zoveel mogelijk worden vermeden. Tevens zou moeten worden verhelderd dat geen nabijheidsovereenkomsten noodzakelijk zijn zolang ontwikkelaars zich houden aan de in het Kavelbesluit voorgeschreven afstandscriteria (500m veiligheidszone) en duidelijkheid over de mandaathouder voor elke kabel/pijpleiding.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten III, IV en V Borssele

Medegebruik

- Efficiënt ruimtegebruik (door gecombineerd gebruik) mag in geen geval leiden tot een hoger veiligheidsrisico en hogere kosten voor de ontwikkelaar en operator. Ook dienen andere activiteiten in het windpark vroeg van te voren (ruim voor opening tender) tot in detail bekend te zijn, zodat deze meegenomen kunnen worden in het windparkontwerp. Alleen dan kan de tenderbieding gebaseerd zijn op een realistisch kostenplaatje.
- In 6.11.4 staat dat het park wordt opengesteld voor bepaalde vormen van visserij en doorvaart. In 6.12 wordt vervolgens aangegeven dat er in het kader van multifunctioneel ruimtegebruik een vergunning kan worden aangevraagd. Als er een vergunning wordt aangevraagd en toegekend, wordt daar visserij dan uitgesloten? Moet visserij ook een vergunning aanvragen?
- Wij zien een mogelijk conflict met het plan om de inheemse biodiversiteit te stimuleren en medegebruik/visserij. Ook kan visserij in het park leiden tot aantrekkende werking op bepaalde meeuwsoorten en kan dat zal leiden tot onnodig extra vogelslachtoffers. Hoe gaat de overheid hier mee om?
- Uit het Bruinvisbeschermingsplan (genoemd in paragraaf 7.2) blijkt dat bijvangst in staand want mogelijk een probleem is voor bruinvissen. Dit zou terug moeten komen in de eisen aan medegebruik in windparken: geen staand want toestaan.

Uiteraard zijn wij bereid om onze zienswijze nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
Nederlandse Wind Energie Associatie

Branchespecialist offshore windenergie

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 18:04
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Poelendaelesingel
Huisnummer: 10
Postcode: 4335 JA
Woonplaats: MIDDELBURG
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: DELTA Energy B.V.
Mede namens: GWM Custers

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

In de zienswijze wordt verwezen naar bijlagen, welke als afzonderlijk Adobe PDF bestand zijn bijgesloten. De zienswijze en de bijlagen zijn heden ook papieren versie aan u gezonden.

Reactie

Aan de Minister van Economische Zaken
T.a.v. Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Kavels Borssele III, IV en V
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

DELTA Energy B.V.

POSTADRES
Postbus 5048
4330 KA Middelburg

HOOFDKANTOOR
Poelendaalesingel 10
4335 JA Middelburg
Telefoon 0118 - 88 38 83
Telefax 0118 - 88 29 94
www.DELTA.nl/energy
deltazakelijk@DELTA.nl

BANKRELATIE
Royal Bank of Scotland Plc
IBAN NL05RBOS0510460747
BIC RBOSNL2A

behandeld door Business Development
Uw kenmerk Staatscourant 17 december 2015, nr. 46134
onderwerp Zienswijze Ontwerpkavelbesluit IV windenergiegebied Borssele

K.v.K. Middelburg nr. 22053066
BTW nr. NL 8122 90 793 B01

Middelburg, 28 januari 2016

Excellentie,

Met ingang van 18 december 2015 zijn het "Ontwerpkavelbesluit IV windenergiegebied Borssele" (het **Ontwerpbesluit**) en de bijbehorende onderliggende stukken ter inzage gelegd. U heeft een ieder tot en met 28 januari 2016 in de gelegenheid gesteld om een zienswijze naar voren te brengen. DELTA Energy B.V., gevestigd te Middelburg en kantoorhoudend op bovengenoemd adres (DELTA), maakt hierbij, tijdig, van deze mogelijkheid gebruik. Op uw verzoek zenden wij u deze zienswijze digitaal op de in de kennisgeving in de Staatscourant genoemde wijze. Een kopie van deze zienswijze zenden wij u per post na.

DELTA overweegt zelf of via een consortium met andere partners, een bieding uit te brengen op één of meerdere kavels in het windenergiegebied Borssele. Deze zienswijze wordt ingediend door DELTA, maar dient tevens te worden beschouwd als een zienswijze ingediend door het consortium i.o. dat momenteel gevormd wordt door DELTA met andere partners die nu nog niet bij naam kunnen worden genoemd.

DELTA waardeert de vele inspanningen die zijn verricht voor de totstandkoming van het Ontwerpbesluit. DELTA acht het Ontwerpbesluit een goede eerste aanzet om te komen tot een definitief kavelbesluit voor de betrokken kavel. In verband daarmee brengt DELTA het volgende onder uw aandacht.

Verwijzing naar eerdere en andere zienswijzen

Het Ontwerpbesluit volgt in tijd op de ontwerpkavelbesluiten I en II voor het windenergiegebied Borssele. De ontwerpen van deze eerdere besluiten hebben van 7 augustus 2015 tot en met 17 september 2015 ter inzage gelegen. DELTA heeft over deze ontwerpen eerder bij brieven van 16 september 2015 zienswijzen naar voren gebracht. Deze zienswijzen zijn bijgevoegd als **Bijlage 1** en **Bijlage 2**. DELTA constateert dat hetgeen zij in bedoelde zienswijzen ten aanzien van de ontwerpkavelbesluiten I en II heeft aangedragen, niet ten volle een weerslag heeft gevonden in het thans ter inzage liggende Ontwerpbesluit. DELTA verzoekt u

DELTA Energy B.V.

daarom de inhoud van beide zienswijzen (waarin onder meer wordt ingegaan op het belang van een meer progressieve stelling van de financiële zekerheid, op het beperken van de mogelijkheid tot herziening, alsmede op de voorgeschreven mitigerende maatregelen en de daaraan ten grondslag liggende overwegingen) hier *mutatis mutandis* als herhaald en ingelast te beschouwen, een en ander uiteraard voor zover hierna niet anders wordt aangegeven.

Tevens heeft DELTA kennis genomen van de zienswijze die de Nederlandse Wind Energie Associatie NWEA heeft ingediend tegen (onder meer) het Ontwerpbesluit. DELTA onderschrijft de inhoud daarvan, behoudens voor zover deze betrekking heeft op voorschrift 2.16 van het Ontwerpbesluit. Bedoelde zienswijze is hier bijgevoegd als **Bijlage 3** en moet op deze plaats eveneens als herhaald en ingelast worden beschouwd, een en ander uiteraard opnieuw voor zover hierna niet anders wordt aangegeven.

In aanvulling vraagt DELTA uw aandacht voor de volgende punten, die zich richten op het Ontwerpbesluit als zodanig, alsmede op de onderliggende stukken, waaronder het MER.

De lokale en regionale meerwaarde

DELTA is van mening dat de realisatie van de windparken in het windenergiegebied Borssele in ieder geval deels en mede ten goede zou moeten komen aan de Zeeuwse gemeenschap. Het creëren van lokaal draagvlak en regionale borging is volgens DELTA onontbeerlijk voor de realisatie van de nationale doelen zoals uitgewerkt in het Energieakkoord. Door het creëren van concrete, zichtbare en meetbare lokale voordelen, kan draagvlak vanuit de Zeeuwse gemeenschap worden gerealiseerd. Dat draagt ook bij aan de voortgang van en de maatschappelijke beeldvorming over het Energieakkoord.

DELTA is dan ook verheugd dat voorschrift 2.16 in het Ontwerpbesluit is opgenomen. In dit voorschrift is bepaald dat de vergunninghouder zich aantoonbaar inspant om het park zodanig te ontwerpen, te bouwen en te exploiteren dat het park actief bijdraagt aan de versterking van de lokale en regionale economie. Het voorschrift verlangt daartoe dat de vergunninghouder een plan van aanpak opstelt dat uiterlijk acht weken voorafgaand aan de bouw van het park dient te worden ingediend en de werkzaamheden conform dit plan uit te voeren. DELTA kan zich vinden in de strekking van dit voorschrift.

Wel is DELTA van mening dat het in voorschrift 2.16 bedoelde plan van aanpak in een te laat stadium het belang van lokale en regionale meerwaarde borgt. DELTA meent dat met het creëren van lokaal draagvlak eerder zou moeten worden begonnen, en dat lokale en regionale meerwaarde ook een rol zou moeten spelen bij de beoordeling van de aanvragen. In dit verband is van belang dat de aanvrager om een vergunning aannemelijk zal moeten maken dat de bouw en exploitatie van het windpark aan het kavelbesluit voldoen. Voor zover voorschrift 2.16, eerste volzin, niet reeds op die manier moet worden begrepen, zou DELTA graag zien dat het kavelbesluit duidelijk maakt dat aanvragers in hun aanvragen aannemelijk moeten maken dat en hoe zij zich aantoonbaar inspannen om het park zodanig te ontwerpen,

DELTA Energy B.V.

te bouwen en te exploiteren dat het windpark actief bijdraagt aan versterking van de lokale en regionale economie.

De uitvoering van het park

In voorschrift 2.15 van het Ontwerpbesluit is bepaald dat de vergunninghouder zich aantoonbaar inspant om het park zodanig te ontwerpen en te realiseren dat het park actief bijdraagt aan versterking van een gezonde zee en versterking van behoud en duurzaam gebruik van soorten en habitats die van nature in Nederland voorkomen. De vergunninghouder dient daartoe een plan van aanpak op te stellen dat uiterlijk acht weken voorafgaand aan de start van de bouw moet worden ingediend. De werkzaamheden dienen conform dit plan te worden uitgevoerd.

Alhoewel DELTA het belang van dit voorschrift onderschrijft, meent zij dat het omwille van de rechtszekerheid van belang is om nader te verduidelijken wat onder 'de versterking van een gezonde zee' en onder 'versterking van behoud en duurzaam gebruik van soorten en habitats die van nature in Nederland voorkomen' wordt verstaan. In dit verband – en ook meer algemeen – wijst DELTA erop dat het kavelbesluit zo duidelijk en rechtszeker mogelijk moet zijn. Enerzijds omdat van aanvragers om een vergunning wordt verlangd dat zij aannemelijk maken dat de bouw en exploitatie van het windpark voldoen aan het kavelbesluit. Anderzijds omdat vergunning wordt verleend aan de aanvrager waaraan subsidie wordt verleend, zijnde degene met de laagste bieding. Duidelijkheid en rechtszekerheid zijn voor aanvragers van belang om tot een zo goed mogelijke bieding te kunnen komen.

Geluid

In het Ontwerpbesluit zijn geluidsnormen opgenomen ter voorkoming van verstoring van bruinvissen, zeehonden en vissen. Deze geluidsnormen mogen niet worden overschreden tijdens het heien. In voorschrift 4.2c van het Ontwerpbesluit is bepaald dat het geluidsniveau tijdens het heien continu gemeten dient te worden en dat de geluidsmetingen per geheide funderingspaal binnen uiterlijk 12 uur na de afronding van het heien van de funderingspaal dienen te worden doorgestuurd. DELTA is van mening dat deze periode in de praktijk niet haalbaar is en dat voorschrift 4.2 daarom niet uitvoerbaar is.

Massale vogeltrek

Het Ontwerpbesluit bevat maatregelen ter beperking van aanvaringsslachtoffers onder vogels op rotorhoogte bij massale vogeltrek. Voorschrift 4.3a van het Ontwerpbesluit bepaalt daartoe dat in nachten, gedurende de periode waarin daadwerkelijk sprake is van massale vogeltrek, het aantal rotaties per minuut per windturbine tot minder dan 1 wordt gebracht. In voorschrift 4.3b van het Ontwerpbesluit is bepaald dat ter uitvoering van deze verplichting het controlesysteem van de windturbines dient te worden gekoppeld aan een systeem dat de daadwerkelijke vogeltrek waarneemt.

Uit de in voorschrift 1 van het Ontwerpbesluit gegeven omschrijving van massale vogeltrek volgt dat van massale vogeltrek sprake is bij een vogeldichtheid van 500 vogels op rotorhoogte per kilometer per uur. In paragraaf 7.8.4 van het

Ontwerpbesluit staat dat hierbij de mogelijkheid wordt opengehouden om bij het berekenen van het aantal vogels samen te werken of gebruik te maken van een systeem dat een grotere reikwijdte heeft dan één windpark. Niet duidelijk is echter - onder meer - hoe deze samenwerking vorm zou moeten krijgen, en hoe kan worden gehandeld wanneer gezamenlijk vergaarde gegevens geen correct beeld zouden geven van de vogeltrek rond een specifiek windpark. DELTA verzoekt u ook hier in het definitieve besluit op in te gaan.

Tevens merkt DELTA op dat een automatisch controlesysteem zoals beschreven in het kavelbesluit, nog niet voor offshore windparken bestaat. DELTA is voorstander van het voorstel om dit te combineren met andere parken en/of met de monitoringsradar zoals door de overheid wordt voorzien, zeker vanuit het oogpunt van werkbaarheid en kostprijsreductie. DELTA zou wel graag zien dat de wijze van continue monitoring, de verplichtingen, de kosten en de procedures hieromtrent nader worden uitgewerkt in het definitieve besluit.

Effecten op vogels

In het Ontwerpbesluit is beschreven dat de effecten op de vogelsoorten zijn beoordeeld aan de hand van de PBR-waarde. Deze waarde heeft betrekking op het aantal exemplaren van een soort die jaarlijks, bovenop de jaarlijkse sterfte en emigratie, aan de populatie onttrokken kunnen worden zonder dat die populatie daardoor structureel achteruit zal gaan. In het Ontwerpbesluit staat dat de Nederlandse PBR niet wordt overschreden wanneer het Energieakkoord wordt gerealiseerd met maximaal 63 windturbines per windpark. In het Ontwerpbesluit wordt daarom een bovengrens voor het aantal turbines vastgesteld op 63. De te plaatsen windturbines moeten daardoor een vermogen hebben van minimaal 6 MW om het gewenste rendement te kunnen behalen.

In paragraaf 7.2 van het Ontwerpbesluit is beschreven dat in het Kader Ecologie en Cumulatie (KEC) is uitgegaan van een worst case scenario met windturbines met een vermogen van 3 MW. Daaraan ligt ten grondslag, zo begrijpt DELTA, dat kleinere rotors, en dus meer windturbines, schadelijker zijn voor vogels, vleermuizen en zeezoogdieren. Opdat het kavelbesluit zo robuust mogelijk is, geeft DELTA in overweging om die grondslag nader in het kavelbesluit te onderbouwen.

Archeologie

Voorschrift 4.5 van het Ontwerpbesluit bepaalt dat voorafgaand aan het leggen van de kabels en het plaatsen van de funderingen van de windturbines een nader Inventariserend Veldonderzoek (IVO; een verkennend opwateronderzoek) moet worden verricht naar de mogelijke aanwezigheid van archeologische monumenten. Dit veldonderzoek dient volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Waterbodems (versie 3.2) te worden uitgevoerd. De resultaten van dit onderzoek dienen uiterlijk drie maanden voorafgaand aan de start van de bouw van het windpark te worden voorgelegd. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek kunnen de bouwwerkzaamheden ongewijzigd doorgang vinden, is een vervolgonderzoek nodig, of dienen nadere maatregelen te worden getroffen.

DELTA Energy B.V.

DELTA begrijpt uit paragraaf 6.6 van het Ontwerpbesluit dat dit voorschrift verband houdt met het daar genoemde "verstoorder betaalt-principe". DELTA begrijpt bovendien uit paragraaf 6.6 dat de kans dat er negatieve effecten ten aanzien van historische waarden optreden, nog onvoldoende kan worden ingeschat omdat gegevens hierover ontbreken. DELTA begrijpt zelfs dat het veldonderzoek ertoe zou kunnen leiden dat aangetroffen vindplaatsen worden uitgesloten van ingrepen met inachtneming van een bufferzone. Aldus bestaat het risico dat op een bepaalde plaats binnen de kavel geen windturbine mag worden geplaatst.

DELTA is van mening dat vorenstaande tot een rechtsonzekere situatie leidt. Omdat vergunning wordt verleend aan de aanvrager waaraan subsidie wordt verleend, zijnde degene met de laagste bieding, zijn duidelijkheid en rechtszekerheid voor aanvragers van belang om tot een zo goed mogelijke bieding te kunnen komen. DELTA verzoekt daarom in het kavelbesluit alsnog duidelijkheid te bieden omtrent de aanwezigheid van eventuele objecten met een archeologische betekenis. Tenminste zou volgens DELTA duidelijk moeten worden gemaakt wat de gevolgen zouden zijn voor het kavelbesluit en/of een verleende kavelvergunning, indien tijdens de bouw archeologische of cultuurhistorische vondsten worden aangetroffen.

De hiervoor bedoelde onduidelijkheid – met prijsopdrijvend gevolg voor het doen van een bieding van dien – betreft mede de kosten, waaronder die voor onderzoek en bijvoorbeeld voor het treffen van aanvullende maatregelen na de ontdekking van objecten. Het Ontwerpbesluit verwijst in dit verband naar het "verstoorder betaalt-principe", dat zou meebrengen dat deze kosten voor rekening komen van de vergunninghouder. DELTA meent dat een zodanig doorschuiven van risico's niet past binnen de gekozen systematiek van verlening van de vergunning aan de aanvrager waaraan subsidie wordt verleend, zijnde degene met de laagste bieding. Het wegnemen van de onduidelijkheid over negatieve effecten ten aanzien van historische waarden is voor aanvragers van belang om tot een zo goed mogelijke bieding te kunnen komen.

Monitorings- en evaluatieprogramma

In voorschrift 5a van het Ontwerpbesluit is bepaald dat de minister een monitorings- en evaluatieprogramma laat opstellen en dat de vergunninghouder "voor zover redelijk" en zonder financiële tegenprestatie aan dit programma meewerkt. Voorschrift 5c concretiseert dat de vergunninghouder ten behoeve van de uitvoering van dit monitorings- en evaluatieprogramma onder meer medewerking verleent ten aanzien van de toegang tot het windpark met vaartuigen ten behoeve van tellingen van natuurwaarden, het (laten) bevestigen van apparatuur zoals camera's en batdetectors, het (laten) bevestigen van radars op of aan (onderdelen van) de windturbines, het (laten) bevestigen van meetapparaten, en het beschikbaar stellen van bandbreedte op de datakabel.

DELTA begrijpt voorschrift 5a aldus dat het daarin bedoelde monitorings- en evaluatieprogramma door de minister wordt opgesteld en uitgevoerd, en dat vergunninghouder gehouden is daaraan "voor zover redelijk" mee te werken. Omwille van de rechtszekerheid, vraagt DELTA u in het kavelbesluit te verduidelijken hoe ver deze medewerkingsverplichting reikt. Daarnaast blijkt uit paragraaf 7.8.6 van het

Ontwerpbesluit dat de kennis die wordt verkregen uit het monitorings- en evaluatieprogramma, kan worden aangewend om de voorschriften die zijn verbonden aan het kavelbesluit aan te scherpen. Het is onduidelijk in hoeverre een aanscherping van de voorschriften van het kavelbesluit zou kunnen doorwerken naar de vergunning en aldus gevolgen heeft voor de vergunninghouder. DELTA vraagt u om ook dit te verduidelijken.

Veiligheidszone

In paragraaf 6.11.4 van het Ontwerpbesluit staat dat het belang van de visserij geen aanleiding geeft tot het stellen van nadere voorschriften bij het kavelbesluit. In het nog te nemen besluit tot instelling van een veiligheidszone op grond van de Waterwet kan worden bepaald of vissersschepen in het park worden toegestaan. Deze keuze zal in het besluit tot het instellen van een veiligheidszone worden gemotiveerd.

De keuze om nadere voorschriften niet reeds bij het kavelbesluit, maar bij een nader besluit vast te stellen, vormt voor ontwikkelaars dan ook een risico. Dit geldt temeer nu de criteria aan de hand waarvan deze zone zal worden ingesteld, niet uit het kavelbesluit blijken. DELTA is van mening dat dit risico in het Ontwerpbesluit onvoldoende is onderkend.

De verwijdering van het windpark

Voorschrift 3 van het Ontwerpbesluit bepaalt dat de vergunning voor 30 jaar wordt verleend. In paragraaf 4.4.1 van het Ontwerpbesluit staat in dit verband dat wordt uitgegaan van een termijn van maximaal vijf jaar voor de realisatie van het park vanaf het moment van onherroepelijk worden van de vergunning. DELTA is van mening dat voorschrift 3 niet zonder meer duidelijk maakt wanneer deze termijn van 30 jaar aanvangt. Tegen de achtergrond van paragraaf 4.4.1 begrijpt DELTA dat deze periode gaat lopen vanaf het onherroepelijk worden van de vergunning (aangezien de daar genoemde termijn van 5 jaar waarbinnen het park dient te worden gerealiseerd, ook vanaf dat moment aanvangt). Toch zou DELTA dit in het kavelbesluit graag verduidelijkt zien.

In paragraaf 4.4.1 wordt verder overwogen: "De exploitatietermijn kan starten vanaf jaar 3 en kan duren tot en met jaar 29. De verwijderingstermijn kan starten vanaf jaar 25 en kan duren tot en met jaar 30." DELTA kan deze overweging niet plaatsen en stelt dat het efficiënter is wanneer de exploitant van het windpark zelf bepaalt wanneer de exploitatietermijn start. Daarnaast is het niet duidelijk waarom pas vanaf 25 jaar zou kunnen worden gestart met de verwijdering van het park en niet eerder als de exploitant daar goede redenen voor heeft, temeer nu de subsidie voor een periode van 15 jaar wordt verleend. Ter voorkoming van verwarring hierover, verzoekt DELTA u deze passage te schrappen.

Financiële zekerheid

Voorschrift 7a van het Ontwerpbesluit verplicht de vergunninghouder om zich voor de verwijdering van het park garant te stellen door middel van een bankgarantie van EUR 120.000 per geïnstalleerde MW. Wat betreft verwijdering wordt in paragraaf 4.5 toegelicht dat in voorkomend geval het gedeeltelijk in stand houden van het windpark kan worden afgewogen, waarbij als voorbeeld het deels laten staan van de funderingen wordt genoemd. DELTA is van mening dat indien, zou worden besloten een deel van het windpark te laten staan, dit in de hoogte van het bedrag verwerkt zou moeten worden, temeer nu voorschrift 7c toch al voorziet in de mogelijkheid van nieuwe vaststelling op aangegeven momenten.

Op grond van voorschrift 7b van het Ontwerpbesluit moet het bedrag waarvoor vergunninghouder zich garant moet stellen jaarlijks met 2% worden verhoogd als gevolg van indexatie gedurende een periode van 12 jaar na afgifte van de bankgarantie. Voorschrift 7c bepaalt dat op de momenten van 12 jaar exploitatie, 17 jaar exploitatie en 1 jaar voor het tijdstip van verwijdering, de vergunninghouder de minister dient te verzoeken om het bedrag van de bankgarantie en de hoogte van de indexering daarvan opnieuw vast te stellen. DELTA vermag niet in te zien waarom, indien nieuwe vaststelling nodig zou zijn, de vergunninghouder de minister hierom zou moeten verzoeken en niet automatisch op genoemde momenten hierin wordt voorzien. Als gezegd, meent DELTA dat bij deze nieuwe vaststelling in elk geval rekening moet worden gehouden met het laten staan van een deel van het windpark. DELTA ziet dit graag in het kavelbesluit bevestigd.

Bovendien zou Delta graag zien dat de hoogte van de bankgarantie niet al na 12 jaar exploitatie (maar indien nodig alleen na 17 jaar exploitatie en 1 jaar voor het tijdstip van verwijdering) opnieuw wordt vastgesteld, gelet op de looptijd van de SDE-subsidie. Een aanpassing van de bankgarantie gedurende die looptijd kan leiden tot een extra onzekerheid.

Overige opmerkingen

Tot slot wijst DELTA nog op het volgende. Omwille van de duidelijkheid, geeft zij in overweging om indeling en opmaak van de kavelbesluiten III, IV en V zoveel mogelijk congruent te laten zijn. Verder heeft DELTA de indruk dat de visualisering van de routing van de exportkabels niet overeenkomt met de laatste informatie die door uw ministerie is verstrekt. Voorts behoeven verwijzingen naar het wetsvoorstel Elektriciteits- en gaswet mogelijk aanpassing. Daarenboven begrijpt DELTA dat de milieueffecten van Ontwerpbesluit V – het innovatiekavel – zijn betrokken in het MER van kavel III. DELTA dringt erop aan dat verrichte onderzoeken, waaronder het MER, steeds zo goed mogelijk aansluiten bij de te realiseren windparken.

DELTA Energy B.V.

Afronding

DELTA verzoekt u om de hiervoor genoemde punten en de bijgevoegde zienswijzen bij de besluitvorming te betrekken en het definitieve kavelbesluit zo vast te stellen, dat aan haar zienswijzen tegemoet wordt gekomen.

Concluderend kijkt DELTA met belangstelling uit naar het kavelbesluit. Gezien de wijze waarop een en ander tot dusver door de verschillende betrokken instanties is gerealiseerd, heeft DELTA er alle vertrouwen in dat het kavelbesluit een werkbare basis zal vormen voor de realisatie van een offshore windpark binnen het desbetreffende kavel met betrekking tot het windenergiegebied Borssele.

Vanzelfsprekend is DELTA bereid het bovenstaande, en hetgeen is opgenomen in de bijlagen, schriftelijk of mondeling nader toe te lichten.

Hoogachtend,

DELTA Energy B.V.

G.W.M. Custers
Directeur

Verzonden: Donderdag 28 januari 2016 18:17
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele III, IV en V

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Poelendaelesingel
Huisnummer: 10
Postcode: 4335 JA
Woonplaats: MIDDELBURG
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: DELTA Energy B.V.
Mede namens: GWM Custers

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerp kavelbesluiten?

zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

In de zienswijze wordt verwezen naar bijlagen, welke als afzonderlijk Adobe PDF bestand zijn bijgesloten. De zienswijze en de bijlagen zijn heden ook in papieren versie aan u gezonden.

Reactie

Aan de Minister van Economische Zaken
T.a.v. Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Kavels Borssele III, IV en V
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

DELTA Energy B.V.

POSTADRES
Postbus 5048
4330 KA Middelburg

HOOFDKANTOOR
Poelendaesingel 10
4335 JA Middelburg
Telefoon 0118 - 88 38 83
Telefax 0118 - 88 29 94
www.DELTA.nl/energy
deltazakelijk@DELTA.nl

BANKRELATIE
Royal Bank of Scotland Plc
IBAN NL05RBS0510460747
BIC RBSNL2A

behandeld door Business Development
Uw kenmerk Staatscourant 17 december 2015, nr. 46134
onderwerp Zienswijze Ontwerpkavelbesluit V windenergiegebied Borssele

K v K. Middelburg nr. 22053066
BTW nr. NL 8122 90 793 B01

Middelburg, 28 januari 2016

Excellentie,

Met ingang van 18 december 2015 zijn het "Ontwerpkavelbesluit V windenergiegebied Borssele" (het **Ontwerpbesluit**) en de bijbehorende onderliggende stukken ter inzage gelegd. U heeft een ieder tot en met 28 januari 2016 in de gelegenheid gesteld om een zienswijze naar voren te brengen. DELTA Energy B.V., gevestigd te Middelburg en kantoorhoudend op bovengenoemd adres (DELTA), maakt hierbij, tijdig, van deze mogelijkheid gebruik. Op uw verzoek zenden wij u deze zienswijze digitaal op de in de kennisgeving in de Staatscourant genoemde wijze. Een kopie van deze zienswijze zenden wij u per post na.

DELTA overweegt zelf of via een consortium met andere partners, een bieding uit te brengen op één of meerdere kavels in het windenergiegebied Borssele. Deze zienswijze wordt ingediend door DELTA, maar dient tevens te worden beschouwd als een zienswijze ingediend door het consortium i.o. dat momenteel gevormd wordt door DELTA met andere partners die nu nog niet bij naam kunnen worden genoemd.

DELTA waardeert de vele inspanningen die zijn verricht voor de totstandkoming van het Ontwerpbesluit. DELTA acht het Ontwerpbesluit een goede eerste aanzet om te komen tot een definitief kavelbesluit voor de betrokken kavel. In verband daarmee brengt DELTA het volgende onder uw aandacht.

Verwijzing naar eerdere en andere zienswijzen

Het Ontwerpbesluit volgt in tijd op de ontwerpkavelbesluiten I en II voor het windenergiegebied Borssele. De ontwerpen van deze eerdere besluiten hebben van 7 augustus 2015 tot en met 17 september 2015 ter inzage gelegen. DELTA heeft over deze ontwerpen eerder bij brieven van 16 september 2015 zienswijzen naar voren gebracht. Deze zienswijzen zijn bijgevoegd als **Bijlage 1** en **Bijlage 2**. DELTA constateert dat hetgeen zij in bedoelde zienswijzen ten aanzien van de

DELTA Energy B.V.

ontwerpkavelbesluiten I en II heeft aangedragen, niet ten volle een weerslag heeft gevonden in het thans ter inzage liggende Ontwerpbesluit. DELTA verzoekt u daarom de inhoud van beide zienswijzen (waarin onder meer wordt ingegaan op het belang van een meer progressieve stelling van de financiële zekerheid, op het beperken van de mogelijkheid tot herziening, alsmede op de voorgeschreven mitigerende maatregelen en de daaraan ten grondslag liggende overwegingen) hier *mutatis mutandis* als herhaald en ingelast te beschouwen, een en ander uiteraard voor zover hierna niet anders wordt aangegeven.

Tevens heeft DELTA kennis genomen van de zienswijze die de Nederlandse Wind Energie Associatie NWEA heeft ingediend tegen (onder meer) het Ontwerpbesluit. DELTA onderschrijft de inhoud daarvan, behoudens voor zover deze betrekking heeft op voorschrift 2.16 van het Ontwerpbesluit. Bedoelde zienswijze is hier bijgevoegd als **Bijlage 3** en moet op deze plaats eveneens als herhaald en ingelast worden beschouwd, een en ander uiteraard opnieuw voor zover hierna niet anders wordt aangegeven.

In aanvulling vraagt DELTA uw aandacht voor de volgende punten, die zich richten op het Ontwerpbesluit als zodanig, alsmede op de onderliggende stukken, waaronder het MER.

De lokale en regionale meerwaarde

DELTA is van mening dat de realisatie van de windparken in het windenergiegebied Borssele in ieder geval deels en mede ten goede zou moeten komen aan de Zeeuwse gemeenschap. Het creëren van lokaal draagvlak en regionale borging is volgens DELTA onontbeerlijk voor de realisatie van de nationale doelen zoals uitgewerkt in het Energieakkoord. Door het creëren van concrete, zichtbare en meetbare lokale voordelen, kan draagvlak vanuit de Zeeuwse gemeenschap worden gerealiseerd. Dat draagt ook bij aan de voortgang van en de maatschappelijke beeldvorming over het Energieakkoord.

DELTA is dan ook verheugd dat voorschrift 2.16 in het Ontwerpbesluit is opgenomen. In dit voorschrift is bepaald dat de vergunninghouder zich aantoonbaar inspant om het park zodanig te ontwerpen, te bouwen en te exploiteren dat het park actief bijdraagt aan de versterking van de lokale en regionale economie. Het voorschrift verlangt daartoe dat de vergunninghouder een plan van aanpak opstelt dat uiterlijk acht weken voorafgaand aan de bouw van het park dient te worden ingediend en de werkzaamheden conform dit plan uit te voeren. DELTA kan zich vinden in de strekking van dit voorschrift.

Wel is DELTA van mening dat het in voorschrift 2.16 bedoelde plan van aanpak in een te laat stadium het belang van lokale en regionale meerwaarde borgt. DELTA meent dat met het creëren van lokaal draagvlak eerder zou moeten worden begonnen, en dat lokale en regionale meerwaarde ook een rol zou moeten spelen bij de beoordeling van de aanvragen. In dit verband is van belang dat de aanvrager om een vergunning aannemelijk zal moeten maken dat de bouw en exploitatie van het windpark aan het kavelbesluit voldoen. Voor zover voorschrift 2.16, eerste volzin, niet reeds op die manier moet worden begrepen, zou DELTA graag zien dat het

kavelbesluit duidelijk maakt dat aanvragers in hun aanvragen aannemelijk moeten maken dat en hoe zij zich aantoonbaar inspannen om het park zodanig te ontwerpen, te bouwen en te exploiteren dat het windpark actief bijdraagt aan versterking van de lokale en regionale economie.

De uitvoering van het park

In voorschrift 2.15 van het Ontwerpbesluit is bepaald dat de vergunninghouder zich aantoonbaar inspant om het park zodanig te ontwerpen en te realiseren dat het park actief bijdraagt aan versterking van een gezonde zee en versterking van behoud en duurzaam gebruik van soorten en habitats die van nature in Nederland voorkomen. De vergunninghouder dient daartoe een plan van aanpak op te stellen dat uiterlijk acht weken voorafgaand aan de start van de bouw moet worden ingediend. De werkzaamheden dienen conform dit plan te worden uitgevoerd.

Alhoewel DELTA het belang van dit voorschrift onderschrijft, meent zij dat het omwille van de rechtszekerheid van belang is om nader te verduidelijken wat onder 'de versterking van een gezonde zee' en onder 'versterking van behoud en duurzaam gebruik van soorten en habitats die van nature in Nederland voorkomen' wordt verstaan. In dit verband – en ook meer algemeen – wijst DELTA erop dat het kavelbesluit zo duidelijk en rechtszeker mogelijk moet zijn. Enerzijds omdat van aanvragers om een vergunning wordt verlangd dat zij aannemelijk maken dat de bouw en exploitatie van het windpark voldoen aan het kavelbesluit. Anderzijds omdat vergunning wordt verleend aan de aanvrager waaraan subsidie wordt verleend, zijnde degene met de laagste bieding. Duidelijkheid en rechtszekerheid zijn voor aanvragers van belang om tot een zo goed mogelijke bieding te kunnen komen.

Geluid

In het Ontwerpbesluit zijn geluidsnormen opgenomen ter voorkoming van verstoring van bruinvissen, zeehonden en vissen. Deze geluidsnormen mogen niet worden overschreden tijdens het heien. In voorschrift 4.2c van het Ontwerpbesluit is bepaald dat het geluidsniveau tijdens het heien continu gemeten dient te worden en dat de geluidsmetingen per geheide funderingspaal binnen uiterlijk 12 uur na de afronding van het heien van de funderingspaal dienen te worden doorgestuurd. DELTA is van mening dat deze periode in de praktijk niet haalbaar is en dat voorschrift 4.2 daarom niet uitvoerbaar is.

DELTA stelt vast dat in voorschrift 4.2a van het Ontwerpbesluit geluidsnormen zijn gesteld die gelden voor 6 tot 10 op te richten windturbines. In voorschrift 2.5 is het aantal op te richten turbines echter gemaximeerd op twee. Dit betekent dat aan de in voorschrift 4.2a gestelde geluidsnormen geen betekenis toekomt en dat dit voorschrift aldus overbodig is. Daar komt volgens DELTA bij dat de in voorschrift 4.2a gestelde geluidsnormen onduidelijk zijn en afwijken van de eerdere kavelbesluiten I en II.

Massale vogeltrek

Het Ontwerpbesluit bevat maatregelen ter beperking van aanvaringsslachtoffers onder vogels op rotorhoogte bij massale vogeltrek. Voorschrift 4.3a van het

Ontwerpbesluit bepaalt daartoe dat in nachten, gedurende de periode waarin daadwerkelijk sprake is van massale vogeltrek, het aantal rotaties per minuut per windturbine tot minder dan 1 wordt gebracht. In voorschrift 4.3b van het Ontwerpbesluit is bepaald dat ter uitvoering van deze verplichting het controlesysteem van de windturbines dient te worden gekoppeld aan een systeem dat de daadwerkelijke vogeltrek waarneemt.

Uit de in voorschrift 1 van het Ontwerpbesluit gegeven omschrijving van massale vogeltrek volgt dat van massale vogeltrek sprake is bij een vogeldichtheid van 500 vogels op rotorhoogte per kilometer per uur. In paragraaf 7.8.4 van het Ontwerpbesluit staat dat hierbij de mogelijkheid wordt opengehouden om bij het berekenen van het aantal vogels samen te werken of gebruik te maken van een systeem dat een grotere reikwijdte heeft dan één windpark. Niet duidelijk is echter - onder meer - hoe deze samenwerking vorm zou moeten krijgen, en hoe kan worden gehandeld wanneer gezamenlijk vergaarde gegevens geen correct beeld zouden geven van de vogeltrek rond een specifiek windpark. DELTA verzoekt u ook hier in het definitieve besluit op in te gaan.

Tevens merkt DELTA op dat een automatisch controlesysteem zoals beschreven in het kavelbesluit, nog niet voor offshore windparken bestaat. DELTA is voorstander van het voorstel om dit te combineren met andere parken en/of met de monitoringsradar zoals door de overheid wordt voorzien, zeker vanuit het oogpunt van werkbaarheid en kostprijsreductie. DELTA zou wel graag zien dat de wijze van continue monitoring, de verplichtingen, de kosten en de procedures hieromtrent nader worden uitgewerkt in het definitieve besluit.

Effecten op vogels

In het Ontwerpbesluit is beschreven dat de effecten op de vogelsoorten zijn beoordeeld aan de hand van de PBR-waarde. Deze waarde heeft betrekking op het aantal exemplaren van een soort die jaarlijks, bovenop de jaarlijkse sterfte en emigratie, aan de populatie onttrokken kunnen worden zonder dat die populatie daardoor structureel achteruit zal gaan. In het Ontwerpbesluit staat dat de Nederlandse PBR niet wordt overschreden wanneer het Energieakkoord wordt gerealiseerd met maximaal 63 windturbines per windpark. In het Ontwerpbesluit wordt daarom een bovengrens voor het aantal turbines vastgesteld op 63. De te plaatsen windturbines moeten daardoor een vermogen hebben van minimaal 6 MW om het gewenste rendement te kunnen behalen.

In paragraaf 7.2 van het Ontwerpbesluit is beschreven dat in het Kader Ecologie en Cumulatie (KEC) is uitgegaan van een worst case scenario met windturbines met een vermogen van 3 MW. Daaraan ligt ten grondslag, zo begrijpt DELTA, dat kleinere rotors, en dus meer windturbines, schadelijker zijn voor vogels, vleermuizen en zeezoogdieren. Opdat het kavelbesluit zo robuust mogelijk is, geeft DELTA in overweging om die grondslag nader in het kavelbesluit te onderbouwen.

Archeologie

DELTA Energy B.V.

Voorschrift 4.5 van het Ontwerpbesluit bepaalt dat voorafgaand aan het leggen van de kabels en het plaatsen van de funderingen van de windturbines een nader Inventariserend Veldonderzoek (IVO; een verkennend opwateronderzoek) moet worden verricht naar de mogelijke aanwezigheid van archeologische monumenten. Dit veldonderzoek dient volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Waterbodems (versie 3.2) te worden uitgevoerd. De resultaten van dit onderzoek dienen uiterlijk drie maanden voorafgaand aan de start van de bouw van het windpark te worden voorgelegd. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek kunnen de bouwwerkzaamheden ongewijzigd doorgang vinden, is een vervolgonderzoek nodig, of dienen nadere maatregelen te worden getroffen.

DELTA begrijpt uit paragraaf 6.6 van het Ontwerpbesluit dat dit voorschrift verband houdt met het daar genoemde “verstoorder betaalt-principe”. DELTA begrijpt bovendien uit paragraaf 6.6 dat de kans dat er negatieve effecten ten aanzien van historische waarden optreden, nog onvoldoende kan worden ingeschat omdat gegevens hierover ontbreken. DELTA begrijpt zelfs dat het veldonderzoek ertoe zou kunnen leiden dat aangetroffen vindplaatsen worden uitgesloten van ingrepen met inachtneming van een bufferzone. Aldus bestaat het risico dat op een bepaalde plaats binnen de kavel geen windturbine mag worden geplaatst.

DELTA is van mening dat vorenstaande tot een rechtsonzekere situatie leidt. Omdat vergunning wordt verleend aan de aanvrager waaraan subsidie wordt verleend, zijnde degene met de laagste bieding, zijn duidelijkheid en rechtszekerheid voor aanvragers van belang om tot een zo goed mogelijke bieding te kunnen komen. DELTA verzoekt daarom in het kavelbesluit alsnog duidelijkheid te bieden omtrent de aanwezigheid van eventuele objecten met een archeologische betekenis. Tenminste zou volgens DELTA duidelijk moeten worden gemaakt wat de gevolgen zouden zijn voor het kavelbesluit en/of een verleende kavelvergunning, indien tijdens de bouw archeologische of cultuurhistorische vondsten worden aangetroffen.

De hiervoor bedoelde onduidelijkheid – met prijsopdrijvend gevolg voor het doen van een bieding van dien – betreft mede de kosten, waaronder die voor onderzoek en bijvoorbeeld voor het treffen van aanvullende maatregelen na de ontdekking van objecten. Het Ontwerpbesluit verwijst in dit verband naar het “verstoorder betaalt-principe”, dat zou meebrengen dat deze kosten voor rekening komen van de vergunninghouder. DELTA meent dat een zodanig doorschuiven van risico's niet past binnen de gekozen systematiek van verlening van de vergunning aan de aanvrager waaraan subsidie wordt verleend, zijnde degene met de laagste bieding. Het wegnemen van de onduidelijkheid over negatieve effecten ten aanzien van historische waarden is voor aanvragers van belang om tot een zo goed mogelijke bieding te kunnen komen.

Monitorings- en evaluatieprogramma

In voorschrift 5a van het Ontwerpbesluit is bepaald dat de minister een monitorings- en evaluatieprogramma laat opstellen en dat de vergunninghouder “voor zover redelijk” en zonder financiële tegenprestatie aan dit programma meewerkt. Voorschrift 5c concretiseert dat de vergunninghouder ten behoeve van de uitvoering van dit monitorings- en evaluatieprogramma onder meer medewerking verleent ten

DELTA Energy B.V.

aanzien van de toegang tot het windpark met vaartuigen ten behoeve van tellingen van natuurwaarden, het (laten) bevestigen van apparatuur zoals camera's en batdetectors, het (laten) bevestigen van radars op of aan (onderdelen van) de windturbines, het (laten) bevestigen van meetapparaten, en het beschikbaar stellen van bandbreedte op de datakabel.

DELTA begrijpt voorschrift 5a aldus dat het daarin bedoelde monitorings- en evaluatieprogramma door de minister wordt opgesteld en uitgevoerd, en dat vergunninghouder gehouden is daaraan "voor zover redelijk" mee te werken. Omwille van de rechtszekerheid, vraagt DELTA u in het kavelbesluit te verduidelijken hoe ver deze medewerkingsverplichting reikt. Daarnaast blijkt uit paragraaf 7.8.6 van het Ontwerpbesluit dat de kennis die wordt verkregen uit het monitorings- en evaluatieprogramma, kan worden aangewend om de voorschriften die zijn verbonden aan het kavelbesluit aan te scherpen. Het is onduidelijk in hoeverre een aanscherping van de voorschriften van het kavelbesluit zou kunnen doorwerken naar de vergunning en aldus gevolgen heeft voor de vergunninghouder. DELTA vraagt u om ook dit te verduidelijken.

Veiligheidszone

In paragraaf 6.11.4 van het Ontwerpbesluit staat dat het belang van de visserij geen aanleiding geeft tot het stellen van nadere voorschriften bij het kavelbesluit. In het nog te nemen besluit tot instelling van een veiligheidszone op grond van de Waterwet kan worden bepaald of vissersschepen in het park worden toegestaan. Deze keuze zal in het besluit tot het instellen van een veiligheidszone worden gemotiveerd.

De keuze om nadere voorschriften niet reeds bij het kavelbesluit, maar bij een nader besluit vast te stellen, vormt voor ontwikkelaars dan ook een risico. Dit geldt temeer nu de criteria aan de hand waarvan deze zone zal worden ingesteld, niet uit het kavelbesluit blijken. DELTA is van mening dat dit risico in het Ontwerpbesluit onvoldoende is onderkend.

De verwijdering van het windpark

Voorschrift 3 van het Ontwerpbesluit bepaalt dat de vergunning voor 30 jaar wordt verleend. In paragraaf 4.4.1 van het Ontwerpbesluit staat in dit verband dat wordt uitgegaan van een termijn van maximaal vijf jaar voor de realisatie van het park vanaf het moment van onherroepelijk worden van de vergunning. DELTA is van mening dat voorschrift 3 niet zonder meer duidelijk maakt wanneer deze termijn van 30 jaar aanvangt. Tegen de achtergrond van paragraaf 4.4.1 begrijpt DELTA dat deze periode gaat lopen vanaf het onherroepelijk worden van de vergunning (aangezien de daar genoemde termijn van 5 jaar waarbinnen het park dient te worden gerealiseerd, ook vanaf dat moment aanvangt). Toch zou DELTA dit in het kavelbesluit graag verduidelijkt zien.

In paragraaf 4.4.1 wordt verder overwogen: "De exploitatietermijn kan starten vanaf jaar 3 en kan duren tot en met jaar 29. De verwijderingstermijn kan starten vanaf jaar 25 en kan duren tot en met jaar 30." DELTA kan deze overweging niet plaatsen en

DELTA Energy B.V.

stelt dat het efficiënter is wanneer de exploitant van het windpark zelf bepaalt wanneer de exploitatietermijn start. Daarnaast is het niet duidelijk waarom pas vanaf 25 jaar zou kunnen worden gestart met de verwijdering van het park en niet eerder als de exploitant daar goede redenen voor heeft, temeer nu de subsidie voor een periode van 15 jaar wordt verleend. Ter voorkoming van verwarring hierover, verzoekt DELTA u deze passage te schrappen.

Financiële zekerheid

Voorschrift 7a van het Ontwerpbesluit verplicht de vergunninghouder om zich voor de verwijdering van het park garant te stellen door middel van een bankgarantie van EUR 120.000 per geïnstalleerde MW. Wat betreft verwijdering wordt in paragraaf 4.5 toegelicht dat in voorkomend geval het gedeeltelijk in stand houden van het windpark kan worden afgewogen, waarbij als voorbeeld het deels laten staan van de funderingen wordt genoemd. DELTA is van mening dat indien, zou worden besloten een deel van het windpark te laten staan, dit in de hoogte van het bedrag verwerkt zou moeten worden, temeer nu voorschrift 7c toch al voorziet in de mogelijkheid van nieuwe vaststelling op aangegeven momenten.

Op grond van voorschrift 7b van het Ontwerpbesluit moet het bedrag waarvoor vergunninghouder zich garant moet stellen jaarlijks met 2% worden verhoogd als gevolg van indexatie gedurende een periode van 12 jaar na afgifte van de bankgarantie. Voorschrift 7c bepaalt dat op de momenten van 12 jaar exploitatie, 17 jaar exploitatie en 1 jaar voor het tijdstip van verwijdering, de vergunninghouder de minister dient te verzoeken om het bedrag van de bankgarantie en de hoogte van de indexering daarvan opnieuw vast te stellen. DELTA vermag niet in te zien waarom, indien nieuwe vaststelling nodig zou zijn, de vergunninghouder de minister hierom zou moeten verzoeken en niet automatisch op genoemde momenten hierin wordt voorzien. Als gezegd, meent DELTA dat bij deze nieuwe vaststelling in elk geval rekening moet worden gehouden met het laten staan van een deel van het windpark. DELTA ziet dit graag in het kavelbesluit bevestigd.

Bovendien zou Delta graag zien dat de hoogte van de bankgarantie niet al na 12 jaar exploitatie (maar indien nodig alleen na 17 jaar exploitatie en 1 jaar voor het tijdstip van verwijdering) opnieuw wordt vastgesteld, gelet op de looptijd van de SDE-subsidie. Een aanpassing van de bankgarantie gedurende die looptijd kan leiden tot een extra onzekerheid.

Overige opmerkingen

Tot slot wijst DELTA nog op het volgende. Omwille van de duidelijkheid, geeft zij in overweging om indeling en opmaak van de kavelbesluiten III, IV en V zoveel mogelijk congruent te laten zijn. Verder heeft DELTA de indruk dat de visualisering van de routing van de exportkabels niet overeenkomt met de laatste informatie die door uw ministerie is verstrekt. Voorts behoeven verwijzingen naar het wetsvoorstel Elektriciteits- en gaswet mogelijk aanpassing. Daarenboven begrijpt DELTA dat de milieueffecten van Ontwerpbesluit V – het innovatiekavel – zijn betrokken in het MER van kavel III. DELTA dringt erop aan dat verrichte onderzoeken, waaronder het MER, steeds zo goed mogelijk aansluiten bij de te realiseren windparken.

DELTA Energy B.V.

Afronding

DELTA verzoekt u om de hiervoor genoemde punten en de bijgevoegde zienswijzen bij de besluitvorming te betrekken en het definitieve kavelbesluit zo vast te stellen, dat aan haar zienswijzen tegemoet wordt gekomen.

Concluderend kijkt DELTA met belangstelling uit naar het kavelbesluit. Gezien de wijze waarop een en ander tot dusver door de verschillende betrokken instanties is gerealiseerd, heeft DELTA er alle vertrouwen in dat het kavelbesluit een werkbare basis zal vormen voor de realisatie van een offshore windpark binnen het desbetreffende kavel met betrekking tot het windenergiegebied Borssele.

Vanzelfsprekend is DELTA bereid het bovenstaande, en hetgeen is opgenomen in de bijlagen, schriftelijk of mondeling nader toe te lichten.

Hoogachtend,

DELTA Energy B.V.

Directeur